

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

金雲翹新傳

KIM VÂN KIỆU TÂN CHUYỀN

分網列目譯大法語又繪像形

CHIA TĂNG ĐOẠN, THU MỤC-LỤC DIỄN DA TRẺNG ĐẠI-PHÁP,
MÃY VẼ HÌNH NGƯỜI

—

NOUVELLE HISTOIRE DE KIM, VÂN, ET KIỆU
(*Poème populaire annamite*)

DIVISÉE EN CHANTS ET SUIVIE D'UNE TABLE TRADUITE EN FRANÇAIS
Ornée de 22 gravures.

par

EDMOND NORDEMAN

INSTITUTEUR DE 1re CLASSE

Professeur au Collège d'Interprètes

*Primé pour la connaissance de la langue
annamite et des caractères chinois.*

Có công mài sắt, có ngày nên kim.

A force d'aiguiser du fer, on obtient un jour
une aiguille. (Proverbe annamite).

PRIX..... \$ 0,40

教學吳低吳重訂

ĐẠO HỌC NGÔ-ĐỀ-MÂN CHÙNG ĐỊNH

HÀ-NỘI. — 1897

金雲翹新傳

NOUVELLE HISTOIRE DE KIM, VÂN, ET KIÊU

KIM VÂN KIÊU TÂN CHUYỆN

DU MÊME AUTEUR

VOCABULAIRE SINO-ANNAMITE VERSIFIÉ contenant mille caractères, transcrit en quôc-ngũr et traduit en français, ou PETIT VOCABULAIRE CHINOIS-ANNAMITE-FRANÇAIS; accompagné de trois index alphabétiques et d'un index idéographique	\$ 0, 50
APPENDICE au précédent, tiré sur papier indigène, pour servir de modèle d'écriture	0, 40
TABLEAU DES 214 RADICAUX DE L'ÉCRITURE CHINOISE, avec, en regard de chaque caractère, la prononciation annamite du nom chinois, la signification annamite et la traduction française. (Primitivement 0 p. 30; réduit à partir du 1er Mai 1897.)	0, 45
Même ouvrage, mais sous la forme d'une brochure in-32, précédé d'une introduction. (Primitivement 0 p. 40; réduit à partir du 1er Mai 1897.)	0, 25
MANUEL VERSIFIÉ DE MÉDECINE ANNAMITE, transcrit en quôc-ngũr à l'usage des indigènes, suivi d'un formulaire, d'indications techniques, et d'une liste de 245 substances pharmaceutiques traduite en français; orné d'une gravure	0, 40
INSTRUCTIONS FAMILIALES DE NGUYỄN-TRẠI, homme d'État annamite sous la dynastie des Lê; transcrites et publiées à l'usage des indigènes	0, 40
(En vente à Hanoï et Haiphong chez E. Schneider aîné, à Saigon chez Rey et Curisol, et à Paris chez Challamel).	

(Pour paraître prochainement)

CHRESTOMATHIE ANNAMITE, contenant 480 textes en dialecte tonkinois, suivie d'un lexique annamite français illustré (in-8° d'env. 260 pages).

(En préparation)

GRAMMAIRE ANNAMITE

DICTIONNAIRE ANNAMITE-FRANÇAIS ALPHABÉTIQUE

DICTIONNAIRE FRANÇAIS-ANNAMITE ALPHABÉTIQUE

DICTIONNAIRE ANNAMITE-FRANÇAIS MÉTHODIQUE (Par groupes d'idées)

COURS DE LANGUE ANNAMITE (Dialecte tonkinois) en 100 leçons, reportant aux ouvrages précédents (Grammaire, Chrestomathie et Dictionnaires).

ABÉCÉDAIRE DE LA LANGUE CHINOISE ÉCRITE

CHRESTOMATHIE SINO-ANNAMITE

Hanoï. — Édité par l'auteur.

金雲翹新傳

KIM VÂN KIÊU TÂN CHUYỀN

分綱列目譯大法語又繪像形

CHIA TÈNG ĐOẠN, THU MỤC-LỤC DIỄN ĐẠ TIỀNG ĐẠI-PHÁP,
MÀY VẼ HÌNH NGƯỜI

NOUVELLE HISTOIRE DE KIM, VÂN, ET KIÊU
(*Poème populaire annamite*)

DIVISÉE EN CHANTS ET SUIVIE D'UNE TABLE TRADUITE EN FRANÇAIS

Ornée de 23 gravures.

Transcrite et publiée

par

EDMOND NORDEMAN

INSTITUTEUR DE 1re CLASSE

Professeur au Collège d'Interprètes.

*Primé pour la connaissance de la langue
annamite et des caractères chinois.*

Có công mài sắt, có ngày nên kim.

A force d'aiguiser du fer, on obtient un jour
une aiguille. (Proverbe annamite).

PRIX \$ 0,40

教學吳低吳重訂

DÁO HỌC NGÔ-ĐỀ-MÂN CHÙNG ĐÍNH

HÀ-NỘI. — 1897

TOUS DROITS RÉSERVÉS

TỰA

Người ở đời nên lấy nết ở làm gốc: Nết ở phải thì gặp được những điều hay, nết ở chái thì gặp phải những điều dở. Dẫu bày dờ mắt chưa trông thấy, về sau thế nào cũng có báo-ứng. Kìa! Đạo Nho, đạo Phật, đạo Lão, đạo Da-tô, đạo Hồi-hồi, quanh chong quá dất đạo nào cũng đều khuyên như thế!

Bởi thế những người hay chữ ở các nước vẫn chọn lấy người chung-hiếu, tiết-nghĩa, tài-hoa, mấy kẻ bạc-ác, dan-tà, sàm-nịnh, mà kể sự-tích hay là đặt chuyện để dẫn người ta.

Ở bên An-nam thì có những chuyện nôm, như là: Kim-Vân-Kiểu, Nhị-độ-Mai, Phan-Chấn, Phươg-hoa, Hoàng-Tú, Lục-vân-Tiên, Nữ-tú-tài, Nhị-thập-tứ-hiếu, vân-vân, mấy những chuyện chữ, như là: 傳奇 Chuyền-kỳ, 摘怪 Chích-quái, 公餘 Công-dư, vân-vân; lại có những chuyện chữ ở bên Tàu làm, mà An-nam cũng hay xem, như là: 三國 Tam-quốc, 今古奇觀 Kim-cổ-kì-quan, 征東 Chinh-đông, 征西 Chinh-tây, 平西 Bình-tây, 平南 Bình-nam, vân-vân; bao nhiêu chuyện cũng theo ý thế cả.

Chuyện này của ông Nguyễn-Du, là quan Hữu-tham-chi bộ Lễ đời vua Da-long, quê ở Tiên-diên, tỉnh Nghệ-an, dặt da. Vì ông ấy là người chung-nghĩa tài-hoa, gặp phải đũa sàm-nịnh để đến nỗi mình phải thôi quan từ chức. Nhân xem pho « 風情 錄 Phong-tình-lục », thấy chong sự-tích Thuý-Kiểu cũng từa-tựa như chuyện mình, mới diễn da nôm gọi

là « Kim-Vân-Kiểu tân-chuyện ». Chong chuyện ấy đủ cả người chung, người nghĩa, kẻ dan, kẻ nịnh, động cứng, động mềm, điệu vui, điệu oán, đặt nhời nhẹ mà ý sâu, dùng chữ sa mà nghĩa động, từ đầu đến cuối không câu nào non, vần nào ép, thật là tài-tình tao-nhã! Hoá cho nên nước Nam vẫn lấy làm hay nhất, hoặc mượn làm câu ví, hoặc tập làm câu ca, luôn-luôn dùng đến.

Vì thế ta mới in trước; đôi sau sẽ in những chuyện nôm kia. Còn những chuyện chữ, thì ta liệu xem có đổi, lại dịch tiếng nôm, sẽ in nữa.

Ai có chí nên xem lấy chuyện này cho kỹ, thường-thường ngâm đi ngâm lại. Một là sét được người phải người chái, hai là điệu lên điệu xuống hiểu được cả, ba là chữ quốc-ngữ dần-dần cũng thuộc lấy làm thường. Được tiện mà ích-lợi.

Này tựa.

NGÔ-ĐÊ-MÂN (1)

(1) Lâu nay nhiều người an-nam cứ gọi là « Tô-năng-Văn », cho nên chong các sách in đổi, ta cũng theo vậy. Chỉ hiểm tên như thế, chữ thì hay, mà vần thì không hợp mấy tên Đại-pháp được này. Lại nghe thầy có người tưởng « Nordemann » này « Tô-năng-Văn » là hai. Vì thế từ quyển này cái là « Ngô-dê-mân » cho khỏi nhầm.

TRADUCTION DE LA PRÉFACE PRÉCÉDENTE

L'homme, en cette vie, doit envisager sa conduite (envers ses semblables) comme un devoir capital. S'il fait le bien il ne rencontrera que des joies, s'il fait le mal, que des mécomptes ; il se peut que la sanction de ses actes ne lui apparaisse pas de suite, mais de toute manière elle surgira (devant lui) tôt ou tard. Voyez les religions confucéenne, bouddhiste, taoïste, chrétienne, musulmane, (en un mot) toutes les doctrines (professées) autour de la terre, toutes sont d'accord sur ce point (1) !

C'est dans le but (de mettre en lumière ce précepte) que les écrivains de toutes les nations choisissent (d'une part) des modèles de patriotisme et d'amour filial, de fidélité au devoir et d'éducation accomplie, (auxquels ils opposent) des êtres ingrats et cruels, malhonnêtes et vicieux, médisants et flagorneurs, puis en retracent la vie ou composent des romans pour notre édification à tous.

L'Annam (2) possède (dans cet ordre d'idées) des ouvrages en langue nationale tels que : Kim, Vàn, et Kiêu, Les Abricotiers reflouris, (Les familles) Phan et Chàn, Phưong-hoa, Iloàng-Tú, Lực-vàn-Tiên, La jeune fille bachelier, Vingt-quatre (traits) d'amour filial, etc. ; d'autres en langue chinoise écrite, comme : Légendes, Contes fantastiques, Loisirs d'un mandarin (3), etc. ; et d'autres encore, en langue chinoise écrite mais d'auteurs chinois, qui jouissent également d'une certaine vogue dans le public,

Au lecteur européen

(1) Cette perspective d'une compensation plus ou moins lente à venir embrasse, quant au Confucianisme, l'ensemble d'une même famille dans toutes ses générations sur terre, et par répercussion tous les ancêtres défunts, devenus esprits, dont le culte est plus ou moins délaissé. Pour le Bouddhisme et le Taoïsme, la sanction et ses différentes phases s'attache à une seule et même âme dans ses multiples transmigrations. Le poème qui va suivre semble s'inspirer de cette dernière croyance.

(2) Cochinchine, Annam, Tonkin ; nom unique seul connu des indigènes.

(3) Ces deux derniers n'existent qu'à l'état de manuscrits.

notamment; Les trois royaumes, Spectacle de curiosités présentes et passées, Guerre d'Orient, Guerre d'Occident, Pacification de l'Occident, Pacification du Midi, etc.; tous ces écrits (1) (quels qu'ils soient,) sont animés du même esprit (moralisateur).

Le poème (que nous publions aujourd'hui) est l'œuvre de Nguyễn-Du, Deuxième Sous-Secrétaire d'Etat au Ministère de l'Instruction Publique, sous le règne de Da-long (2). (Ce fonctionnaire-poète) a pour patrie le village de Tiên-diên, dans la province de Nghệ-an. Sincère patriote et (administrateur) remarquable, il se heurta à de vils courtisans (dont les intrigues) l'obligèrent à résigner ses fonctions publiques. Lisant (un jour) l'ouvrage (chinois) « Histoires galantes célèbres » il (crut) voir dans les aventures de Thuý-Kiêu certains rapports avec ses propres déboires, et (du récit chinois) fit le sujet de son poème, qu'il intitula « Nouvelle histoire de Kim, Vân, et Kiêu ». Tout a une place dans cette œuvre, les exemples de patriotisme et de constance comme ceux de mauvaise foi et de basse flatterie, le langage de la hardiesse comme celui de la timidité, les accents de la joie comme ceux de la vengeance; l'expression (sous une) simple (apparence) décèle un sens profond, les allusions aux classiques y (dérivent) de fort loin et revêtent une acception très étendue; du commencement à la fin aucun vers n'y est faible, aucune rime n'y est forcée; (ce poème) est vraiment un chef-d'œuvre! Aussi dans tout l'Annam est-il considéré (à juste titre) comme le premier de tous; soit que l'on y puise des citations devenues proverbiales, soit que l'on en chante des fragments, à tout propos l'on y a recours.

Au lecteur européen

(1) Nous en donnerons plus tard une liste complète dans la bibliographie qui termine notre « Grammaire annamite ».

(2) Souverain annamite qui a régné de 1802 à 1819, fondateur de la dynastie actuelle des Nguyễn.

Nous publions donc d'abord (cet ouvrage); les autres, composés (comme celui-ci) en langue du pays, paraîtront ultérieurement. Quant à ceux en langue chinoise écrite, s'il nous reste quelque répit nous les traduirons en annamite pour en faire (le texte) de nouvelles publications.

Toute personne capable d'esprit de suite a intérêt à étudier attentivement ce poème, à en déclamer sans cesse des passages. Elle y gagnera, en premier lieu, d'apprendre à discerner les justes des méchants, en second lieu elle s'initiera au ton prosodique grave ou aigu, enfin en troisième lieu l'écriture quôc-ngũr lui deviendra familière. Ce (lui) sera utile et profitable.

Tel est l'objet de cette préface.

NORDEMANN (1)

(1) (Traduction du renvoi, page 2). — Depuis longtemps nombre d'Annamites nous appellent « Tô-nãng-Vãn », de sorte que nous avons nous-même adopté ce nom dans nos ouvrages. Nous regrettons cependant que, composé de caractères de choix, il n'eût qu'une vague consonance avec notre nom français. Or nous apprenons que certaines personnes croient que « Nordemann » et « Tô-nãng-Vãn » font deux. En conséquence, à partir de cette brochure, (nous) changeons (notre nom annamite) en « Ngô-dê-Mân », afin d'éviter toute équivoque.

DẶN CHO BIẾT

1. - Những tiếng nào có dấu hoa thị (★) là nói bóng có sự-tích; ta đương nhặt lấy chong các chuyện, đặt thành quyển tự-vị, sẽ in về sau; hễ ai muốn biết thì cha ở đây.

2. - Chong quyển này những vần

ch mây *tr*, thu làm một vần *ch*,

d, *gi* mây *r*, — — — *d*,

s mây *x*, — — — *s*;

Tại sao thì ta đã nói ở quyển « Thiên-tự-dải-âm-ca », đang thứ 7 thứ 8.

TRADUCTION DE L'AVIS CI-DESSUS

1. - Tout mot pourvu d'un astérisque est pris dans un sens figuré comportant une anecdote. Nous recueillons actuellement tous les mots (qui figurent au même titre) dans les poèmes annamites, en vue d'en former un dictionnaire (spécial) que nous publierons par la suite. Ceux qui voudront connaître (les circonstances auxquelles il est fait allusion) n'auront qu'à le consulter.

2. - Dans ce livre, les consonnes

ch et *tr* sont réunies en une seule *ch*,

d, *gi* et *r* — — — *d*,

s et *x* — — — *s*.

Nous avons donné les motifs (de cette simplification) dans notre « Petit Vocabulaire Chinois-Annamite-Français » p. 9.

CHỖ QUÊN — OMISSION

(V. également les errata p. 150.)

Mục-lục, d. 440, đoạn thứ 47, thêm: *Chung-công* thương tình, đứng lo-liệu dúp.

Table, p. 444, chant 47, ajouter: *Chung-công*, ému de compassion, intercède en leur faveur.

T U Ợ N G - Đ Ồ

像 圖

PERSONNAGES

(Fac-simile)

(Chuyện này, sự-tích ở bên Tàu, đời vua Đa-tĩnh nhà Minh, cách độ 350 năm nay.)

(L'action de ce poème se déroule en Chine, sous le règne de l'empereur Đa-tĩnh de la dynastie des Minh, il y a environ 350 ans.)

王
翁

V U Ợ N G - Ô N G

Viên-ngoại, bộ Thuý-Kiều.
Sous-chef de division dans un
ministère, père de Thuý-Kiều.

王
婆

V U Ợ N G - B À
Mẹ Thuý-Kiều.
Mère de Thuý-Kiều.

翠
翹

THUÝ-KIỀU

Còn gái cả Vương-ông.
Fille aînée de Vương-ông.

翠
雲

THUÝ-VÂN

Em gái Thuý-Kiều.
Sœur cadette de Thuý-Kiều.

王
觀

VƯƠNG-QUAN

Học-chò, em dai Thuý-Kiều.
Étudiant, frère cadet
de Thuý-Kiều.

金
重

KIM-CHÔNG

Học-chò,
nhân-ngãi Thuý-Kiều.
Étudiant, amant de Thuý-Kiều.

淡仙

DAM-TIÊN

Nhà-chò tài-sắc có tiếng, mà chết non.

Courtisane renommée par son esprit et sa beauté, morte à la fleur de l'âge.

馬監生
終公

CHUNG-CÔNG

Nha-lại huyện Lô-i-châu.

Commis rédacteur à la Sous-préfecture de Lô-i-châu.

MÃ-DAM-SINH

Bồ dậu.

Proxénète (homme).

秀婆

TÚ-BÀ
Mẹ dẫu.
Proxénète (femme).

楚卿

SỜ-KHANH
Thằng só-lá.
Aigrelin.

束生

THÚC-SINH
Học-chò, chồng Hoạn-thư. Người buôn to, bố Thúc-sinh.
Etudiant, mari de
Hoạn-thư. Grand négociant, père de
Thúc-sinh.

束翁

THÚC-ÔNG

宦夫人

HOẶN-PHU-NHÂN
Vợ ông Lại-bộ, mẹ Hoạn-thư.
Femme d'un ministre du
Personnel, mère de Hoạn-thư.

宦姐

HOẶN-THƯ
Vợ Thúc-sinh.
Femme de Thúc-sinh.

鷹

ƯNG (Chim bồ-cát, faucon)
Thầy-tớ Hoạn-phu-nhân.
Valet de Hoạn-phu-nhân.

犬

KHUYỀN (Chó săn,
chien de chasse)
Thầy-tớ Hoạn-phu-nhân.
Vale tde Hoạn-phu-nhân.

三合

TAM-HỢP
Bà sư.
Bonzesse.

覺緣

DÁC-DUYÊN
Bà vãi.
Nonne bouddhiste.

薄杏

BẠC-HẠNH
Bồ đầu, cháu Bạc-bà.
Proxénète, neveu de Bạc-bà

薄婆

BẠC-BÀ
Mẹ dẫu.
Proxénète (femme).

徐海

TỪ-HAI
 Tướng dặc
 Chef de rebelles.

胡宗憲

HỒ-TÔN-HIÊN
 Tổng-độc
 Gouverneur provincial.

Thơ chữ dằng:

詩云

佳人不是到錢塘

半世煙花債未償

玉面豈應埋水國

冰心自可對金郎

斷腸夢裏根緣了

薄命琴終怨恨長

一片才情千古累

新聲到底爲誰傷

良堂范立齋先生撰

Thơ nôm dằng:

Dọt nước Tiên-đường chẳng dũa oan,
Phong-hoa chữa chẳng nợ hồng-nhan!
Lòng tơ còn vướng chàng Kim-Chọng,
Gót ngọc không thanh chôn Thủy-quan.
Nửa dắc đoạn-chường tan gôi điệp,
Một dây bạc-mệnh đứt cầm-loan.
Cho hay những kẻ tài-tình lắm,
Dời bắt làm hương đê Thê-dan!

(Thúy-Kiều thi tập.)

KIM VÂN KIỀU TÂN CHUYỆN

~~~~~
- | -

1. - Chăm năm, chong cỏi người ta, 4
Chữ *tài* chữ *mệnh* khéo là cột nhau!
Chải qua một cuộc bể-dầu*,
Nhưng điều chông thầy, đã đau-đớn lòng!
Lạ di bí sắc, tư phong,
Dời sanh quen mây má hồng đánh ghen!
2. - Kiều thơm, lần dờ chước đèn,
Phong-tình*-cổ-lục, còn chuyển Sứ-sanh,
Dằng năm *Da-tĩnh** chiều *Minh**,
Bôn phương phảng-lặng, hai kinh vững-vàng, 10
Có nhà Viên-ngoại họ *Vương*,
Da-tư nghỉ cũng thường-thường bậc chung.
Một dai, con thứ dốt lòng,
Vương-Quan là chữ, nói dòng nho-da;
Đầu lòng đôi ả tô-nga,
Thuý-Kiều là chị, em là *Thuý-Vân*;
Mai cốt-cách, tuyết tinh-thần,
Một người một vẻ, mười phân vẹn mười.
Vân, sem chang-chọng khác với,
Khuôn dăng đầy-đặn, nét ngài nở-nang, 20
Hoa cười, ngọc thốt, đoan-chang,
Mây thua nước tóc, tuyết nhường màu da!

Kiều, càng sắc-sảo mặn-mà,
So bẻ tài-sắc, lại là phân hơn;
Làn thu-thủy, nét suôn-sơn,
Hoa ghen thua thắm, liễu hờn kém sanh!

Một đôi nghiêng nước nghiêng thành,
Sắc đành đòi một, tài đành hoà hai.

Thông-minh vốn sẵn tư Dời,
Pha nghề thi-hoạ, đủ mùi ca-ngâm; 30

Cung-thương lâu bậc ngũ-âm,
Nghề diêng ăn đứt *Hố-cầm* một chương;

Khúc nhà tay lựa nên chương,
Một thiên bạc-mệnh lại càng nảo nhân!

Phong-lưu dứt mực hồng-quân,
Suôn sanh sập-sỉ tới tuần cập-kê*;

Êm đềm chướng, đủ màn che,
Trường đông, ong-bướm đi về mặc ai.

3. - Ngày suân, con én đưa thoi,
Thiều-quang chín chục, đã ngoài sáu mươi, 40

Cỏ non sanh tiền chân dời,
Cành lê chẳng điểm một vài bông hoa;

Thanh-minh* chong tiết tháng ba,
Lễ là Tảo-mộ, hội là *Đạp-thanh*.

Gân sa nô-nức yên-anh,
Chị em sắm-sửa bộ-hành chơi suân;

Đập-dìu tài-tử dai-nhân,
Ngựa se như nước, áo quần như nen,

Ngọn-ngang gò đồng kéo lên,
Thoi vàng bỏ dắc, do tiên dầy bay. 50

4. - Tà-tà bóng ngả về tây,
Chị em thơ-thần đan tay da vè ;
Bước lán theo ngọn tiều-khé,
Nhìn xem phong-cảnh có bề thanh-thanh ;
Nao-nao dòng nước cuốn quanh,
Dịp cầu nho-nhỏ cuối ghềnh bắc ngang ;
Sè-sè nằm đất bên đường,
Dầu-dầu ngọn cỏ nửa vàng nửa sanh.
Dường : « Sao chong tiết *Thanh-minh*★,
Mà đây hương-khói vắng-tanh thê mà » ? 60

Vương-Quan mới dẫn gần sa :
« *Đạm-tiên* nàng ấy xưa là ca-nhi,
Nổi danh tài-sắc một thì,
Sôn-sao ngoài cửa thiêu di yên-anh !
Kiếp hồng-nhan có mong-manh,
Nửa chừng sườn thoát gầy cành *Thiên-hương* !
Có người khách ở viễn-phương,
Sa nghe cũng nức tiếng nàng, tìm chơi ;
Thuyền-tình vừa ghé tới nơi,
Thì đà châm gậy bình dơi bao dờ ! 70
Buồng không lặng-ngất như tờ,
Dầu se ngựa đã dêu lờ-mờ sanh.
Khóc than khôn siết sự-tình :
« Khéo vô duyên mây, là mình mây ta !

» Đã không duyên chước chẳng thà,
» Thì chi chút ước gọi là duyên sau ?
» Sấm-sanh nếp từ se châu,
» Vui nông một năm, mặc dầu cỏ hoa ».

Chải bao Thỏ lặn, Ác tà,
Ấy mô vô chủ, ai mà viêng thăm » ! 80

Lòng đâu sẵn món thương tâm,
Thoắt nghe, *Kiều* đã đắm-dắm châu sa :
« Đau-đớn thay phận đàn-bà,
Nhời dằng *bạc-mệnh* cũng là nhời chung !

Phũ-phàng chi mây, Hoá-công !
Ngày sanh mòn-mỏi, má hồng phôi-pha ;
Sông, làm vợ khắp người ta ;
Hại thay, thác sông làm ma không chồng !

Nào người phượng chạ loan chung !
Nào người tích lục tham hồng là ai ! 90

Đã không kẻ đoái người hoài !
Sẵn đây, ta kiếm một vài nén hương,
Gọi là gặp-gỡ dĩa đường,
Hoạ là người dưới suối vàng biết cho » .

Lâm-dâm khân vái nhỏ to ,
Sụp ngời, và gặt chước mồi, bước đa.

Một vùng cỏ áy bóng tà,
Dó hiu-hiu thổi một và bông lau ;

Dút châm sẵn dất mái đầu,
Vạch da cây, vịnh bốn câu ba vắn. 100

Lại càng mê-mải tâm thần,

Lại càng đứng lặng tẩn-ngân chẳng da,

Lại càng ù-dột nét hoa,

Sâu tuôn đứt nôi, châu sa vắn dài.

Vân dang: « Chị, cũng nức cười!

Khéo dư nước mát, khóc người đời xưa »!

Dằng: « Hồng-nhan tự thừa xưa,

Cái điều bạc-mệnh có chừa ai đâu!

Nỗi-niềm tưởng đến mà đau!

Thấy người nằm đây, biết sau thế nào »? 410

Quan dang: « Chị nói hay sao!

Một điều là một vắn vào, khó nghe!

Ở đây âm-khí nặng-nề,

Bóng chiều đã ngả, dặm hoè còn sa »!

Kiểu dang: « Những dang tài-hoa,

Thác là, thề-phách còn là tình-anh;

Dễ hay tình lại gặp tình,

Chờ sem, ắt thấy hiện-linh bây dờ »!

Một nhời nói chừa kịp thừa,

Phút đâu chặn đó cuốn cờ đèn ngay; 420

Ào-ào đổ lốc dung cây,

Ở chong nhường có hương bay ít nhiều;

Đè chừng ngọn đó lần theo,

Dâu dây từng bước in đều dành-dành.

Mặt nhìn, ai nấy đều kinh;

Nàng dang: « Này thật tình-thành chẳng sa!

Hữu tình, ta lại gặp ta,

Chẳng nề u-hiến, mới là chị em ».

Đã lòng hiển-hiện cho sem,
Tạ lòng, nàng lại nôi thêm và nhời; 130
Lòng thơ lai-láng bồi-hối,
Góc cây lại vạch một bài cò-thi.

5. - Dừng-dàng nửa ở nửa về,
Nhạc vàng đầu đã tiếng nghe gán-gán;
Chông chừng thấy một văn-nhân,
Lòng buông tay khâu, bước lán dặm băng;
Đề-huê lưng túi dó dăng,
Sau chân theo một vài thằng con-con;
Tuyệt in sắc ngựa câu chôn,
Cò pha mùi áo duộm non da đời. 140
Nèo sa mới tỏ mặt người,
Khách đà sông ngựa, tới nơi tự-tình;
Hài văn lán bước dặm sanh,
Một vùng như thẻ cây Quỳnh cành Dao.
Chàng *Vương*, quen mặt da chào,
Hai *Kiểu* e-lệ nép vào dưới hoa.
Nguyên người quanh-quật đầu sa,
Họ *Kim* tên *Chọng*, vốn nhà châm-anh;
Nền phú-quí, bậc tài-danh,
Văn-chương nết đất, thông-minh tính đời, 150
Thiên-tư tài-mạo tốt vời,
Vào chong phong-nhã, da ngoài hào-hoa;
Chung-quanh vẫn đất nước nhà,
Mây *Vương-Quan*, chước vẫn là đồng-thân.

Chộm nghe thơm nức hương-lân,
Một nền *Đông-tước*★ khoá suân hai kiểu;
Nước non cách mấy buông thêu,
Nhưng là chộm dàu thâm yêu chộc-mòng;
May thay dài-câu tương phùng!
Gặp tuần thả lá★, thoả lòng tìm hoa! 160
Bóng hồng nhác thấy nẻo sa,
Suân lan, thu cúc, mận-mà cả hai;
Người quốc-sắc, kẻ thiên-tài,
Tình chong như đã, mặt ngoài còn e;
Chập-chờn cơn tình cơn mê,
Đôn ngời chẳng tiện, dứt về chìn khôn.
Bóng tà như dục cơn buồn,
Khách đà lên ngựa, người còn ghé theo;
Dưới cầu nước chảy chong-veo,
Bên cầu tơ liễu bóng chiều thướt-tha. 170

6. - *Kiều* từ dờ gót chướng hoa,
Mặt đời gác núi, chiêm đà thu-không;
Hương Nga★ vàng-vặc đầy song,
Vàng đeo ngân nước, cây lông bóng sân,
Hải-đường là ngọn đông-lân,
Dọt sương đeo nặng, càn suân la-đà.
Một mình lặng ngắm bóng Nga★,
Chộn đường sa mây nổi sa bời-bời:
« Người mà đến thì thôi,
Đời phiên-hoa cũng là đời bỏ đi? 180

Người đâu gặp-gỡ làm chi,
Chăm năm biết có duyên di hay không » !
Ngôn-ngang chăm môi bên lòng,
Nên câu tuyệt-diệu ngụ chong tính-tình.

7. - Chênh-chênh bóng nguyệt sê mảnh,
Tựa làn bên chiếu một mình thiu-thiu ;
Thoắt đâu thấy một tiều-kiều,
Có chiếu phong-vận, có chiếu thanh-tân,
Sương in mặt, tuyết pha thân,
Sen★ vàng lững-thững như gần như sa. 190
Chào mừng, đón hỏi dò-la :
« Đào-nguyên★ lạc lối, đâu mà đến đây » ?
Thưa dăng : « Thanh khí xưa nay,
Mới cùng nhau lúc ban ngày, đã quên ?
Hàn-da ở mé tây thiên,
Dưới dòng nước chảy, bên chên có cầu ;
Mây lòng hạ-cô đèn nhau,
Mây nhời hạ-tứ, ném chân deo vàng !
Vàng chinh hội-chủ sem tường,
Mà sem chong sỏ đoạn-chường có tên ; 200
Âu đành quả-kiếp nhân-duyên,
Cũng người một hội một thuyền, đâu sa !
Này mười bài mới, mới đa,
Câu-thần lại mượn bút hoa vẽ-vời » .
Kiêu vàng lĩnh ý đề bài,
Tay tiên một vẽ đủ mười khúc ngâm.

Sem thơ, nắc-nỏm khen thâm:

« Dá đành tú khẩu cảm tâm khác thường!

Ví đem vào tập đoạn-chường,

Thì cheo dài nhất, chỉ nhường cho ai »! 210

Thêm hoa, khách đã dờ hài,

Nàng còn cầm lại, một hai tự-tình.

Dó đâu sịch bức màn-mành,

Tỉnh da mới biết dằng mình chiêm-bao;

Chông theo, nào thấy đâu nào!

Hương thừa nhường hãy da vào đâu đây.

Một mình lưỡng-lự canh chầy,

Đường sa, nghĩ nổi sau này mà kinh:

« Hoa chôi bèo dạt, đã đành,

Biết duyên mình, biết phận mình thể thôi »! 220

Nổi diêng lom-lốp sóng dồi,

Nghĩ đòi cơn, lại sụt-sùi đòi cơn.

8. - Động *Kiểu* dền-dĩ chướng loan,

Nhà huyền* chợt tỉnh, hỏi: « Cơn cố gì?

Cớ sao chần-chọc canh khuia?

Mẫu hoa lê hãy dầm-đĩa dọt mưa »!

Thưa dằng: « Chút phận ngày-thơ,

Dưỡng-sinh đòi đức, tóc-tơ chưa đến!

Buổi ngày chơi mả *Dạm-tiên*,

Nhấp đi, phút thấy ứng liền chiêm-bao! 230

Đoạn-chường là số thể nào?

Bài da thể ấy, vịnh vào thể kia!

Cứ chong mộng-chiêu mà suy,
Phận con, thôi có da dì mai sau » !

Dậy dăng: « Mộng-chiêu cứ đâu?
Bồng không mua nã chắc sấu, nghĩ nao » !

Vàng nhời khuyên dài thấp cao;
Chưa song điều nghĩ, đã dào tình thương.

Ngoài song thò-thẻ oanh vàng,
Nách tường bông liễu bay ngang chước mảnh, 240

Hiên tà gác bóng chênh-chênh,
Nỗi diêng, diêng chạnh tác diêng một mình.

9. - Cho hay là thói hữu tình;

Đô ai dứt mối tơ mảnh cho song!

Chàng *Kim* từ lại thư-song,
Nỗi nằng canh-cánh bên lòng biếng khuấy;

Sầu đông càng khắc càng đây,
Ba thu dọn lại một ngày dài ghê!

Mây *Tấn* khoá kín song the,
Bụi hồng lẻo-đẻo đi về chiêm-bao; 250

Tuân dăng khuyết, đĩa dầu hao,
Mặt mơ-tưởng mặt, lòng ngao-ngán lòng.

Phòng văn hơi đá như đồng,
Chúc si ngón thỏ, tơ chùng phím loan;

Mảnh *Tương* phân-phật dó đàn,
Hương gây mùi nhớ, chà khan đọng tình:

« Ví chẳng duyên nợ ba sinh,
Làm chi đem thói khuinh-thành chêu người » ?

10. - Bâng-khuâng nhớ cảnh nhớ người,
Nhớ nơi kì ngộ, vội dời chân đi; 260
Một dòng cò mọc sanh-dì,
Nước ngâm chong-vắt, thầy dì nửa đầu!
Dó chiều như đục cơn sâu,
Bông lau hiu-hắt như máu khởi châu.
Nghê diêng nhớ ít tường nhiều,
Săm-săm đề neo *Lam-kiểu*★ lân sang;
Thâm nghiêm, kín cổng, cao tường,
Cạn dòng lá★ thắm, dứt đường chim★ sanh;
Lơ-thơ tơ liễu buông manh,
Con oanh học nói chen cành mĩ-mai, 270
Mây lán cửa đóng then cài,
Đây thêm hoa rụng, biết người ở đâu!
Tản-ngân đứng suốt dờ lâu,
Dạo quanh chợt thấy mái sau có nhà;
Là nhà *Ngô-việt* thương-da,
Buông không để đó, người sa chưa về;
Lấy điều du học, hỏi thuê,
Túi đàn, cặp sách, đề-huê dọn sang;
Có cây, có đá sần-sàng,
Có hiên lẫm-thuý★ nét vàng chưa phai. 280
Mừng thăm chôn ây chữ bài:
« Ba sinh âu hân duyên đời chi đây »!
Song-hồ nửa khép cánh mây,
Trường đông ghé mắt ngày-ngày hằng chông;
Tắc gang đồng-toà nguyên-phong,

Tuyệt mù, nào thấy bóng hồng vào da !

11. - Nhấn từ quán khách lân-la,

Tuần dăng thâm-thoát, nay đà thềm hai ;

Cách tường, phải buổi êm đời,

Dưới đào nhường có bóng người thướt-tha ; 290

Buông cầm, sộc áo, vội da,

Hương còn thơm nức, người đà vắng-tanh.

Lân theo tường găm dạo quanh,

Chên đào, nhác thấy một cảnh kim-thoa ;

Dơ tay với lấy về nhà,

« Này chong khuê-các, đâu mà đến đây ?

Gấm âu người ấy báu này,

Chẳng duyên, chưa dễ vào tay ai cầm » !

Liên tay ngắm-nghĩa biêng nằm,

Hãy còn thoang-thoảng hương chầm chưa phai. 300

Tan sương, đã thấy bóng người,

Quanh tường da ý tìm-tòi ngẩn-ngơ ;

Sinh đà có ý đợi-chờ,

Cách tường lên tiếng, sa đưa ướm lòng :

« Thoa này bắt được hư không,

Biết đâu *Hợp-phố* ★ mà mong châu về » ?

Tiếng, *Kiểu* nghe lọt bên kia :

« Ổn lòng quân-tử sá dì của dơi ?

Chiếc thoa là của mây mười,

Mà lòng chọng nghĩa khinh tài siết bao » ! 310

Sinh dăng : « Lân lí da vào,

Gần đây, nào phải người nào sa-sôi !

Được đây nhờ chút thơm dơi,
Kẻ đà thiếu-não lòng người bây nay!

Bây lâu mới được một ngày,
Dừng chân, gạn chút niềm tây gọi là ».

Vội về thêm lấy của nhà,
Suyền vàng đôi chiếc, khăn là một vuông;
Vén mây đón bước ngọn tường.

« Phải người hôm nọ dõ-dàng, chẳng nhe »? 320

Sợng-sùng dờ ý dụt-dè,
Kẻ nhìn tỏ mặt, người e cúi đầu;

Dằng: « Từ ngẫu-nhĩ gặp nhau,
Thăm chông chộm nhớ, bây lâu đã chôn !

Sương mai, tính đã đủ mòn,
Lân-lừa, ai biết hầy còn hôm nay!

Nằm chòn như *Cuội*★ cung mây,
Chân-chấn một phận áp cây đã liễu!

Tiền đây, sin một hai điều,
Đài hương soi đèn dầu bèo cho chẳng »? 330

Ngần-ngừ, nàng mới thừa dằng:
« Thói nhà băng-tuyết chât-hằng phỉ-phong;

Dù khi lá★ thắm, chỉ★ hồng,
Nên chẳng thì cũng tại lòng mẹ cha!

Nặng lòng sót liễu vì hoa,
Chè-thơ, đã biết đâu mà dám thừa »!

Sinh dằng: « Dây dó, mai mưa,
Ngày xuân đã để tình-cờ mấy khi?

Dù chẳng sét tâm tình si,
Thiệt đây mà có ích gì đến ai! 340
Chút-chi gấn-bó một hai,
Cho đành, đôi sẽ liệu bài mỗi-manh?
Khuôn-thiênng dù phụ tác thành,
Cũng liễu bỏ quá suân sanh một đời!
Lượng suân dù quyết hẹp-hòi,
Công đeo-đuôi chẳng thiệt-thời lắm du » !

12. - Lặng nghe nhời nói như du,
Chiêu suân dễ khiến nét thu ngại-ngùng;
Dằng: « Chong buổi mới, lạ-lùng,
Nể lòng, có nhẽ cảm lòng cho đang! 350
Đã lòng quân-tử đa-mang,
Một nhời, vâng tạc đá vàng thủy chung » !
Được nhời, như cỏi tâm lòng,
Dờ kim-thoa mây khăn hồng, chao tay,
Dằng: « Chăm năm cũng từ đây,
Của tin, gọi một chút này làm ghi » !
Sẵn tay mở quạt hoa qui,
Mây cảnh thoa ây tức-thì đôi chao.
Một nhời gấn-bó tât-dao,
Mái sau nhường có sôn-sao tiếng người; 360
Vội-vàng lá rụng, hoa dơi,
Chàng về thư-viện, nàng dờ lầu chàng.
Từ phen đá biết tuổi vàng,
Tình càng thâm-thía, lòng càng ngán-ngơ;

Sông *Tương* ★ một dải nông-chờ,
Bên chông đầu nọ, bên chờ cuối kia ;
Một tường tuyết chờ sương che,
Tin suân đầu dễ đi về cho năng !

13. - Lân-lân ngày dó đêm dăng,
Thừa hồng, đậm lục, đã chừng suân qua ; 370
Ngày vừa sinh-nhật ngoại-da,
Chên hai đường, dưới nữa là hai em ;
Tưng-bưng sắm-sửa áo siêm,
Bền dăng một lễ, sa đem tác thành.
Nhà hương thanh-vắng một mình,
Ngắm cơ hội-ngộ đã đành hôm nay ;
Thì-chân thức-thức sẵn bày,
Gót sen ★ thoăn-thoắt dạo ngay mái tường ;
Cách hoa, sẽ dặng tiếng vàng,
Dưới hoa, đã thấy có chàng đứng chông . 380
« Chách lòng hờ-hững mây lòng,
Lửa hương chốc để lạnh-lùng bấy lâu !
Những là đắp nhớ đòi sâu,
Tuyết-sương nhuôm nửa mái đầu hoa dâm » !
Nàng dăng : « Dó bắt, mưa cầm,
Đã cam tộ mây chi-âm bấy chầy !
Vắng nhà, được buổi hôm nay,
Lây lòng, gọi chút da đây tạ lòng » .
Lân theo núi dả đi vòng,
Cuối tường nhường có nẻo thông mới dào ; 390

Sấn tay mở khoá động *Đào* ★,
Dễ mây, chông tỏ lồi vào *Thiên-thai* ★ ;
Mặt nhìn mặt, càng thêm tươi,
Bên nhời vạn-phúc, bên nhời hàn-huyền.

Sánh vai về chôn thư-hiền,
Ngắm nhời phong nguyệt, nặng nguyên non sông ;
Chên án bút, đá thư đồng,
Đạm tình, một bức chanh từng cheo chên ;
Phong-sương được về thiên-nhiên,
Mặn khen nét bút càng nhìn càng tươi. 400

Sinh dăng: « Phác hoạ đã dôi,
Phẩm đề, sin một vài nhời thêm hoa » ;
Tay tiên dó tấp mưa sa,
Khoảng chên, dừng bút thảo và lôn câu.

Khen: « Tài nhả ngọc phun châu,
Nàng *Ban* ★, ả *Tạ* ★, cũng đâu thể này!

Kiếp tu sưa ví chưa đây,
Phúc nào đổi được đá này cho ngang » !

Nàng dăng: « Chộm liêc dung-quang,
Chẳng sân ngọc-bội, thì phường kim-môn! 410

Nghĩ mình phận mỏng cánh chuồn,
Khuôn sanh biết có vuông chòn mà hay!

Nhớ từ năm hấy thơ-ngày,
Có người tướng-sĩ đoán ngay một nhời:
« Anh-hoa phát-tiết da ngoài,
» Nghìn thu bạc-mệnh, một đời tài-hoa » !
Chông người, lại ngắm đèn ta,

Một dây, một mòng, biết là có nên » ?

Sinh dằng : « Dải-câu là duyên,

Sửa nay nhân định thắng thiên cũng nhiều ; 420

Vì dù dải kết đèn điều,

Thì đem vàng đá mà liễu mây thân » !

Đủ điều khúc-lí ân-cần,

Lòng suân phơi-phối, chén suân tàng-tàng ;

Ngày vui, ngăn chàng đây gang,

Chông da, Ác đã ngậm hương non đoài ;

Vắng nhà chàng tiện ngôi dai,

Dã chàng, nàng mới kíp đời song-sa.

14. - Đến nhà vừa thấy tin nhà,

Hai thân còn dờ tiệc hoa chưa về ; 430

Cửa ngoài vội dù dèm the,

Săm-săm băng lối vườn khuia một mình.

Nhặt thừa hương gói đầu cành,

Ngọn đèn chông suốt chướng-huỳnh hắt-hiu ;

Sinh vừa dựa án thiu-thiu,

Dờ chiều như tỉnh, dờ chiều như mê.

Tiếng lên sẽ động dắc hoè ;

Bóng dăng đã sê, hoa 'lê lại gán,

Bâng-khuâng đình *Dáp*★ non *Thân*★,

Còn ngờ dắc mọng đêm suân mơ-màng. 440

Nàng dằng : « Khoảng vắng đêm chàng,

Vì hoa cho phải dờ đường tìm hoa ;

Bây dờ tỏ mặt đòi ta,

Biết đâu đôi nữa chẳng là chiêm-bao » !

Vội mừng làm lễ dước vào,
Đài sen nổi sáp, song đào thêm hương;
Tiên thể cùng thảo một chương,
Tóc mây một món, dao vàng chia hai;
Vàng dăng vàng-vặc dĩa dôi,
Đinh-ninh hai mặt, một nhời song-song; 450
Tóc-tơ căn-vặn tác lòng,

Chăm năm tác một chữ *đông* đèn sương.

Chén hà sánh dọng quỳnh-tương,
Dải là hương lộn, bình hương bóng lồng;

Sinh dăng: « Dó mát, dăng chong,
Bây lâu nay một chút lòng chưa cam » !

Chây sương chữa nện câu *Lam*★,
Sợ lẫn-khân quá, da sòm-sở chẳng;

Nàng dăng: « Hồng-diệp★ sách-thằng★,
Một nhời cũng đã tiếng dăng tương chi; 460
Đừng điều nguyệt nọ hoa kia!

Ngoài da, ai lại tiếc dì mây ai » !

Dăng: « Nghe nổi tiếng cầm-đài,
Nước non, lòng những lắng tai *Chung-Kì*★ » !

Thưa dăng: « Tiện-kĩ sá chi?
Đã lòng dậy đèn, dậy thì phải vâng » !

Hiên sau cheo sẵn cầm dăng,
Vội-vàng, sinh đã tay nâng ngang mảy.

Nàng dăng: « Nghề mọn diêng tay,
Làm chi cho nặng lòng này lăm thân » ? 470

So dân dây *Vũ*★ dây *Văn*★,
Bồn dây to nhỏ theo vân Cung Thương;
Khúc đầu *Hán-Sở*★ Chiên-chường,
Nghe da tiếng sắt tiếng vàng sen nhau!
Khúc đầu *Tư-mã*★ Phụng-câu,
Nghe da như oán như sầu phải chăng!
Kê-khang★ này khúc Quảng-lãng,
Một dềng Lưu-thủy, hai dềng Hành-vân!
Quá-quan này khúc *Chiêu-quân*★,
Nửa phân luyện chúa, nửa phân tư da! 480
Chong như tiếng hạc bay qua,
Đục như tiếng suối mới sa nửa vơi;
Tiếng khoan như dó thoảng ngoài,
Tiếng mau sầm-sập như dờn đổ mưa!
Ngọn đèn khi tỏ khi mờ,
Khiến người ngồi đây mà ngơ-ngẩn sầu;
Khi dựa gối, khi cúi đầu,
Khi vò chín khúc, khi chau đôi mày.
Dềng: « Hay, thì thật là hay!
Nghe da ngậm đắng nuốt cay thế nào! 490
Lựa chi những khúc tiêu-tao,
Thực lòng mình cũng nao-nao lòng người » ?
Dềng: « Quen mặt nết đi dôi,
Tẻ vui, thôi cũng tính đời biết sao!
Nhời vàng, vâng linh ý cao,
Hoạ dân-dân, bớt chút nào được không » ?
Hoa hương càng tỏ thức hồng,

Đâu mày cuối mắt càng nồng tâm yêu ;

Sóng tình nhường đã siêu-siêu,

Sem chong âu-yêm có chiều lả-lơi. 500

Thưa dằng : « Đừng lấy làm chơi !

Dễ cho thừa hết một nhời đã nao !

Về chi một đoá yêu-đào,

Vườn hồng, chi dám ngăn đào chim sanh ?

Đã cho vào bậc hô-kinh ★,

Đạo tông phu lấy chữ *chinh* làm đầu !

Da tuồng chên *Bộc* ★ chong dàu,

Thì con người ấy ai cầu làm chi ?

Phải điều ăn sồi ở thì,

Tiết chằm năm, nở bỏ đi một ngày ! 510

Gắm duyên kỳ ngộ sưa nay :

Lừa-đòi ai lại đẹp tày *Thôi-Chương* ★ ?

Mây mưa đánh đồ đá vàng,

Quá chiều nên đã chán chường yên-anh ;

Chong khi tựa cánh chên cành,

Mà lòng dè-dúng đã dành một bên !

Mái tày đề lạnh hương nguyên,

Cho duyên đầm-thắm, da duyên bẽ-bàng !

Deo thoi chước chàng dữ-dàng,

Đề sau nên thẹn cùng chàng, bởi ai ? 520

Vội chi liễu ép hoa nài ?

Còn thân ắt cũng đền-bồi có khi » !

Thầy nhời đoan-chính dễ nghe,

Chàng càng thêm nể thêm vì mười phân.

Bóng tàu vừa nhạt về *Ngân*,
Tin đâu đã đến cửa ngăn gọi vào;
Nàng thì vội dờ buông thêu,
Sinh thì dạo bước sần đào vội đa.

15. - Cửa sài vừa ngò then hoa,
Da-đông vào gửi thư nhà mới sang, 530
Đem thư thúc-phụ từ-đường,
Bơ-vơ lữ-thân, tha-hương đề-huế;
Liêu-dương cách chớ sơn Khê,
Suân-đường kíp gọi sinh về hộ tang.
Mảng tin siết nỗi kinh-hoàng,
Băng mình lên chước dài-chang tự-tình;
Gót đầu mọi nỗi đình-ninh,
Nỗi nhà tang-tóc, nỗi mình sa-sỏi:
« Sự đâu chưa kịp đôi-hỏi,
Duyên đâu chưa kịp một nhời chao tơ★! 540
Dăng thê còn đó chơ-chơ,
Dám sa-sỏi mặt, mà thừa-thốt lòng!
Ngoài nghìn dặm, chộc ba dòng,
Môi sâu khi gờ cho song, còn chảy!
Dìn vàng dư ngọc cho hay,
Cho đành lòng kẻ chân mây cuối đời »!
Tai nghe, duột đôi bời-bời,
Ngập-ngừng, nàng mới dãi nhời chước sau:
« Ông tơ★ ghét bỏ chi nhau,
Chưa vui sum-hạp, đã sâu chia-phôi! 550

Cùng nhau chót đã nặng nhời,
Dầu thay mái tóc, dám dời lòng tơ!
Quản bao tháng đợi năm chờ,
Nghĩ người ăn đó nằm mưa sót thấm!
Đã nguyên đôi chữ đồng tâm,
Chăm năm thể chẳng ôm cầm★ thuyền ai!
Còn non, còn nước, còn dài,
Còn về, còn nhớ đến người hôm nay »!
Dùng-dằng chưa nỡ dời tay,
Vằng đông, chông đã đứng ngay dọc nhà; 560
Ngại-ngùng một bước một sa,
Một nhời chân chọng, châu★ sa mây hàng.
Buộc yên quảy gánh vội-vàng,
Môi sâu sè nửa, bước đường chia hai;
Buồn chông phong-cảnh quê người,
Đầu cành quên nhặt, cuối dời nhận thừa;
Nảo người chải đó dầm mưa,
Một ngày nặng gánh tương-tư, một ngày.

- || -

16. - Nàng thì đứng dựa hiên tây,
Chín hồi vắn-vít như vầy môi tơ; 570
Chông chừng khói ngát song thừa,
Hoa chôi thức thấm, liễu sơ-sắc vàng;
Tân-ngân dạo gót lâu chang,
Một đoàn mừng thọ ngoại-hương, mới về.

Hàn-huyền chưa kịp tả-đẻ,
Sai-nha bỗng thấy bốn bề sòn-sao;
Người nách thước, kẻ tay đao,
Đầu châu mặt ngựa, ào-ào như sóng;
Dà-dang một lão một dai,
Một dây vô-loại, buộc hai thâm tình; 580
Đây nhà vang tiếng đuổi sanh,
Dụng-dời dọt liễu, tan-tành cõi mai;
Đồ tê-nhuyễn, của diêng tây,
Sạch sành-sanh, vết cho đây túi tham.
Điều đâu bay buộc ai làm?
Vì ai đơn không, chạt hàm bỗng nhưng?
Hỏi da, sau mới biết dằng
Phải tên sừng suốt là thằng bán tơ.
Một nhà hoảng-hốt ngàn-ngờ,
Tiếng oan dậy đất, án ngờ đầy mây; 590
Hạ từ, van-vì suốt ngày,
Điêu tai lân-tuật, phũ tay tối-tàn;
Dường cao, dứt ngược dây oan,
Dầu dằng đá cũng nát gan, lộ người;
Mặt chông, đau-đớn dụng-dời,
Oan này có một kêu dờn nhưng sa!
Một ngày lạ thói sai-nha,
Làm cho khóc-hại, chẳng qua vì tiền.

17. - « Sao cho cốt nhục vẹn tuyền,
Chong khi ngộ biến từng quyền, biết sao? 600

Duyên hội-ngộ, đức cù-lao,
Chữ *tình* chữ *hiếu*, bên nào nặng hơn ?

Đề nhời thệ-hải minh-sơn,
Làm con, chước phải đền ơn sinh-thành.

Quyết tình, nàng mới hạ tình :
« Dễ cho dễ thiếp bán mình chuộc cha » !

Họ *Chung* có kẻ Lại dà,
Cũng chong nha-dịch, lại là từ-tâm ;
Thấy nàng hiếu chong tình thâm,
Vì nàng, nghĩ cũng thương thâm sót vay ! 610

« Tính bài lót đó, chọn đây,
Có ba chằm lạng, việc này mới xuôi ;
Hãy về tạm phó dam ngoài,
Nhủ dăng qui liệu chong đôi ba ngày ;
Thương nàng con chẻ thơ-ngây,
Gặp cơn vạ đó tai bay bất kì » !

« Đau lòng tử biệt sinh li,
Thân còn chẳng tiếc, tiếc dì đền duyên !

Hạt mưa, sá nghĩ phận hèn,
Liều đem tác cỏ, quyết đền ba suân » ! 620

18. - Sự lòng ngộ mây băng-nhân* ,

Tin sương đồn-đại sa gần sôn-sao.

Gần miền có một mộ nào,
Đưa người viễn khách, tìm vào vân danh ;

Hỏi tên, dăng : « *Mã-dám-Sinh* »,
Hỏi quê, dăng : « *Huyện Lâm-thanh* cũng gần » .

Quá niên chạc ngoại bốn tuần,
Dâu mày nhân-nhụi, áo quần bánh-bao;
Chước thầy sau tổ, sòn-sao,
Nhà băng★ đưa môi, dước vào lầu chang; 630
Ghé lên, ngồi tốt sổ-sàng,
Buồng chong, môi đã dục nàng kíp da.
Nỗi mình thêm tức nỗi nhà,
Thêm hoa một bước, dọt hoa mây hàng!
Ngại-ngùng dọn dọ e sương,
Sem hoa bóng thẹn, chòng hương mặt dầy;
Môi càng vén tóc bắt tay,
Nét buồn như cúc, điệu gầy như mai!
Đắn-đo cân sắc cân tài,
Ép cung cầm nguyệt, thử bài quạt thơ. 640
Mặn nồng một vẻ một ưa,
Bằng lòng, khách mới tùy cơ dặt-diu,
Dằng: « Mua ngọc đến *Lam-kiều*★,
Sính-nghi sin dầy bao nhiêu dầy chường » ?
Môi dằng: « Đáng đá nghìn vàng,
Dớp nhà, nhờ lượng người thương, dám nài » !
Cò-kè bớt một thêm hai,
Dờ lâu ngã đá, vàng ngoài bốn chằm;
Một nhời, thuyền đã êm đầm,
Hãy đưa canh-thiếp, chước cầm làm ghi; 650
Định thì nạp-thái vu-qui,
Tiền lưng đã có, việc đi chẳng song!

19. - Một nhời cây mây *Chung-công*,
Khát tở tạm linh *Vương-ông* về nhà;
Thương nàng con chẻ, cha dà,
Nhìn nàng, ông đã máu sa duột dẫu:
« Nuôi con, những ước về sau,
Chao tở★ phải lúa, deo câu★ đáng nơi!
Dời làm chi cực mây Dời!
Này ai vu-thác, cho người hợp tan! 660
Búa dao bao quản thân tàn,
Nỡ đây-đọa chẻ, càng oan-thác dà!
Một nhời, sau chước cũng là!
Thôi thì mặt khuất, chẳng thà lòng đau »!
Theo nhời như chảy dòng châu,
Liều mình, ông đã deo đầu tường vôi.
Vội-vàng kẻ dữ người coi,
Nhỏ to, nàng lại tìm nhời khuyên can:
« Về chi một mảnh hồng-nhan!
Tóc tở, chưa chút đèn ớn sinh-thành! 670
Dâng thư, đã then nàng *Oanh*★!
Lại thua à *Lí*★ bán mình, hay sao?
Suân-huyền tuổi hạc càng cao,
Một cây gánh vác biết bao nhiêu càn!
Lòng tở dù chẳng dứt tình,
Đó mây âu hân tan-tành nước non!
Thà dâng liền một thân con!
Hoa dù đã cánh, lá còn sanh cây!
Phận sao đành vậy, cũng vậy,

Cắm như chẳng đậu những ngày còn sanh ! 680

Cũng đừng tính quần lo quanh,

Tan nhà là một, thiệt mình là hai » !

Phải nhờ, ông cũng êm tai ;

Nhìn nhau, dọt ngắn dọt dài ngồn-ngang.

Mái ngoài, họ *Mã* vừa sang,

Tờ hoa đã kí, cân vàng mới chao.

Dăng★ dà độc-địa làm sao,

Cắm dây chẳng lựa, buộc vào tự nhiên !

Chong tay đã sẵn đông tiền,

Dầu lòng đòi chẳng thay đen, khó dì ! 690

Họ *Chung* da sức dúp vì,

Lễ tâm đã đặt, tụng kì cũng song.

20. - Việc nhà đã tiệm thông-dong,

Tinh-kì dục-dã đã mong độ về ;

Một mình nường ngọn đèn khuia,

Ao đầm dọt lệ, tóc se mái sáu.

« Phận dầu, dầu vậy cũng dầu,

Sốt lòng đeo-đăng bấy lâu, một nhờ !

Công-chinh kẻ biết mây mười,

Vì ta khăng-khít, cho người dờ-dang ! 700

Thê hoa chưa ráo chén vàng,

Lỗi thê thôi đã phụ-phàng mây hoa !

Dời *Liêu*, non nước bao sa ?

Nghĩ đâu dễ cửa chia nhà từ tôi !

Biết bao duyên nợ thê-bồi !

Kiếp này, thôi thế thì thôi còn đi!

Tái sinh chưa dứt hương thế,
Làm thân châu ngựa, đèn nghì chúc-mai!

Nợ tình chưa trả cho ai,
Khôi★ tình mang sông tuyền-đài chưa tan »! 710

Niêm diêng, diêng những bàn-hoàn,
Dầu chong chẳng đĩa, lệ chàn thâm khăn.

Thuý-Vân chợt tình dắc suân,
Dưới đèn, ghé đèn ân-cân hỏi-han:

« Cơ đời dàu-bề★ đa đoan,
Một nhà để chị diêng oan một mình!

Cớ đi ngồi nhẩn tằn canh,
Nỗi diêng còn mắc mối tình chi đây »?

Dằng: « Lòng đương thồn-thức đầy,
Tơ duyên còn vướng mối này, chưa song; 720

Hờ mối da, cũng thẹn-thùng,
Để lòng, thì phụ tâm lòng mây ai!

Cậy em, em có chịu nhời?
Ngồi lên cho chị lạy dỗi sẽ thừa:

Dừa đường dứt gánh tương-tư,
Dao★ loan chấp mối tơ thừa mặc em;

Kể từ khi gặp chàng *Kim*,
Khi ngày quạt ước, khi đêm chén thề;

Sự dàu sóng đó bất kì!
Hiếu tình có nhẽ hai bề vẹn hai! 730

Ngày suân em hãy còn dài,
Sốt tình máu-mủ, thay nhời nước-non;

Chị dù thịt nát sương mòn;
Ngậm cười chín suối cũng còn thơm lây!
Chiếc vành mây bức tờ mây,
Duyên này thì dũ, vật này của chung;
Dù em nên vợ nên chồng,
Sót người mệnh bạc, ắt lòng chẳng quên;
Mất người, còn chút của tin,
Phím đàn mây mảnh hương nguyên ngày xưa. 740
Mai sau, dù có bao giờ,
Đốt lò hương ấy, so tơ phím này;
Chông da ngọn cỏ lá cây,
Thây hiu-hiu đó, thì hay chị về.
Hồn còn mang nặng nhời thề,
Nát thân bồ-liễu, đèn nghi chúc-mai;
Dạ-dài, cách mặt khuất nhời,
Sái sin dột lệ cho người thác oan!
Bây dờ châm gậy hương tan,
Kể làm sao siết muòn vòn ái-ân! 750
Chăm nghìn gửi lậy tình-quân:
Tóc tơ ngấn-ngủi có ngấn ấy thôi!
Phận sao phận bạc như vôi?
Đã đành nước chảy hoa trôi nhỡ-nhàng!
Ồi *Kim-lang*! hỡi *Kim-lang*!
Thôi-thôi thiếp đã phụ chàng từ đây »!
Cạn nhời, hồn ngất máu say,
Một hơi lặng-ngất, đôi tay đá đồng.
Suân-huyền chợt tỉnh dắc nông,

Một nhà chật ních, kẻ chong người ngoài, 760

Kẻ thang người thuộc, bời-bời,

Mới nguôi cơn vụng, chữa phai dột hồng.

Hỏi : « Sao da sứt lạ-lùng » ?

Kiểu càng nứt-nở, mớ không da nhời ;

Nổi nằng, Vân mới đi tai :

« Chiếc vành này mây tờ-bồi ở đây » !

« Vì cha làm lỗi duyên may,

Thôi thì nổi ây, sau này đã em !

Vì ai dụng cải dơi kim,

Để con bèo nổi mây chìm vì ai ! 770

Nhời con dặn lại một hai,

Dấu mòn bia đá, dám sai tác vàng » !

Lậy dôi, nằng lại thừa chường :

« Nhờ cha đã được nghĩa chàng cho xuôi !

Sá chi thân-phận tội-đòi !

« Dấu dằng sương chẳng quê người, quán đâu » ?

21. - Siết bao kẻ nổi thâm-sâu,

Khắc canh lại dục nam-lâu mây hồi !

Kiểu hoa đầu đã đến ngoài,

Quản-huyền đầu đã dục người sinh li ! 780

Đau lòng kẻ ở người đi,

Lệ dơi thâm đá, tơ chia dũ tầm ;

Dời hôm, mây kéo tôi dầm,

Dấu-dấu ngọn cỏ, đầm-đầm cànht sương.

Dước nằng về đến chú phường,

Bôn bề suân toả, một nàng ở chong;
Ngập-ngừng then lục e hồng,
Nghĩ lòng, lại sót-sa lòng đòi phen:
« Phàm tiên dơi đèn tay hèn,
Hoài công nắng dử mưa dìn mây ai!   790
Biết thân đèn bước lạc-loài,
Nhị đào đã bẻ cho người tình chung!
Vì ai ngăn đón đó đông,
Thiệt lòng khi ở, đau lòng khi đi!
Chùng-phùng dù hoạ có khi,
Thân này thời có còn đi mà mong!
Đã sinh da sô lòng-đong,
Còn mang lây kiếp má hồng được sao » ?
Chên án sẵn có con dao,
Dầu cầm, nàng đã gói vào chéo khăn: 800
« Phòng khi nước đã đến chân,
Dao này thì liệu mây thân sau này » .
Đêm thu một khác một chầy,
Bâng-khuâng như tỉnh như say một mình ;
Chẳng ngờ gã *Mã-dám-Sinh*,
Vẫn là một đứa phong-tình đã quen ;
Qua chơi, lại gặp hồi đèn,
Quen vùng lại kiêu ăn miền nguyệt-hoa.
Lâu sanh có mụ *Tú-bà*,
Làng-chơi, đã dờ về đà hết duyên ;   810
Tình-cờ chẳng hẹn mà nên,
Mặt cửa, mướp đáng, đòi bên một phường.

Chung lưng mở một ngôi hàng,
Quanh năm buôn phân bán hương đã lê ;
Đạo tìm khắp chợ thì quê,
Đã danh hầu-hạ, dậy nghề ăn-chơi.

Dúi may, âu cũng sự đời,
Đoạn-chường lại chọn mặt người vô duyên !
Sốt nằng chút phận thuyền-quyên,
Cành hoa đem bán vào thuyền lái buôn ! 820
Mẹo lừa đã mắc vào khuôn,
Sính-nghi dễ dãi, nghinh-hôn sẵn ngày.

Mừng thăm: « Cờ đã lên tay,
Càng nhìn về ngọc, càng say khúc vàng ;
Đã nên quốc-sắc thiên-hương,
Một cười này, hân nghìn vàng chẳng ngoa !

Về đây, nước chước bể hoa,
Vương tôn, quý khách, ắt là đua nhau !
Hân ba chằm lạng kém đâu ?

Cũng đà vừa vôn, còn sau thì lời » ! 830

Miếng ngon kê đến tận nơi,
Vôn nhà cũng tiếc, của đời cũng tham ;

Đào tiên đã bén tay phàm,
Thì vin cành quít cho cam sự đời !

« Dưới chân mây mặt làng-chơi,
Chơi hoa, đã dễ mấy người biết hoa !

Nước vô lựu, máu mào gà,
Mượn mầu chiêu-tập, lại là còn nguyên !

Mập-mờ đánh lặn con đen,

Bao nhiêu cũng bấy nhiêu tiền, mất chi ! 840

Mụ dà hoặc có điều gì,
Liều công mất một buổi quì mà thôi.

Đền đây, đường-sá sa-sỏi,
Mà ta bất động, nửa người sinh nghi ».

Tiếc thay một đoá chà-mi,
Con ong đã tỏ đường đi lỗi về !

Một cơn mưa dỏ nặng-nề,
Thương dì đèn ngọc, tiếc dì đèn hương !

Tiệc suàn một dắc mơ-màng,
Đuốc hoa đề đó, mặc nàng nằm chơ. 850

Nỗi diêng tâm-tã tuôn mưa,
Phân e nỗi khách, phân lo nỗi mình :
« Tuồng chi là đông hội tanh ?

Thân nghìn vàng đề ô danh má hồng !

Thôi, còn chi nữa mà mong !
Đời người đèn thê, là song một đời » !

Dận duyên tui phận, bời-bời,
Cảm dao, nàng đã toan bài quên sinh.

Nghĩ đi nghĩ lại một mình :

« Một mình thì chớ, hai tình thì sao ? 860

Sau dù sinh sự thê nào,
Chuy nguyên, chẳng kéo luy vào song thân !

Nỗi mình âu cũng dần dần,
Kíp chầy, thôi cũng một lần mà thôi ».

22. - Những là đo-đấn ngược xuôi,

Tiếng gà nghe đã gáy sôi mái tường;
Lâu mai, vừa dục còi sương,
Mã-Sinh dục-dã vội-vàng da đi.

Đoạn-chường thay, lúc phân kì !
Vó câu khập-khênh, bánh se gập-ghềnh. 870

Bể ngoài mười dặm chàng đình,
Vương-ông bày tiệc tiễn-hành đưa theo :

Ngoài thì chủ khách dập-dìu,
Một nhà huyền mây một *Kiểu* ở chong :

Nhìn càng lã-chã dọt hồng,
Dĩ tai, nàng mới dãi lòng tháp cao :
« Hồ sinh da phận thơ-đào,
Công cha nghĩa mẹ, kiếp nào dả song !

Nhớ-nhàng nước đục pha chong,
Chăm năm để một tâm lòng từ đây ! 880

Sem hương chong bấy nhiêu ngày,
Thân con chẳng kéo mắc tay bọm dà ;

Khi về, bỏ vắng chong nhà,
Khi vào dùng-dưỡng, khi da vội-vàng ;

Khi ăn, khi nói nhớ-nhàng,
Khi thấy khi tở, sem thường sem khinh ;

Khác mầu kẻ quý người thanh,
Gấm da cho kĩ như hình con-buôn ;

Thôi con còn nói chi con,
Sông nhờ đất khách, thác chôn quê người » ! 890

Vương-bà nghe bấy nhiêu nhời,
Tiếng oan đã muôn vạch đời kêu lên ;

Vài tuần chưa cạn chén khuyển,
Mái ngoài, nghỉ đã dục liên đuôi se.

Sốt con, lòng nặng chề-chề,
Chước yên, ông đã nằn-ni thấp cao :

« Sốt con, liễu yếu thơ đào,
Dóp nhà đèn nổi mác vào tôi-người !

Từ đây góc bẽ bên đời,
Nắng mưa thui-thui què người một thân ! 900

Nghìn tâm, nhờ bóng tòng-quân,
Tuyết sương che-chờ cho thân cát-đàng ».

Cạn nhời, khách mới thừa dằng :
« Buộc chân, thôi cũng sách-thằng* nhiệm chao !

Mai sau dù đến thê nào,
Kìa hương nhật-nguyệt, nọ dao quỷ-thần ! »

Đùng-đùng đó dục mây *Tấn*,
Một se chong côi hồng-chân như bay :

Chông vôi, gạt lệ phân tay,
Góc đời thăm-thẳm; ngày-ngày dăm-dăm. 910

Nàng thì côi khách sa-sầu,
Bạc phau câu đá, đen dăm ngàn mây :

Vì-lò san-sát hơi mây,
Một đời thu đề diêng say một người !

Dậm khuia ngót tạnh mù khơi,
Thấy dăng mà then những nhời non sông !

Dừng thu từng biếc sen hồng,
Nghe chim như nhác tâm lòng thân-hồn !

23. - Những là lạ nước lạ non,

Lâm-chi vừa một tháng chòn tới nơi; 920

Se châu dừng bánh cửa ngoài,

Dèm chong đã thấy một người bước đa;

Thoát chông nhờn-nhớt màu da,

Ăn di cao nhón đẩy-đa làm sao!

Chước se lời-lả thian chào;

Vàng nhời, nàng mới bước vào tận nơi.

Bên thì mây á mây ngai,

Bên thì ngồi bốn năm người làng-chơi;

Dừa thì hương nên hân-hoi,

Chên cheo một tượng chẳng đòi lông mày. 930

Lâu sanh quen lời sưa nay,

Nghề này thì lầy ông này tiên-sư;

Hương hòm hoa sớm phụng-thờ,

Cô nào sâu vía, cho thừa mỗi hàng,

Dũ siêm vuôt áo chững-chàng,

Chước thần, sẽ nguyện mảnh hương lăm-dâm:

« Đem hoa lót sông chiều nằm,

Bướm ong bay lại âm-âm tứ vi »!

Kiểu còn ngơ-ngần biết di,

Cứ nhời lầy sông, mụ thì khân ngay. 940

« Cửa hàng buôn-bán cho may,

Đêm-đêm hàn-thực★, ngày-ngày nguyên-tiên★!

Muôn nghìn người thấy cũng yêu,

Sôn-sao anh-yên, đập-dìu chúc-mai!

Tin nhàn, vẫn lá thơ bài,

Đưa người cửa chước, dước người cửa sau ! »

Lạ tai, nghe chửa biết đầu,
Sem tình, da cũng những máu dờ-dang .

24. - Lễ song hương-hoà da-đường.

Tú-bà vát-nóc lên đường ngồi ngay, 950

Dầy dằng : « Con lậy mẹ đây,
Lậy dôi, thì lậy cậu mày bên kia » .

Nàng dằng : « Phải bước lưu-li,
Phận hèn vàng đã cam bẻ tiểu-tinh ;
Điều đâu lậy yên làm anh !

Ngây thơ chẳng biết là danh phận gì ?

Đủ điều nạp-thái vu-qui,
Đã khi chung-chạ, lại khi đứng-ngồi ;
Dờ da thay bậc đổi ngôi,
Dám sin gửi lại một nhời cho mình » . 960

Mụ nghe nàng nói, hay tình,
Bây dờ mới nôi tam Bành* mụ lên :

« Này-này sự đã quả nhiên !
Thôi đà cướp sông của mìn đi dôi !

Bảo dằng đi dạo lậy người,
Đem về dước khách kiếm lời mà ăn .

Tuồng vô nghĩa, ở bất nhân,
Buồn mình chước đã tán-mán thử chơi !

Mẫu hổ đã mất đi dôi,
Thôi-thôi vôn-liêng đi đời nhà ma ! 970
Con kia, đã bán cho ta,

Nhập da, phải cứ phép nhà ta đây!

Lão kia, có dờ bài-bây;

Chẳng văng vào mặt, mà mảy lại nghe!

Cớ sao chịu tốt một bề,

Gái tơ mà đã ngựa nghê sớm sao!

Phải làm cho biết phép tao!»

Dặt bì-tiền đập sấn vào da tay.

Nàng dằng: « Dời thềm, dặt đây!

Thân này đã bỏ những ngày da đi! 980

Thôi thì thôi, có tiếc chi!»

Sấn dao tay áo, tức-thì dờ da;

Sợ gan nát ngọc liễu hoa,

Mụ còn chông mặt, nàng đà quá tay.

Thương ôi, tài-sắc mực này!

Một dao oan-nghiệt dứt dây phong-chân!

Nỗi oan vỡ-lỡ sa gân,

Chong nhà người chạt một lần như len..

Nàng thì bần-bật đặc tiên,

Mụ thì ngăn-ngắt, mặt nhìn hôn bay; 990

Vực nàng vào chôn hiên tây,

Cát người sem-sóc, dước thầy thuốc-thang.

25. - Nào hay chữa hết chân-duyên,

Chong mây nương đã đứng bên một nàng,

Dì dằng: « Nhân-quả dờ-dang,

Đã toan chôn nợ đoạn-chàng, được sao!

Sô còn nặng nghiệp má đào,

Người dù muôn quyết, đời nào đã cho!

Hãy sin hết kiếp liễu-bồ,

Sòng *Tiền-đường* sẽ hẹn-hò về sau! » 100

26. - Thuộc-thang suốt một ngày thâu,

Đặc mè nghe đã dầu-dầu vừa tan.

Tù-bà chực sẵn bên màn,

Lựa nhời khuyên-dải mơn-man gổ dầm:

« Một người dễ có mấy thân!

Hoa suàn đương nhị, ngày suàn còn dài;

Cũng là nhớ một nhâm hai,

Đá-vàng sao nở ép nài mưa-mây!

Nhớ chân chót đã vào đây,

Khoá buống suàn đề đợi ngày đào non: 100

Người còn thì chưa hãy còn;

Tim nơi sững-đáng là con-cái nhà!

Làm chi tội báo oan da;

Thiệt mình mà hại đến ta, hay di »!

Kẻ tai mây nổi nần-ni,

Nàng nghe nhường cũng thị phi dạch-dòi.

« Vả chong thân mộng mây nhời,

Túc-nhân thì cũng có đời ở chong;

Kiếp này nợ đã chưa song,

Làm chi thì cũng một chông kiếp sau! » 1020

Lặng nghe, ngậm-nghĩa gót đầu,

Thưa dằng: « Ai có muôn đầu thê này!

Được như nhời thê là may!

Hàn đăng mai có như dây cho chẳng?

Sợ khi ong bướm đại-đăng,

Đèn điều sông đục, sao bằng thác chong! »

Mụ đăng: « Con hãy thông-dong,

Phải điều, lòng lại đôi lòng mà chơi!

Mai sau ở chẳng như nhời,

Chén đầu có bóng mặt đời dạng soi! » 1030

Thầy nhời quyết-đoán hần-hoi,

Đành lòng, nàng cũng sẽ nguôi-nguôi dần.

27. - Chúc sau ngừng bích khoá suân,

Vớt non sa tâm dăng gấn ở chung;

Bôn bề bát-ngát sa chông,

Cát vàng cồn nọ, bụi hồng dặm kia.

Bê-bàng mây sớm đèn khuya,

Nửa tình nửa cảnh như chia tâm lòng:

« Tường người dưới nguyệt chén đồng,

Tin sương luông hãy dây mong mai chờ! 1040

Bên đời góc bể bờ-vờ,

Tâm son gột dĩa bao dờ cho phai!

Sốt người dựa cửa hòm mai,

Quạt nồng ấp lạnh, những ai đó dờ!

Bông-lai★ cách mây nắng mưa? -

Có khi gộc tử đã vừa người ôm!

Buồn chông cửa bể gấn hôm,

Thuyền ai thập-thoảng cánh buồm sa-sa?

Buồn chông ngọn nước mới sa,

Hoa chồi man-mác, biết là về đâu : 1050

Buồn chông nội cỏ dẫu-dẫu,

Chân mây mặt đất một mầu sanh-sanh :

Buồn chông đó cuồn mặt ghênh,

Âm-âm tiếng sóng kêu quanh ghê ngói !

28. - Chung-quanh những nước-non người,

Đau lòng lưu-lạc, nên vài bốn câu :

Ngậm-ngùi đủ bức đêm châu,

Cách lâu, nghe có tiếng đâu hoạ vâu.

Một chàng vừa chạc thanh-suân,

Hình-dong chải-chuốt, áo-khăn dịu-dàng : 1060

Nghĩ dằng : « Cũng mạch thư hương » !

Hỏi da mới biết dằng chàng Sớ-Khanh :

Bóng Nga* thấp-thoáng dưới màn,

Chông chàng, nàng cũng đã tình đeo-đai.

« Than ôi ! sắc nước hương đời,

Tiếc cho đâu hồng lạc-loài đến đây !

Dá đành chong nguyệt chên mây,

Hoa sao hoa khéo đã-đẩy mây hoa !

Sốt gan diêng dân đời đà,

Lòng này ai tỏ cho ta, hỡi lòng ! 1070

Thuyền-quyên ví biết anh-hùng,

Da tay tháo cũi sổ lồng như chơi » !

Song thu đã khép cánh ngoài,

Tai còn đồng vọng mây nhời sát đánh ;

Nghĩ người thôi lại nghĩ mình,

Cầm lòng chưa-sốt nhạt tình bơ-vợ?

Những là lần-lữa nắng mưa,
Kiếp phong-chân biết bao đời là thời!

Đánh liều nhán một hai nhời,
Nhờ tay tề-độ vớt người chằm-luân! 1080

Mảnh tiền kẻ hết sa gàn,
Nỗi nhà báo-đáp, nỗi thân lạc-loài;

Tan sương vừa dạng ngày mai,
Tiện hồng, nàng mới nhán nhời gửi sang.

Dời tay lưng-đứng bóng vàng,
Phục thư, đã thấy tin chàng tới nơi;

Mở xem một bức tiên-mai,
Dành-dành « tích việt », có hai chữ đề;

Lấy chong ý-tứ mà suy:
« Ngày hai mươi mốt, tuất thì, phải chăng »? 1090

Chim hòm thôi-thoát về dừng,
Đoá chà-mì đã ngậm dăng nửa mảnh;

Tường đồng lay động bóng cành,
Dây song, đã thấy Sớ-Khanh lên vào.

Sượng-sùng đánh dạn da chào,
Lấy thôi, nàng mới di chao ân-cân;

Dằng: « Tôi bèu bọt chút thân,
Lạc đường mang lấy nợ-nân yên-anh!

Dám nhờ cột nhục từ sinh,
Còn nhiều kết cỏ ★ ngậm vành ★ về sau »! 1100

Lặng ngối, làm-dầm gặt đầu:
« Ta đây, phải mượn ai đàn mà dằng!

Nàng đã biết đến ta chăng?
Bể chằm-luàn lập cho bằng mới thôi! »

Nàng dang: « Muốn sự ơn người!
Thê nào sin quyết một bài cho song? »

Dang: « Ta có ngựa chuy phong,
Có tên dưới chướng, vòn dòng kiện-nhi!

Thừa cơ, lên bước đa đi,
Ba mươi sáu chước, chước đi lại hơn? 1110

Dù khi đó hẹp mưa đơn,
Có ta đây, cũng chẳng con-cớ đi! »

Nghe nhời, nàng đã sinh nghi:
« Song đã quá đến quán đi được thân!

Cũng liêu nhăm mắt đưa chân,
Mà sem con Tào soay vùn đến đầu! »

Cùng nhau lên bước sông lâu,
Song-song ngựa chước ngựa sau một đoàn.

Đêm thâu khác lặn canh tàn,
Đó cây lọt lá, dăng ngàn ngậm hương. 1120

Lôi mòn cỏ nhột máu sương,
Lòng quê đi một bước đường, một đau!

Tiếng gà sao-sắc gáy mau,
Tiếng người đàn đã mái sau dầy-dang:

Nàng càng thôn-thức gan vàng,
Sớ-Khanh đã dễ dầy cương lôi nào?

Một mình không biết làm sao,
Dậm dừng bước thập bước cao hải-hùng.

29. - Hoá-nhi thật có nữ lòng,
Làm chi dây tía vò hồng lắm nau! 4130
Một đoàn đua đèn chước sau,
Vuốt đầu sông đất, cánh đầu lên đời!
Tú-bà tóc thẳng đèn nơi.
Âm-âm áp điệu một hơi lại nhà;
Hưng hành chẳng hỏi chẳng cha,
Đang tay vui liễu dập hoa tươi-bời.
Thịt da ai cũng là người,
Lòng nào hồng dụng thắm đời, chẳng đau!
Hết nhời thú-phục khăn-câu,
Uôn lưng núi đỏ, dập đầu máu sa, 4140
Dề: « Tôi chút phận đàn-bà,
Nước non lia cửa lia nhà đèn đây!
Bày dờ sông thác ở tay,
Thân này đã đèn thể này thì thôi!
Nhưng tôi có sá chi tôi!
Phận tôi đành vậy, vòn người để đầu?
Thân lươn bao quản lăm đầu,
Chút lòng chinh bạch từ lâu đèn dờ »!
Được nhời, mụ mới tùy cơ,
Bắt người bảo-linh làm tờ cung-chiều. 4150
Bây vai có à Mũ-kiểu,
Sốt nàng, da mới đánh liễu chịu đoan;
Mụ càng kẻ nhặt kẻ khoan,
Gạn-gùng đèn mực, nông-nàn mới tha.
Vực nàng vào nghi chong nhà.

Mã-kieu lại ngò ý da dạn nhời:

« Thôi đà mắc lặn thì thôi!

Đi đâu chẳng biết con người *Số-Khanh*!

Phụ tình nòi tiếng lâu sanh,

Một tay chôn biết mấy cảnh phù-dung! 1160

Đà đao sắp sẵn chước dùng,

Lạ đi một còt một đồng sưa nay!

Có ba chặm lạng chao tay,

Không nhưng chỉ có chò này chuyện kia?

Đổi da dờ mặt tức thì,

Bớt nhời kêu, chớ dầy chi mà đời »!

Nàng dăng: « Thê-thôt nặng nhời,

Có đâu mà lại da người hiem-sâu »!

Còn đương suy chước nghĩ sau,

Mặt mo, đã thấy ở đâu dẫn vào: 1170

Số-Khanh lên tiếng đều-dao:

« Đọ nghe dăng có con nào ở đây?

Phao cho quyền đó đủ mây;

Hãy xem có biết mặt này là ai? »

Nàng dăng: « Thôi thê thì thôi!

Dăng không thì cũng vâng nhời dăng không! »

Số-Khanh thét mắng dùng-dùng,

Bước vào, vừa đáp thị hùng da tay.

Nàng dăng: « Dời nhê có hay!

Quyên anh đủ yên sự này tại ai? 1180

Đem người dầy sông diêng thơi,

Nói dối, dối lại ăn nhời được ngay!

Còn tiên « *tích-việt* » ở tay,
Dỗ-dàng mặt ấy mặt này, chứ ai? »
Nhờn ngay, đong mặt chong ngoài,
Kẻ chê bất nghĩa, người cười vô lương!
Phụ tình ân đã dỗ-dàng,
Dơ tuồng, nghỉ mới kiêu đường tháo lui.
Buồng diêng, diêng những sứt-sùi:
« Nghĩ thàn mà lại ngậm-ngùi cho thàn! 1190
Tiếc thay chong đá cháng ngán,
Đen phong-chân cũng phong-chân như ai!
Tẻ vui cũng một kiếp người.
Hồng-nhan phải chông ở đời mãi du!
Kiếp xưa đã vụng đường tu,
Kiếp này chẳng kéo đến-bù mới sùi:
« Dẫu sao, bình đã vỡ đôi,
Lây thàn mà dả nợ đời cho song! »

30. - Vừa tuần nguyệt sáng hương chong,
Tú-bà ghé lại thông-dong dặn-dò: 1200
« Nghề chơi cũng lắm còng-phu,
Làng-chơi, ta phải biết cho đủ điều ».
Nàng dằng: « Mưa dỏ dập-diu,
Liều thàn thì cũng phải liều thê thôi! »
Mụ dằng: « Ai cũng như ai,
Người ta ai mặt tiên hoai đen đây!
Ở chong còn lắm điều hay,
Nỗi đêm khếp mở, nỗi ngày diêng chung;

Này con thuộc lấy làm lòng :
Vành ngoài bảy chữ, vành chong tám nghề : 1210
Chơi cho liễu chán hoa chè,
Cho lăn-lóc đá, cho mê-mản đời :
Khi hài hạnh, khi nét ngài,
Khi ngàm-người nguyệt, khi cười-cợt hoa.
Đều là nghề-nghiệp chong nhà ;
Dù ngán ây nết, mới là người soi ! »
Gót đầu vàng dầy mây nhời,
Nhường chau nét nguyệt, nhường phai vẻ hồng !
« Những nghe nói, đã thẹn-thùng,
Nước đời lăm nổi lạ-lùng khát-khe ! 1220
Sót mình cửa các buồng khuê,
Vỡ lòng học lấy những nghề-nghiệp hay !
Khéo là mặt dạn mây dầy,
Kiếp người đã đến thế này thì thôi !
Thương thay thân phận lạc-loại,
Dầu sao cũng ở tay người biệt sao ! »
Lầu sanh mới đủ chướng đạo,
Càng cheo đá ngọc, càng cao phẩm người !
Biết bao bướm là ong lời,
Cuộc say đầy tháng, chán cười suốt đêm : 1230
Dập-dìu lá dó cành chim,
Sớm đưa *Tổng-Ngọc* ★, tôi tìm *Chàng-Khanh* ★.
Khi tỉnh điệu, lúc tàn canh,
Dặt mình, mình lại thương mình sót-sa :
« Khi sao phong gấm đủ là ?

Dờ sao tan-tác như hoa dĩa đường!

Mặt sao dầy đó dạn sương!

Thần sao bướm chán ong chường, mây thần!

Mặc người mưa Sớ mây Tân.

Những mình, nào biết có suàn là đi! 1240

Đòi phen đó dựa hoa kè,

Nửa đêm tuyết ngậm, hôn hè dăng thâu;

Cảnh nào, cảnh chẳng đeo sầu?

Người buồn, cảnh có vui đâu bao giờ!

Đòi phen nét vẽ cần thơ,

Cung cầm chong nguyệt, nước cờ dưới hoa.

Vui là vui gượng kẻo mà,

Ai chi-âm đó mặn-mà mây ai?

Thờ-ơ đó chúc mưa mai,

Ngần-ngờ chằm nổi, dùi-mài một thần! 1250

Ôm lòng đòi-đoạn sa gàn,

Chẳng vò mà dôi, chẳng dãn mà đau!

Nhớ ơn chín chữ cao sâu,

Một ngày một ngả bóng dâu tà-tà!

Dặm nghìn nước thẳm non sa,

Nghĩ đâu thần phạt con da thê này!

Sân hòe, đòi chút thơ-ngày,

Chân cam, ai kẻ đỡ thay việc mình?

Nhớ nhời nguyện ước ba sinh,

Sa-sỏi, ai có biết tình chẳng ai? 1260

Khi về hỏi liễu Chương-đài,

Cảnh suàn đã bẻ cho người chuyên tay!

Tình sầu mong dả nghĩa đây,
Hoa kia đã chấp cây này cho chưa?

Môi tình đòi-đoạn vò tơ,
Dắc hương-quan lương mản-mơ canh dài!

Song sa vò-vô phương đời,
Nay hoàng-hôn đã, lại mai hôn-hoàng! »

Lần-lần Thỏ bạc Ấc vàng,
Sốt người chong hội đoạn-chàng đòi cơn! 1270

Đã cho lấy chữ hồng-nhau,
Làm cho, cho hại, cho tàn, cho cần!

Đã đây vào kiếp phong-chấn,
Sao cho si-nhục một lần mới thôi!

31. - Khách du, bỗng có một người,
Kì-Tâm họ Thúc, cũng loài thư-hương;
Vốn người huyện *Tích châu Thường*,
Theo nghiêm-đường mở ngôi hàng *Lâm-chi*.

Hoa khô, mộ tiếng *Kiều-nhi*,
Thiếp hồng tìm đến hương-khuê, gửi vào; 1280

Chướng *Tô* ★ dập mặt hoa đào,
Vẻ nào chẳng mặn, nết nào chẳng ưa!

Hải-đường mơn-mơn cảnh tơ,
Ngày xuân, càng dó, càng mưa, càng nồng!

Nguyệt-hoa, hoa-nguyệt nào-nùng,
Đêm xuân ai dễ cầm lòng được chẳng!

Lạ đi thanh khí nhẽ hằng,
Một dầy một buộc, ai dằng cho da?

Sớm đào tôi mạn lãn-la,
Chước còn dăng-dó, sau da đá-vàng. 1290

Dịp đầu may-mắn lạ nhường,
Lại vừa gặp khoảng suàn-đường lại què!

Sinh càng một tỉnh mười mê,
Ngày suàn lăm lúc đi về mây suàn.

Khi đó gác, khi dăng sần,
Bầu tiền chuộc điệu, cầu thần nôi thờ:

Khi hương sớm, khi mây chưa,
Bàn vầy điểm nước, đường tơ hoạ đàn:

Miệt-mải chong cuộc chuy-hoan,
Càng quen-thuộc nết, càng dạn-diu tình. 1300

Lạ cho cái sóng khuinh-thành,
Làm cho đồ quán siêu đình như chơi!

Thức-sinh quen thói bôc đời,
Chăm nghìn đồ một chận cười như không!

Mụ càng tò lục chuôt hồng,
Máu tham hể thấy hơi đồng thì mê.

Dưới dăng, quỳn đã gọi hè,
Đấu tường, lửa lựu lập-loè đàm bông:

Buồng the phải buổi thông-dong,
Thang lan, dù bức chướng hồng tầm hoa: 1310

Dỗ-dàng chong ngọc chẳng ngà,
Dây-dây sần đúc một toà thiên-nhiên!

Sinh càng tỏ nết càng khen,
Ngụ tình tay thảo một thiên luật *Đường*.

Nàng dăng: « Vàng biết ý chàng,

Nhời-nhời châu ngọc, hàng-hàng gấm thêu !

Hay hèn nhẽ cũng nói thiếu,

Nói quê nghĩ một hai điều ngang-ngang :

Lòng còn gửi đám mây vàng,

Hoạ vắn sin hãy chịu chàng hôm nay ! » 1320

Dằng : « Sao nói lạ-lùng thay ?

Cành kia chàng phải cỗi này mà da ! »

Nàng càng á-dột thu-ba, ¹

Đoạn-chường lúc ấy, nghĩ mà buồn-tênh :

« Thiếp như hoa đã lìa cành,

Chàng như con bướm liệng vành mà chơi !

Chúa suân đành đã có nơi,

Ngán ngày, thời chớ dài nhời làm chi ! »

Sinh dằng : « Từ thừa tương chi,

Tâm diêng, diêng nặng nặng vì nước non ! 1330

Chăm năm tính cuộc vuông chòn,

Phải dò cho đến ngọn nguồn lạch sông ! »

Nàng dằng : « Muôn đời ơn lòng,

Chút e bên thú bên tông, dễ đâu !

Bình khang nán-ná bấy lâu,

Yêu hoa, yêu được một mầu diêm-chang :

Dối da nhạt phấn phai hương,

Lòng kia dữ được thương-thương mãi chăng ?

Vả chong thêm Quế cung dằng,

Chủ-chương đành đã chi Hằng [★] ở chong ! 1340

Bấy lâu khăng-khít dải đồng,

Thêm người, người cũng chia-lòng diêng tây !

Về chi chút phận bèo mây,
Làm cho bề ái khi đây khi vơi!

Chăm điều ngang-ngửa vì tôi,
Thân sau, ai chịu tội đời ây cho?

Như chàng có vững tay cò,
Mười phần cũng đắp-diêm cho một vài.

Thê chong dù nhón hơn ngoài,
Chước hàm sư-tử, gửi người đàng-la! 1350

Cúi đầu luôn sông mái nhà,
Dâm chua, lại tội bằng ba lửa nồng!

Ở chên còn có nhà thông,
Lòng chên chông sông, biết lòng có thương?

Sá chi liễu ngộ hoa tường?
Lâu sanh lại bỏ đa phùng lâu sanh!

Lại càng dơ dáng đại hình,
Đành thân phận thiệp, ngại danh-dá chàng!

Thương sao cho vẹn thì thương,
Tính sao cho chọn mọi đường thì vâng! » 1360

Sinh dằng: « Hay nói đê chừng,
Lòng đây lòng đây, chưa từng hay sao?

Đường sa chớ ngại Ngô Lào!
Chăm điều hãy cứ chông vào một ta;

Đã gân chi có điều sa,
Đá-vàng cũng quyết, phong-ba cũng liêu »!

Cùng nhau căn-vấn đên điều,
Chỉ non thê bề, nặng đeo đên nhời;

Nỉ-non đên ngăn tình dài,

Ngoài hiên, Thò đã non đoài ngậm hương. 1370

Mượn điều chúc-viện thừa lương,
Dước về hãy tạm đầu nàng một nơi ;
Chiên hoà, sắp sẵn hai bài,
Cạy tay thầy thợ, mượn người dò-la.

Bán tin đèn mặt Tú-bà,
Thua cơ, mụ cũng cầu hoà, dám sao ?
Dỡ-dàng của dẫn tay chao,
Hoàn nguyên một thiệp, thân vào cửa công.

Công tư hai nhẽ đều song,
Gót tiên phút đã thoát vòng chân-ai ! 1380

Một nhà sum-họp chúc mai,
Càng sâu nghĩa bể, càng dài tình sông ;
Hương càng đượm, lửa càng nồng,
Càng suê về ngọc, càng lỏng mầu sen !

32. - Nửa năm hơi-tiếng vừa quen,

Sân ngô cảnh bích đã sen lá vàng ;

Mặn thu vừa nẩy dò sương,

Se bờ, đã thấy suân-đường đến nơi.

Phong-lôi nôi dạn bời-bời,

Nặng lòng e-ấp, tính bài phân-chia ; 1390

Quyết ngay biện bạch một bề,

Dạy : « Cho má phân lại về lâu sanh ! »

Thầy nhời nghiêm huân đành-dành,

Đánh liều, sinh mới lấy tình nài kêu,

Dàng : « Con biết tội đã nhiều,

Dầu dăng sâm-sét búa diu cũng cam!

Chót vì tay đã đúng chàm,

Dại dôi, còn biết khôn làm sao đây!

Cùng nhau vả tiếng một ngày,

Ôm cầm, ai nỡ dứt dầy cho đành! 1100

Lượng chên quyết chẳng thương tình,

Bạc đen, thôi có tiếc mình làm chi! »

Thấy nhời vàng đá chi-chi,

Sốt gan, ông mới cáo quì cửa công.

Đất bằng nổi sóng ùng-ùng,

Phủ-đường sai lá phiêu-hồng thôi cha;

Cùng nhau theo gót sai-nha,

Song-song vào chước sân hoa, lạy quì.

Chông lên mặt sắt đen-sì,

Lập uy chước dĩ đa uy nặng nhời: 1110

« Gã kia đại nét chơi-bời!

Mà con người ấy là người đong-đưa!

Tuồng di hoa thái hương thừa,

Mượn mâu son phân, đánh lừa con đen!

Suy chong tình chàng nguyên đôn,

Bê nào thì cũng chữa an bê nào;

Phép công chiến án luận vào,

Có hai đường ấy, muốn sao mặc mình:

Một là cứ phép da hình,

Một là lại cứ lầu sanh phó về! » 1120

Nàng dăng: « Đã quyết một bê;

Dện này vương lầy tơ kia mây lẩn!

Đục chong, thân cũng là thân,
Yêu-thơ vâng chịu chước sán lồi-đình ! »

Dậy dăng: « Cứ phép da hình ! »
Ba cây chập lại một cành mẫu-đơn !

Phận đành, chỉ dám kêu oan,
Đào nhả-nhó mặt, liễu tan-tác mây !

Một sán lấm cát đã đầy,
Hương lờ nước thủy, mai gầy vóc sương ! 1430

Nghĩ tình chàng *Thúc* mà thương,
Nẻo sa chông thây, lòng càng sót-sa !

Khóc dăng: « Oan-khôn vì ta !
Có nghe mình chước, chớ đà lụy sau !

Nòng lòng, chẳng biết nghĩ sâu,
Đề ai dăng túi hoa sầu, vì ai ! »

Phủ-đường nghe thoảng vào tai,
Động lòng, lại gạn đèn nhời diêng tây :

Sụt-sùi, chàng mới thừa ngay,
Đầu đuôi lại kể sự ngày câu thân : 1440

« Nàng đã tính hết sa gần,
Từ xưa, nàng đã biết thân có đây !

Tại tôi sững lây một tay,
Đề nàng cho đèn nổi này vì tôi ! »

Nghe nhời nói, cũng thương nhời,
Dẹp uy mới dậy cho bài dãi vì ;

Dăng: « Như hân có thể ? thì
Dăng hoa, song cũng thị phi biết diên ! »

Sinh dăng: « Chút phận bọt-bèo,

Theo đòi cũng và ít nhiều bút-nghiên ». 1450

Cười dằng: « Đã thế thì nên!

Mộc-dà hãy thử một thiên, chinh nghệ! »

Nàng vàng, cắt bút tay đề,

Tiên-hoa chinh chước ấn phê, sem tường.

Khen dằng: « Dá đáng thịnh *Đường*!

Tài này sắc ấy, nghìn vàng chữa cân!

Thật là tài-tử dai-nhân!

Châu-Chân★, còn có *Châu-Chân*★ nào hơn?

Thôi, đừng dước dư cưu hờn,

Làm chi nhớ dịp cho đàn ngang cung! 1460

Đã đưa lên chước cửa công,

Ngoài thì là lí, song chong là tình;

Dâu con chong đạo da-đình,

Thôi thì đẹp nổi bất bình, là song! »

Kíp chuyên sắm-sửa lễ công,

Kiện hoa cắt dó, đuốc hồng đuổi sao:

Bầy hàng cò-vũ sơn-sao,

Song-song đưa tới chướng đào sánh đôi.

Thương vì hạnh, chong vì tài,

Thúc-ông thôi cũng đẹp nhời phong-ba: 1470

Huệ lan sức-nước một nhà,

Từng cay-đắng, lại mặn-mà hơn sưa!

33. - Mảng vui điệu sớm cờ chưa,

Đào đà phai thắm, sen vừa nẩy sanh;

Chướng hồ vắng-về đêm thanh,

E tình, nằng mới bấy tình diêng chung :

« Phận bồ, từ vẹn chữ tòng,

Đổi thay nhận cá, đã hồng đầy niên :

Tin nhà, ngày một vắng tin,

Mặn tình cát-luỹ, nhạt tình tao-khang ! 1480

Nghĩ da, thật cũng nên nhường,

Tăm-hơi, ai kẻ dũ-dàng cho ta ?

Chộm nghe kẻ nhón chong nhà,

Ớ chong khuôn-phép, nói da môi-dường ;

E thay những dạ phi thường,

Dễ dò dôn bề, khôn lường đáy sông !

Mà ta suốt một năm dòng,

Thê nào cũng chẳng dấu song được nào !

Bây dờ chưa tỏ tiêu-hao,

Hoặc là chong có làm sao chẳng là ? 1490

Sin chàng liệu kíp lại nhà,

Chước là đẹp ý, sau ta biết tình ;

Đêm ngày dũ mực dầu quanh,

Đầy lán mai lửa, như hình chưa thông ! »

Nghe nhời khuyên-nhủ thông-dong,

Định tình, sinh mới quyết lòng hồi chang :

Dạng mai, gửi đến suân-đường,

Thúc-ông cũng vội dục chàng ninh da.

Tiền đưa một chén quan-hà,

Suân-đình thoát đã dạo da cao-đình ; 1500

Sông Tân một dải sanh-sanh,

Lôi-thời bờ liễu mây cảnh, Dương-quan ;

Cầm tay dài thờ ngấn than,
Chia-phôi ngừng chén, hợp tan nghẹn nhời;
Nàng dang : « Non nước sa khơi,
Sao cho chong âm, thì ngoài mới êm!
Để loà yêm thăm chôn kim!
Làm chi hưng mất bát chim, khó lòng!
Đòi ta chút nghĩa bèo-bông,
Đền nhà, chúc liếu nói sòng cho mình. 1510
Dù khi mưa đó bất tình,
Nhón da uy nhón, tòi đành phận tòi!
Hơn điều dầu ngược dầu xuôi,
Lại mang những việc tây đời đến sau!
Thương nhau sin nhớ nhời nhau,
Năm chầy cũng chẳng đi đâu mà chầy!
Chén đưa, nhớ bữa hôm nay,
Chén mừng sin đợi đêm này năm sau! »
Người lên ngựa, kẻ chia bào,
Dừng phong, thu đã nhuộm màu quan-san: 1520
Dậm hồng bụi cuộn chinh an,
Chòng người, đã khuất mây ngàn dâu sanh.
Người về chiếc bóng năm canh,
Kẻ đi muôn dặm một mình sa-sôi!
Vằng dăng ai sẽ làm đòi,
Nửa in gôi chiếc, nửa soi dặm chương.

34. - Kẻ chi những nỗi dọc đường:

Buồng chong, này nỗi chủ-chương ở nhà.

Vôn dòng họ *Hoạn* danh-da,
Con quan Lại-bộ, tên là *Hoạn-thư*; 4530
Duyên *Đằng*★, thuận nẻo đó đưa,
Cùng chàng kết tóc se tơ những ngày.
Ớ-ầu thì nét cũng hay.
Nói điều dàng-buộc thì tay cũng dà!
Từ nghe vườn mới thêm hoa,
Miệng người đã lăm, tin nhà thì không;
Lửa tâm càng dập càng nồng,
Dận người đen-bạc da lòng dăng-hoa!
« Ví bằng thú thật cùng ta,
Cũng dong kẻ dưới, mới là lượng chèn! 4540
Dại chi chẳng dữ lấy nên,
Tốt chi mà được tiếng ghen vào mình!
Lại còn bùng-bít đầu quanh,
Làm chi những thói chẻ danh, nực cười!
Tính dằng cách mặt khuất nhời.
Dầu ta, ta cũng liệu bài dầu cho!
Lo chi việc ấy mà lo!
Kiên chong miệng chén có bỏ đi đâu?
Làm cho nhìn chẳng được nhau!
Làm cho đầy-đọa cát đầu chẳng lên! 4550
Làm cho chông thấy nhãn tiền!
Cho người thăm ván bán thuyền, biết tay! »
Nỗi lòng kín chẳng ai hay,
Ngoài tai để mặc đó bay mái ngoài.
Tuần sau bỗng thấy hai người,

Mách tin, ý cũng liệu bài tàn công.

Tiểu-thư nổi胆 dùng-dùng:

« Gớm tay thêu-dệt da lòng chêu-ngươi!

Chông tao, nào phải như ai?

Điều này hản miệng những người thị-phi! » 4560

Vội-vàng sông lệnh da uy,

Đứa thì và miệng, đứa thì bẻ dăng:

Chong ngoài kín-mít như bưng,

Nào ai còn dám nói-năng một nhờ!

Buồng đào khuia sớm thành-thời.

Da vào một mực, nói cười như không.

35. - Đêm ngày lòng những dạn lòng,

Sinh đà về đến lâu hồng, sông yền;

Nhờ tan hợp, nổi hàn-huyền,

Chữ tình càng mặn, chữ duyên càng nồng. 4570

Tẩy chân vui chén thông-dong,

Nổi lòng, ai ở chong lòng mà da?

Chàng về sem ý-tứ nhà,

Sự mình cũng dập lán-la dãi bày;

Mây phen cười nói tình say,

Tóc tơ bất động mây-may sự tình.

Nghĩ: « Đà bưng kín miệng bình,

Nào ai có khảo mà mình lại sừng » ?

Nhưng là e-ấp dùng-dằng,

Dứt dây, sợ nửa động dừng, lại thôi! 4580

Có khi vui chuyện mua cười,

Tiểu-thư lại đồ những nhời đầu-đầu :

Dằng : « Chong ngọc đá vàng thau,
Mười phân, ta đã tin nhau cả mười ;

Khen cho những miệng đồng-dài,
Bướm ong lại đặt những nhời nọ kia !

Thiếp dù vụng chằng hay suy,
Đã dơ bụng nghĩ, lại bìa miệng cười ! »

Thầy nhời thùng-thỉnh như chơi,
Thuận nhời chàng cũng nói xuôi đờ đờ : 1590

Những là cười phân cợt son,
Đèn khuia chong bóng dăng chòn sánh vai.

36. - Non quê chuyên quác bén mùi,

Diêng vàng đã rụng một vài lá ngò ;

Chạnh niêm nhớ cảnh đang-hồ,
Một mâu quan tái, mây mùa đó dăng.

Tình diêng chưa dám đi dăng,
Tiểu-thư chước đã liệu chừng nhà qua :

« Cách năm mây bạc sa-sa,
Lâm-chi cũng phải tính mà thần-hòn ! » 1600

Được nhời như cời tác son,
Vó câu thẳng đuổi nước non quê người :

Long-lạnh đáy nước in dờn,
Thành sậy khói biếc, non phơi bóng vàng.

Vó câu vừa dóng đậm chương,
Se hương, nàng đã thuận đường qui-ninh :

Thừa nhà huyền hết mọi tình.

Nỗi chàng ở bạc, nỗi mình chịu đen.

Nghĩ rằng: «Dận ghẻ hờn ghen,
Sâu chàng, mà có ai khen dì mình? 1610

Vậy nên ngành mặt làm thính,
Muru cao vôn đã đáp-danh những ngày:

Lâm-chi đường bộ tháng chầy,
Mà đường hải-đạo, sang ngay thì gần.

Dọn thuyền, lựa mặt da-nhàn,
Hãy đem dây tới buộc chân nàng về:

Làm cho, cho mệt, cho mê,
Làm cho đau-đớn ê-chê, cho coi!

Chước cho, bỏ ghét những người,
Sau cho, để một chò cười về sau! » 1620

Phu-nhàn khen chước dứt mầu,
Chiếu con mới dây mặc dầu da tay.

Sửa-sang buồm đó lèo mây,
Khuyến Ưng, lại lựa một vài côn-quang:

Dặn-dò hết các mọi đường,
Thuận phong một lá vượt sang bên *Tê*.

Nàng từ chiếc bóng song the,
Đường kia nổi nộ như chia môi sâu:

« Bóng dầu đã sê ngang đầu,
Biết đâu âm lạnh, biết đâu ngọt bùi? 1630

Tóc thê đã chằm quanh vai,
Nào người non nước, nào người sắc son?

Sán-bim chút phận con-con,
Khuôn duyên biết có vương chòn cho chăng?

Thần sao lắm nỗi bất bằng?

Liều như cung *Quảng* ả *Hằng*★, nghĩ nao »!

Đêm thu đó lọt song đào,

Nửa vành trăng khuyết, ba sao dĩa dơi;

Nén hương đèn chước thiên-đài,

Nỗi lòng khôn chữa cạn nhời vân-vân. 1640

Dưới hoa dầy lũ ác-nhân,

Âm-âm khôc quỷ kinh thân mọc da!

Đây sân hươm tuốt sáng loà,

Thật kinh, nàng chữa biết là làm sao!

Thuộc mê đầu đã tưởi vào,

Mơ-màng như dặc chiêm-bao, biết dì!

Vực ngay lên ngựa tức thì,

Phòng đào viện sách, bốn bề cháy dòng;

Sân thấy vô chủ bên sông,

Đem vào để đó lộn-sòng, ai hay? 1650

Tôi-đòi, phách lạc hồn bay,

Pha cần bụi cỏ góc cày, ăn mình.

Thúc-ông, nhà ở gần quanh,

Chợt chông ngọn lửa, thật-kinh dụng-dời;

Tớ thấy chạy thẳng tới nơi,

Tội-bời tưởi lửa, tìm người lao-sao.

Đó cao, ngọn lửa càng cao,

Tội-đòi tìm đủ, nàng nào thấy đâu!

Hốt-hơ hốt-hải nhìn nhau,

Diêng sâu, bụi dậm, chước sau tìm quàng; 1660

Chạy da chôn củ phòng hương,

Chong do, thấy một đông sương cháy tàn.

Ngay tình, ai biết mưu dan,

Hàn nằng, thôi lại có bàn đàng ai!

Thúc-ông sùi-sụt ngắn dài,

Nghĩ con vằng-vẻ, thương người nết-na!

Di hài, nhật khắp về nhà,

Nào là khâm-liệm, nào là táng chai.

Lễ thường đã vẹn một hai,

Lục chinh, chàng cũng đến nơi bấy dờ: 1670

Bước vào chôn cũ lâu thơ,

Do than một đông, nắng mưa bốn tường;

Sang nhà cha, tới chung đường.

Linh-sàng bài-vị thờ nằng ở chên,

Hỡi ời! nói hết sự duyên!

Tơ tình đứt duột, lửa phiền cháy gan!

Deo mình vật-vã khóc than:

« Con người thế ây, thác oan thế này!

Chắc đàng mai chúc lại vầy,

Ai hay vĩnh quyết là ngày đưa nhau! » 1680

Thương càng nghĩ, nghĩ càng đau,

Dễ ai đập thắm, quạt sâu cho khuấy!

37. - Gầu miễn nghe có một thấy,

Phi phù chí quý, cao tay thông huyền!

Chên tam-bảo, dưới cửu-tuyên,

Tìm đầu thì cũng biết tin đồ-dàng.

Sấm-sanh, lễ-vật, được sang,

Sin tìm cho thấy mặt nàng, hỏi-han ;

Đạo-nhân phục chước tính-đàn.

Suất thân dày phút chưa tàn nén hương ! 1690

Dở về minh-bạch nói tường :

« Mặt nàng chưa thấy, việc nàng đã cha :

Người này nặng kiếp oan-da,

Còn nhiều nợ lắm, sao đã thác cho !

Mệnh cung đang mắc nạn to,

Một năm nữa, mới thăm dò được tin :

Hai bên đáp mặt chiến-chiến.

Muôn nhìn mà chẳng dám nhìn, lạ thay ! »

Nghe nhời : « Nói lạ nhường này !

Sự nàng đã thế, nhời thấy, dám tin ! 1700

Chẳng qua đồng-cột quàng-siên !

Người đầu mà lại thấy chên côi chân ? »

Tiếc hoa, những ngậm-ngùi suân :

« Thân này để lại mây lần gặp tiên !

Nước chôi hoa dụng, đã yên,

Hay đầu địa-ngục ở miền nhân-dan ! »

38. - *Khuyển Ưng* đã đàm mưu dan,

Vực nàng đưa sông đề an dưới thuyền :

Buồm cao, cheo thẳng cánh chuyễn,

Đề chừng huyện *Tích*, băng miền vượt sang. 1710

Dở dò lên chước sánh đường,

Khuyển Ưng, hai đứa nộp nàng dâng công.

Vực nàng tạm sông môn phòng,

Hãy còn thêm-thiếp dắc nông chưa phai;
Hoàng-lương★ chợt tỉnh dắc mai.
« Cửa-nhà đâu mất? lâu-đài nào đây? »
Bàng-hoàng dờ tỉnh dờ say,
Sánh đường, mắng tiếng đòi ngay lên hầu;
Ả hoàn liền sông đục mau,
Hải-hùng, nàng mới theo sau một người. 1720
Nhắc chông toà động dầy dài,
« Thiên-quan-chúng-tế », có bài cheo chên;
Ban ngày sáp thấp hai bên.
Chên dương thất-bảo, ngồi chên một bà.
Gạn-gùng ngọn hời cảnh cha:
Sự mình nàng đã cứ mà gửi thừa.
Bất tình nổi chận mây mưa:
« Tuồng chi những đồng bơ-thờ quen thân!
Con này chẳng phải thiện-nhân,
Chẳng máu chôn chúa, thì quân lộn chồng! 1730
Da tuồng mèo mả gà đồng,
Da tuồng lúng-túng chẳng song bề nào!
Đã đem mình bán cửa tao,
Lại còn khùng-khỉnh làm cao thê này!
Nào là da-pháp nọ bay!
Hãy cho ba chục, biết tay một lần! »
Ả hoàn chên dưới dạ dân,
Dầu dăng chăm miệng, khôn phân nhẽ nào!
Chúc còn, da sức đập vào,
Thịt nào chẳng nát, gan nào chẳng kinh! 1740

Sốt thay đào lí một cành,
Một phen mưa dỏ, tan-tành một phen !
Họa-nô, chuyển đây đổi tên,
Phòng đào, đây ghép vào phiên thị-tì ;
Đa vào theo lũ thanh-y,
Dãi-dầu tóc đôi da chì, quần bao !
Họa da có một mụn nào,
Thấy người thấy nết, đa vào mà thương ;
Khi chè-chén, khi thuốc-thang,
Đem nhời phượng-tiện, mở đường hiền-sinh : 1750
Đây dâng : « May dùi đã đành,
Liều-bổ mình dũ lấy mình cho hay !
Cũng là oan-nghiệp chi đây,
Sa cơ mới đến thê này, chẳng nhưng !
Ớ đây tai vách mạch dừng,
Thấy ai người cũ, cũng đừng nhìn chi !
Kẻo khi sâm-sét bắt kì,
Con ong cái kiến kêu di được oan ! »
Nàng càng dọt ngọc chứa-chan,
Nỗi lòng no những bàn-hoàn niềm tày : 1760
« Phong-chân kiếp đã chịu đây,
Lâm-than lại có thứ này bằng hai !
Làm sao bạc chẳng vừa thôi ?
Khăng-khăng buộc mãi lấy người hồng-nhan !
Đã đành túc-chái tiên-oan !
Cũng liều ngọc nát hoa tàn, mà chi » !

39. - Những là nường-náu qua thì,

Tiểu-thư phải buổi mới về ninh da ;

Mẹ con chò-chuyện làn-la ;

Phu-nhân mới gọi nàng da, dậy nhời : 1770

« Tiểu-thư, dưới chướng thiều người,

Cho về bên ấy theo-đòi lâu chang ».

Linh nhời, nàng mới theo sang,

Biết đâu địa-ngục thiên-đường là đàn !

Sớm khuya khăn mặt lược đầu,

Phận con hầu, dứ con hầu dám sai.

Phải đêm êm-ả chiến đời,

Chúc tơ, hỏi đèn nghề chơi mọi ngày :

Linh nhời, nàng mới lựa dây,

Ni-non thánh-thót dễ say lòng người ! 1780

Tiểu-thư sem cũng thương tài,

Khuôn uy, nhường cũng bớt vài bôn phân.

Cửa người, đây-đọa chút thân,

Sớm năn-ni bóng, đêm ân-hận lòng :

« Lâm-chi, chút nghĩa đèo-bồng,

Nước non đề chữ tương-phùng kiếp sau !

Bôn phương mây chẳng một mầu,

Chông vời cô-quốc, biết đâu là nhà ! »

40. - Lăn-lăn tháng chọn ngày qua,

Nỗi gân nào biết đường sa, thê này ; 1790

Lâm-chi từ thừa uyên bay,

Buông không, thương kẻ tháng ngày chiếc thân :

Mây sanh, dăng mới in ngân,
Phân thừa hương cũ, bội phân sót-sa.
Sen tàn, mai lại nở hoa,
Sâu dài ngày ngắn, đông đà sang xuân.
Tìm đâu cho thấy cô-nhân?
Lây câu vận mệnh, khuấy dân nhớ thương.
Chạnh niềm nhớ cảnh da-hương,
Nhớ quê, chàng lại tìm đường thăm quê. 1800
Tiểu-thư đón cửa đã-đề,
Hàn-huyên vừa cạn mọi bể gần sa;
Nhà hương cao cuộn bức là,
Buồng chong, chuyển gọi nàng da dậy mừng.
Bước da một bước, một dừng,
Chông sa, nàng đã tỏ chừng nẻo sa:
« Phải dằng nắng quáng đèn lòà;
Dỗ-dàng ngồi đây, chẳng là *Thúc-sinh*!
Bây dờ tình mới tỏ tình,
Thôi-thôi đã mắc vào vành, chẳng sai! 1810
Chước đâu, có chước lạ đời!
Người đâu, mà lại có người tình ma!
Dỗ-dàng thật lừa đôi ta,
Làm da con ở chúa nhà, đôi nơi!
Bê ngoài thôn-thớt nói cười,
Mà chong nham-hiểm, diết người không dao!
Bây dờ đất thấp đời cao,
Ăn làm sao! nói làm sao bây dờ! »
Càng chông mặt, càng ngẩn-ngơ,

Duột tằm đòi đoạn như tơ dôi bởi: 1820

Sợ uy dám chẳng vâng nhời,
Cúi đầu nép suông sân mai một chiều.

Sinh đà phách lạc hồn siêu:

« Thương ôi! chẳng phải nàng *Kiều* ở đây?

Nhân làm sao đến thê này?

Thôi-thôi, ta đã mắc tay ai dỗi! »

Sợ quen dám hờ da nhời,

Khôn ngăn dọt ngọc sứt-sùi nhỏ sa.

Tiểu-thư chòng mặt hỏi cha:

« Mới về có việc chi mà động dong? » 1830

Sinh dằng: « Hiều phục vừa song,
Suy lòng chắc-dĩ, đau lòng chung-thiên! »

Khen dằng: « Hiều-tử đã nên!

Tầy chân, mượn chén dài phiền đêm thu. »

Vợ chồng, chén tạc chén thù,

Bắt nàng đứng chực chì hồ hai nơi:

Bắt khoan bắt nhật đến nhời,

Bắt quí tận mặt, bắt mời tận tay.

Sinh càng như đại như ngày,

Dọt dài dọt ngắn, chén đây chén vơi: 1840

Lặng đi, chợt nói chợt cười,

Cáo say, chàng đã tỉnh bài lạng da.

Tiểu-thư vội thét: « Con *Hoa*!

Khuyên chàng chẳng cạn, thì ta có đôn! »

Sinh càng nát duột tan hồn,

Chén mời phải ngậm bồ-hồn, dáo ngay!

Tiểu-thư cười tỉnh nói say,
Chứa song cuộc điệu, lại bảy chò chơi ;

Dường : « *Hoa-nô* đủ mọi tài !

Bản đàn thử dạo một bài, chàng nghe ». 1850

Nàng đà tán-hoán tê-mê,
Vàng nhời, đa chúc bình the vắn đàn :

Bồn đây như khóc như than,
Khiến người chén tiệc cũng tan-nát lòng !

Cùng chong một tiếng tơ đồng,
Người ngoài cười nụ, người chong khóc thảm !

Dọt châu lã-chã khôn cầm,
Cúi đầu, chàng những gạt thảm dọt sương.

Tiểu-thư lại thét lấy nàng :

« Cuộc vui, gảy khúc đoạn-chàng ấy chi ! 1860

Sao chẳng biết ý-tứ dì ?

Cho chàng buồn-bã, tội thì tại người ! »

Sinh càng thảm-thiết bồi-hối,

Vội-vàng gương nói gương cười cho qua.

Dọt đồng canh đã điêm ba,

Tiểu-thư nhìn mặt, nhường đà cam tâm :

Lòng diêng tập-túng mừng thảm :

« Buồn này đã bỏ đau ngấm sưa này ! »

Sinh thì gan héo duột đây,

Nỗi lòng càng nghĩ, càng cay đắng lòng. 1870

Người vào chung gói loan-phòng.

Nàng đa tựa bóng đèn chong cạnh dài :

« Bầy đồ mới đồ tâm-hội,

Máu ghen, đầu có lạ đời nhà ghen !

Chước đầu dẽ thuy chia uyên !

Đã da đường ấy, ai nhìn được ai ?

Bây dờ một vực một đời,

Hết điều khinh chong, hết nhời thị-phi !

Nhẹ như bấc, nặng như chì,

Gỡ cho da nợ, còn di là duyên !

1880

Nhớ-nhàng chút phận thuyển-quyên,

Bề sâu sóng cả, có tuyền được vạy ! »

Một mình âm-ỷ canh chầy,

Đĩa dầu vơi, nước mắt đầy năm canh.

41. - Sớm khuya hâu-hạ đài-doanh,

Tiểu-thư chông mặt, đề tình hỏi cha ;

Lựa nhời, nàng mới thừa qua :

« Phải khi mình lại sót-sa nỗi mình ! »

Tiểu-thư lại hỏi *Thúc-sinh* :

« Cây chàng cha lây thực tình cho nao . » 1890

Sinh đà dặt duột như bào,

Nói da chẳng tiện, chông vào chàng đang :

Những e lại luy dên nàng,

Đánh liêu mới sẽ liệu đường hỏi cha.

Cúi đầu, quì chước sân hoa,

Thân-cung, nàng mới dâng qua một tờ ;

Điện-tiên chinh mây tiểu-thư,

Thoắt : em, nhường có ngán-ngơ chút-tình ;

Liền tay chao lại *Thúc-sinh*,

Dằng: « Tài nên chọng, mà tình nên thương ! 1900

Ví chẳng có số dẫu-sang,

Dá này dẫu đúc nhà ★ vàng cũng nên !

Bề chân chìm nổi thuyền-quyên,

Hữu tài, thương nổi vô duyên lạ đời ! »

Sinh dằng: « Thật có như nhời,

Hồng-nhan bạc-mệnh, một người nào vay !

Nghìn sưa âu cũng thể này,

Từ-bi âu liệu bớt tay mới vừa ! »

Tiểu-thư dằng: « Ý chong tờ,

Dấp đem mệnh bạc, sin nhờ cửa không ; 1910

Thôi thì thôi, cũng chiều lòng,

Cũng cho khỏi lụy chong vòng bước da.

Sẵn *Quan-âm-các* vườn ta,

Có cây chăm thược, có hoa bốn mùa,

Có cỏ-thụ, có sơn-hồ ;

Cho nàng da đó, dữ chùa tụng kinh ».

Tâng-tâng, đời mới bình-minh,

Hương hoa ngũ cúng, sắm-sanh lễ thường ;

Đưa nàng đèn chước Phật-đường,

Tam-qui ngũ-dối, cho nàng suât-da. 1920

Ao sanh đòi lấy ca-sa,

Pháp-danh lại đòi tên da *Chạc-tuyên* ;

Sớm khuya tính đủ dẫu đèn,

Suân Thu, cắt sẵn hai tên hương chà.

Nàng từ lánh gót vườn hoa,

Nhường gán dừng tia, nhường sa bụi hồng ;

Nhân-duyên đâu lại còn mong?
Khỏi điều then phân tui hổng thì thời!
Phật-tiền thăm lập sâu vùi,
Ngày phò thủ tự, đêm nhồi tâm hương. 1930
Cho hay dọt nước càn đương,
Lừa lòng tưới tắt mọi đường chân-duyên.
Nâu-sông từ dờ mầu thuyền,
Sân thu, dăng đã vài phen đứng đầu;
Quan phòng then nhặt lưới mau,
Nói cười chước mặt, dơi châu vắng người;
Các kinh viện sách đôi nơi,
Chong gang tác lại gấp mười quan-san.

42. - Những là ngậm thờ ngùi than,
Tiểu-thư phải buổi vân-an về nhà. 1940
Thừa cơ, sinh mới lên da,
Săm-săm đèn mé vườn hoa mây nàng;
Sụt-sùi kể nỗi đoạn-chàng,
Dọt châu tầm-tã đượm chàng áo sanh:
« Đã cam chịu bạc mây tình,
Chúa suân đề tội một mình cho hoa!
Thập cơ thua chí đàn-bà,
Chông vào đau duột, nói da ngại nhời!
Vì ta cho lụy đèn người,
Cát lăm ngọc cháng, thiệt đời suân sanh! 1950
Quản chi lên thác sông ghềnh,
Cũng toan sống thác mây tình cho song!

Tòng-đường, chút chữa cam lòng,
Nghien dăng bẻ một chữ *đông* làm hai!

Thẹn mình đá nát vàng phai,
Chăm thân để chuộc một nhời được sao? »

Nàng dăng: « Chiếc bách sóng đào,
Nổi chìm cũng mặc lúc nào dúi may!

Chút thân quàn-quai vũng lầy,
Sông thừa còn tưởng đến đầy nữa sao? 1960

Cũng liêu một đợt mưa đào,
Mà cho thiên-hạ chông vào cũng hay!

Sót vì cảm đã bén dày,
Chàng chăm năm cũng một ngày duyên ta!

Liệu bài mở cửa cho da,
Ấy là tình nặng, ấy là ơn sâu! »

Sinh dăng: « Diêng tường bấy lần,
Lòng người nham-hiềm, biết đâu mà lường!

Nửa khi dòng-tô phú-phàng,
Thiệt diêng đây, cũng lại càng cực đây! 1970

Liệu mà sa chạy cao bay,
Ai-ân ta có ngân này mà thôi!

Bấy dờ, kẻ ngược người xuôi,
Biết bao dờ lại nổi nhời nước non?

Dầu dăng sông cạn đá mòn,
Con tằm đến chết cũng còn vương tơ! »

Cùng nhau, kẻ-lẻ sau sưa,
Nói đôi lại nói, nhời chưa hết nhời;

Mặt chông, tay chẳng nở dờ,

Hoa-tì, đã động tiếng người nẻo sa. 1980

Ngại-ngùng bắt túi lảng da,
Tiểu-thư đầu đã thêm hoa bước vào ;
Cười-cười nói-nói ngọt-ngào,
Hỏi chàng: « Mới ở chôn nào lại chơi? »
Dõi quanh, sinh mới liệu nhời:

« Tìm hoa quá bước, sem người viết kinh ».

Khen dăng: « Bút-pháp đã tinh,
So vào mây thiệp *Lan-đình*, nào thua!
Tiếc thay lưu-lạc dang-hổ,
Nghìn vàng, thật cũng nên mua lấy tài! » 1990
Thuyền chà cạn nước hồng-mai,
Thong-dong nôi gót, thư-chai cùng về.

43. - Nàng càng e-lệ ù-ê,

Dì tai hỏi lại hoa-tì chước sau.

Hoa dăng: « Bà đèn đã lâu,
Dón chân đứng núp độ đầu nửa dờ ;
Dành-dành kẻ tóc chân tơ,
Mây nhời nghe hết đã dư tò-tường,
Bao nhiêu đoạn khổ tình thương,

Nỗi ông vật-vã, nỗi nàng thờ-than ; 2000

Dặn tôi đứng lại một bên,
Chán tai dỗi mới bước lên chên lâu ».

Nghe thôi, kính-hãi siết đầu,
« Đàn-bà thể ấy, thầy âu một người!
Ấy mới gan, ấy mới tài!

Nghĩ càng thêm nổi sồn gai rụng-dời!

Người đâu sâu-sắc nước đời!

Mà chàng *Thúc* phải đả người bó tay!

Thật tang bất được nhường này,

Máu ghen ai cũng chau mày nghiền dăng! 2010

Thê mà im chẳng đại-đăng,

Chào mời vui-vẻ, nói-năng dịu-dàng!

Dạn dầu da dạ thê thường,

Cười dầu mới thật khôn lường hiểm-sâu!

Thân ta, ta phải lo âu,

Miệng hùm nọc dẫn ở đàn chôn này!

Ví chẳng, chấp cánh cao bay,

Chèo cây, lâu cũng có ngày bẻ hóa!

Phận bèo, bao-quản nước sà,

Lênh-đênh đâu nữa, cũng là lênh-đênh! 2020

Chín e quê khách một mình,

Tay không, chưa dễ tìm vành âm no! »

Nghĩ đi nghĩ lại quanh-co,

Phật-tiền sẵn có mọi đồ kim ngân:

Bên mình dất để hộ thân,

Lân nghe canh đã một phần chông ba.

Cắt mình qua ngọn tường hoa,

Lân đường theo bóng dăng tà về tây.

Mịt-mù dặm cát đôi cây,

Tiếng gà diêm cỏ, dầu dầy cầu sương; 2030

Canh khuia thân gái dặm chường,

Phân e đường-sá, phận thương dải-dầu!

Dời dòng vừa dạng ngàn dâu.
Bơ-vơ nào đã biết đâu là nhà!

Chùa đầu, chông thầy nẻo sa,
Dành-dành *Chiêu-ấn-am* ba chữ bài;

Săm-săm gõ mái cửa ngoài,
Chú-chì, nghe tiếng được mời vào chong.

Thầy mẫu ăn-mặc nàu-sống,
Dắc-duyên sư-chường lành lòng liên thương; 2040

Gạn-gùng cành ngọn cho tường,
Lạ-lùng nàng hãy tìm đường nói quanh:

« Tiểu-thuyền, quê ở *Bắc-kinh*,
Qui sư qui Phật, tu-hành bấy lâu:

Bản-sư đôi cũng đến sau,
Dạy đưa pháp-bảo sang hầu sư-huỳnh ».

Dây vàng diện hiển dành-dành,
Chuông vàng khánh bạc, bên mình dờ dạ;

Sem qua, sư mới dầy qua:
« Phải nơi *Hằng-thủy* là ta hậu tình? 2050

Chín e đường-sá một mình,
Ở đây chờ đợi sư-huỳnh ít ngày ».

Gửi thân được chôn am-mây,
Muối-dưa đáp-đổi, tháng ngày thông-dong;

Kệ kinh câu cú thuộc lòng,
Hương đèn việc cũ, chai phòng quen tay;

Sớm khuya da mái phên mây,
Ngọn đèn khêu nguyệt, tiếng chày nặng sương.

Thầy nàng thông-tuệ khác thường,

Sự càng nề mặt, nàng càng vững chân. 2060

44. - Cửa thuyền vừa tiết cuối suàn,
Bóng hoa đây đây, về *Ngân* ngang đời;
Đó quang mây tạnh thành-thời.
Có người đàn-việt lên chơi cửa đà;
Dờ đô chuông khánh sem qua.
Khen dăng: « Khéo đông của nhà *Hoạn-nương* ».
Dắc-duyên thật ý lo-lường,
Đêm thanh mới hỏi lại nàng chước sau:
Nghĩ dăng khôn nổi dẫu máu,
Sự mình, nàng mới gót dẫu bấy ngay: 2070
« Bày dờ sự đã nhường này,
Phận hèn dù dui dù may tại người! »
Dắc-duyên nghe nói, dưng-dời,
Nửa thương nửa sợ, bối-hối chàng song;
Dì tai nàng, mới dãi lòng:
« Ở đây cửa Phật là không hẹp đi;
E chẳng những sự bất kì,
Đề nàng cho đến thể thỉ cũng thương!
Lánh sa, chước liệu tìm đường,
Ngồi chờ nước đến, nên nhường còn quê! » 2080
Có nhà họ *Bạc* bên kia,
Am-mây quen lối đi vô dẫu hương;
Nhấn sang, dấn hết mọi đường,
Dọn nhà hãy tạm cho nàng chú chân.
Những mừng được chốn an toàn,

Vội-vàng nào kịp tính gần tính sa:

Nào ngờ cũng tỏ bợn dà,

Bạc-bà học mây *Tú-bà* đồng môn!

Thầy nàng má phân môi sôn,

Mừng thăm được món bán buôn có lời. 2090

Hư không, đặt bỏ nên nhời,

Nàng đà nhón sợ dụng-dời lắm phen;

Mụ càng sua-đuôi cho liền,

Lây nhời hung-hiêm, ép duyên *Châu-Chấn*★;

Dằng: « Nàng muòn dạm một thân,

Lại mang lây tiếng dữ gần lành sa!

Khéo oan da, của phá da,

Còn ai dám chứa vào nhà nữa đây!

Kịp toan kiêm chôn se dày,

Không nhưng chưa dễ mà bay đường đời! 2100

Nơi gần thì chẳng tiện nơi,

Nơi sa thì chẳng có người nào sa.

Này chàng *Bạc-Hạnh*, cháu nhà,

Cũng chong thán-thích duột-dà, chẳng ai;

Cửa-nhà buôn-bán *Châu-thai*,

Thật-thà có một, đơn-sai chẳng hề!

Thê nào, nàng cũng phải nghe,

Thành thàn dôi sẽ liệu về *Châu-thai*;

Bây dờ ai lại biết ai?

Dầu lòng bẻ động sông dài thênh-thênh. 2110

Nàng dù chẳng quyết thuận tình;

Chái mình nẻo chước, luy mình đèn sau! »

Nàng càng mặt ủ mày chau,
Càng nghe mụ nói, càng đau như dằm;
Nghĩ mình túng đất sảy chân,
Thê cùng, nàng mới sa gấn thờ-than:
« Thiếp như con én lạc đàn,
Phải cung, dầy đã sợ làn cây công;
Cùng đường dù tính chữ tòng,
Biết người biết mặt, biết lòng làm sao? 2120
Nửa khi muôn một thê nào,
Bán hùm buôn quỉ, chắc vào lưng đầu?
Dù ai lòng có sở cầu,
Tâm mình sin quyết mấy nhau một nhời!
Chứng mình có đất có đời,
Bây dờ vượt bể da khơi quản đi! »
Được nhời mụ mới da đi,
Mách tin họ Bạc tức thì sắm-sanh;
Một nhà dọn-dẹp linh-đình,
Quét sân đặt chác, dữa bình thấp nhang. 2130
Bạc-sinh quỉ sông vỏi-vàng,
Quá nhời nguyện hết Thành-hoàng Thổ-công;
Chước sân lòng đã dãi lòng,
Chong màn làm lễ tơ-hồng kết duyên.
Thành thân mới được sông thuyền,
Thuận buồm một lá xuôi miền *Châu-thai*;
Thuyền vừa đổ bến thành-thời,
Bạc-sinh lên chước, tìm nơi mọi ngày.
Cũng nhà hành viện xưa nay,

Cũng phường bán thịt, cũng tay buôn người; 2140

Sem người, định đá vira dôi.

Mỗi hàng một, đã da mười thì bùng:

Mướn người thuê kiệu dước nàng.

Bạc đem mặt bạc kiêm đường cho sa.

Kiểu hoa đặt chước thêm hoa.

Bên chong thấy một mụ da vôi-vàng:

Đưa nàng vào lấy da-đường.

Cũng thân mây chàng, cũng phường lâu sanh!

Thoát chông, nàng đã biết tình,

Chim lồng khôn nhẽ cất mình bay cao! 2150

« Chém cha cái sô hoa đào!

Gõ da dôi lại buộc vào như chơi!

Nghĩ đời mà ngán cho đời.

Tài-tình chỉ lắm, cho đời dật ghen!

Tiếc thay nước đã đánh phèn.

Mà cho bùn lại vắn lên mây lần!

Hồng-quần mây khách hồng-quần.

Đã soay dên thê, còn vắn chữa tha!

Nhờ từ lạc bước bước da.

Cái thân, liện những từ nhà liện đi! 2160

Dầu sanh đã tội-tình đi?

Má hồng dên quá nửa thì, chữa thôi!

Biết thân chánh chàng khỏi đời.

Cũng liêu mặt phân, cho dôi ngày sanh! »

- III -

45. - Lán thâu dó mát dăng thanh,
Bồng đầu có khách biên-đình đèn chơi.
Dầu hăm, hăm én, mây ngải,
Vai năm tác động, thân mười thước cao ;
Đường-đường một dăng anh-hào,
Còn quyền hơn sức, lược-thao gồm tài!   2170
Đội đời đập đất ở đời,
Họ Từ tên Hải, vốn người Việt-dòng ;
Dang-hồ quen thú vầy-vùng.
Hương đàn nửa gánh, non sông một chèo.
Qua chơi, thầy tiếng nàng Kiều,
Tâm lòng nhi-nữ cũng siêu anh-hùng ;
Thiếp-danh đưa đèn lầu hồng,
Hai bên cũng liếc, hai lòng cũng tra.
Tì dăng: « Tâm phúc tương cờ,
Phải người dăng dó vật-vờ hay sao?   2180
Bây lâu nghe tiếng má đào,
Mắt★ sanh chàng đề ai vào đồng không!
Một đời được mây anh-hùng!
Bỏ chỉ cá chậu chim lồng mà chơi! »
Nàng dăng: « Người dậy quá nhờ!
Thần này còn dám sem ai làm thương!
Đốt than chọn đá thử vàng,
Biết đầu mà gửi can chàng vào dầu?
Còn như vào chước da sau,

Ai cho kén-chọn vàng thau tại mình! » 2190

Từ dằng: « Nhời nói hữu tình!

Khiên người lại nhớ càu *Bình-nguyên-quân* ★!

Lại đây sem lại cho gán,

Phòng tin được một và phẩn hay không? »

Thưa dằng: « Lượng cả bao-dong,

Tấn-dương ★ được thầy mây đồng, có phen!

Động thương có nội hoa hèn,

Chút thân bèo-bọt, dám phiên mai sau! »

Nghe nhời, vừa ý gật đầu,

Cười dằng: « Chi kị chước sau mấy người? 2200

Khen cho con mắt tinh đời,

Anh-hùng đứng dữa chân-ai mới dà!

Một nhời đã biết đến ta,

Muôn chung nghìn tứ cũng là có nhau! »

Hai bên ý hợp, tâm đầu,

Khi thân, chẳng lọ là cầu mới thàn!

Ngò nhời nói mây băng-nhàn ★,

Tiền chăm lại cứ nguyên ngân, phát hoàn.

Buồng diêng sửa chôn thanh-nhàn,

Đặt đường thất-bảo, vây màn bát-tiên; 2210

Dai anh-hùng, gái thuyên-quyên,

Phỉ nguyên sánh phượng, đẹp duyên cưỡi đồng.

46. - Nửa năm hương lửa đương nồng,

Chượng-phu, phút đã động lòng bốn phương;

Chông vờ đời bẽ mệnh-mang,

Thanh hươu yên ngựa, lên đường thẳng dong.

Nàng dang: «Phận gái chữ tòng,
Chàng đi, thiếp cũng quyết lòng sin đi!»

Từ dang: «Tâm đảm tương chi,
Sao chưa thoát khỏi nữ-nhi thường tình! 2220

Bao dờ mười vạn tinh-binh,
Tiếng chiêng dậy đất, bóng tinh dợp đường:

Làm cho đổ mặt phi-thường,
Bây dờ ta sẽ được nàng nghi da!

Bằng nay bốn bề không nhà,
Theo càng thêm bận, biết là đi đâu!

Đành lòng chờ đó ít lâu,
Chầy chẵng là một năm sau, vội đi?»

Quyết nhời dứt áo da đi,
Đó mây bằng đã đến kì dặm khơi. 2230

Nàng thì chiếc bóng song mai,
Đêm thâu đằng-đẵng nhạt cài then mây;

Sân dêu chằng vẽ dàu dấy,
Cỏ cao hơn thước, liễu gãy và phân.

Đoái thương muôn dặm từ-phân,
Hồn quê theo ngọn mây Tân sa-sa;

« Sốt thay, huyền cỏi suân dà!
Tâm lòng thương nhớ, biết là có người!

Chóc là mười mấy năm đời,
Còn da khi đã da mối tóc sương? 2240

Tiếc thay chút nghĩa cú-càng!
Dầu lia tơ ý còn vương tơ lòng!

Duyên em dù nôi chỉ★ hồng,
May da khi đã tay bông tay mang! »
Tắc lòng cô-quốc tha-hương,
Đường kia nổi nọ ngồn-ngang bời-bời;
Cánh hồng bay bông tuyết vời,
Đã mòn con mắt phương dời đăm-đăm.
Đêm ngày luông những âm-thâm,
Lửa binh đầu đã âm-âm một phương! 2250
Ngất dời sát khí mơ-màng,
Dây sông kinh-ngạc, chạt đường đáp-binh!
Người quen-thuộc, kẻ chung-quanh,
Nhủ nàng hãy tạm lánh mình một nơi:
Nàng dang: «Chước đã hẹn nhời,
Dầu chong nguy-biêm, dám dời ước sưa!»
Còn đang dùng-dáng ngằn-ngờ,
Mái ngoài, đã thấy bóng cờ tiếng loa:
Đáp-binh kéo đến quanh nhà,
Đồng-thanh cùng hỏi: «Nào là phu-nhân?» 2260
Hai bên mười vị tướng-quân,
Đặt hươm, còi đáp, chước sần khâu đầu:
Cung-nga thề-nữ theo sau,
Dang: «Vàng lệnh chỉ, dước châu vu-qui!»
Sấn-sàng phượng-liễn loan-nghi,
Hoa-quan phập-phới, hà-y dờ-dang:
Dựng cờ nôi chông lên đường,
Chúc tơ nôi chước, đào vàng kéo sau.
Hoả-bài tiên lộ đuổi mau,

Nam-đình nghề động chông chầu đại doanh : 2270

Kéo cờ lữ, phát súng thành,

Từ-công da ngựa, thần nghinh cửa ngoài;

Dỡ mình lạ về cân đai,

Hãy còn hàm én mây ngải như sưa

Cười dềng : « Cá nước duyên ư !

Nhớ nhời nói những bao dờ hay không ?

Anh-hùng mới biết anh-hùng,

Dây sem, phòng đã cam lòng ấy chưa ? »

Nàng dềng : « Chút phận ngày-thơ,

Cũng may dây cát được nhờ bóng cây ! 2280

Đến bây dờ mới thấy đây,

Mà lòng đã chắc những ngày một hai ! »

Cùng nhau chông mặt cả cười,

Dan tay về chôn chướng-mai tự-tình.

Tiệc bấy thường tướng khao binh.

Ấm đem chông chặn, tập-tành nhạc quân :

Vinh-hoa bỏ lúc phong-chấn,

Chữ tình, ngày lại thêm suôn một ngày !

47. - Chong quân có lúc vui-vầy,

Thong-dong mới kể sự ngày hàn-vi : 2290

« Khi *Vô-tích*, khi *Lâm-chi*,

Nơi thì lừa-đảo, nơi thì sót-thương ;

Tâm thân dây đã nhẹ-nhàng,

Chút còn ân-oán đòi đường chữa song ! »

Từ-công nghe nói thủy-chung,

Bất bình nổi chận ðùng-ðùng sấm vang !

Nghiêm quân, tuyền tướng sấn-sàng,
Dưới cờ một lệnh, vội-vàng đuổi sao :

Ba quân chò ngọn cờ ðào,
Ðạo ða *Vô-tích*, ðạo vào *Lâm-chi* : 2300

Mấy người phụ-bạc sừa kia,
Chiêu danh tầm-nã bắt về hòì-cha.

Lại sai lệnh-tiên chuyển qua,
Dữ-dàng họ *Thúc* một nhà cho yên :

Mụ *Hoạn-thư*, vãi *Dắc-duyên*,
Cũng sai lệnh-tiên ðem tin ðược mời.

Thệ-sur kể hết mọi nhờì,
Lòng-lòng cũng ðận, người-người chấp uy !

Ðạo ðời báo-phục chìn ghê,
Khéo thay một mẻ tóm về ðây nơi ! 2310

Quân-chung hươm nhón ðáo ðài,
Vệ chong thị lập, cơ ngoài song phi ;

Sấn-sàng tề-chỉnh uy-nghì,
Vác-ðòng chặt ðất, tinh-kì ðợp sấn.

Chướng hùm mở ðừa chung quân,
Từ-công sánh mây phu-nhân cùng ngòì ;

Tiên nghiêm, chông chừa ðứt hòì,
Ðiêm danh, chước ðẫn chực ngoài cửa viên.

Từ ðằng : « Ân-oán hai bên,
Mặc nàng sử quyết báo ðền cho mình ! » 2320

Nàng ðằng : « Nhờ-cậy uy-linh,
Hãy sin báo-ðáp ân-tình cho phu ;

Báo ân dỗi sê dà thù! »

Từ dăng: « Việc ấy phó cho mặc nàng! »

Cho hươm mời đèn *Thúc-lang*,
Mặt như chàm đỏ, mình nhường dễ dun.

Nàng dăng: « Nghĩa chọng nghìn non,
Lâm-chi người cũ, chàng còn nhớ không?

Sâm-Thương★ chẳng vẹn chữ *tòng*,
Tại ai há dám phụ lòng cô-nhân? 2330

Gâm chằm cuộn, bạc nghìn cân.
Tạ lòng dễ sủng, báo ân gọi là!

Vợ chàng quỉ-quái tinh-ma,
Phen này kẻ cắp bà dà gặp nhau!

Kiên bò miệng chén chớ lâu,
Muru sâu cũng dả nghĩa sâu cho vừa! »

Thúc-sinh chông mặt bấy dờ,
Bồ-hôi chàng đã như mưa ướt đầm!

Lòng diêng mừng sợ khôn cầm,
Sợ thay, mà lại mừng thâm cho ai! 2340

Mụ dà sư-chường thứ hai,
Thoắt đưa đèn chước, vội mời lên chén:

Dắt tay, mở mặt cho nhìn:

« *Hoa-nô* kia mây *Chạc-tuyền* cũng tôi!

Nhớ khi nhớ bước sảy vời,
Non vàng chưa dễ đèn-bôi tâm thương!

Nghìn vàng, gọi chút lễ thương,
Mà lòng *Siêu-mẫu*★, mây vàng cho cân! »

Hai người chông mặt tán-ngán,

Nửa phần khiếp-sợ, nửa phần mừng-vui. 2350

Nàng dang: « Sin hãy dôn ngò,
Sem cho đỡ mặt, biết tôi báo thù! »

Kíp chuyên chư-tướng hiên phù,
Lại đem các tích phạm-tù hậu cha.

Dưới, cớ hươu tuốt nắp da,
Chính danh thủ-phạm, tên là *Hoạn-thư*:

Thoát chông, nàng đã chào thừa:
« Tiễn-thư, cũng có bày dờ đèn đây!

Dàn-bà dễ có mây tay,
Đời xưa mấy mặt, đời này mấy gan! 2360

Dễ-dàng là thói hồng-nhan,
Càng cay-nghiệt lắm, càng oan-chái nhiều! »

Hoạn-thư hồn lạc phách siêu,
Khẩu đầu dưới chướng, liệu diều kên-ca,

Dang: « Tôi chút dạ đàn-bà,
Ghen-tuông thì cũng người ta thường-tình!

Nghĩ cho khi các viết kinh,
Mấy khi khỏi cửa, dứt tình chẳng theo;

Lòng diêng, diêng cũng kính yêu,
Chồng chung, chưa dễ ai chiều cho ai! 2370

Chót lòng gây việc chông-gai,
Còn nhờ lượng bề thương bài nào chẳng! »

Khen cho thật đã nên dang:
« Khôn-ngoa đến mực, nói-năng phải nhờ!

Tha da thì cũng may đời,
Làm da thì cũng da người nhỏ-nhen!

Đã lòng chi quá thì nên ! »

Chuyến quân lệnh sông chướng tiền tha ngay .

Tạ lòng lạy chước sân mây,

Cửa viên lại dất một dây dẫn vào ; 2380

Nàng dang : « Lồng-lộng Dời cao !

Hại nhân, nhân hại ! Sự nào tại ta ?

Chước là *Bạc-hạnh Bạc-bà*,

Bên là *Ung Khuyển*, bên là *Số-Khanh*,

Tú-bà mây *Mã-dám-Sinh*,

Các tên tội ấy đang tình còn sao ! »

Lệnh quân chuyến sông nội đao,

Thế sao, thì lại cứ sao da hình !

Máu dơi thịt nát tan-tành,

Ai-ai chòng thấy, hồn kinh phách đời ! 2390

Cho hay muôn sự tại Dời,

Phụ người, chẳng bỏ khi người phụ ta !

Mây người bạc-ác tình-ma,

Mình làm, mình chịu ! Kêu mà ai thương ?

Ba quân đồng mặt pháp-chường,

Thanh-thiên bạch-nhật dõ-dàng cho coi.

Việc nàng báo-phục vừa đối,

Dác-duyên vội đã gửi nhờ từ qui :

Nàng dang : « Thiên tái nhất thì,

Cô-nhân đã dễ mấy khi bàn-hoàn ! 2400

Dối đây bèo hợp mây tan !

Biết đầu bạc nội, mây ngàn là dâu ? »

Sự dang : « Cũng chẳng bao lâu,

Chong năm năm, lại gặp nhau đó mà!

Nhớ ngày hành cước phương sa,

Gặp sư *Tam-hợp*, vốn là tiên-chi!

Bảo cho hội-hợp chi kì,

Năm nay là một, nửa thì năm năm!

Mới hay tiên-định chàng nhâm,

Đã tin điều chước, ắt nhằm điều sau! 2410

Còn nhiều ân-ái mây nhau,

Cơ-duyên nào đã hết đầu, vội đi?»

Nàng dang: « Tiên-định tiên-chi,

Nhờ sư đã dạy, ắt thì chàng sai!

Hoạ bao dờ có gặp người,

Vì tôi cậy hỏi một nhời chung thân».

Dắc-duyên vâng dặn ân-cân,

Tạ-từ, thoát đã dời chân côi ngoài.

Nàng từ ân-oán dạch-dòi,

Bể oan nhường đã vơi-vơi cạnh lòng; 2420

Tạ ân lậy chước *Từ-công*:

« Chút thân bồ-liễu, nào mong có đây!

Chộm nhờ sâm-sét da tay,

Tác diêng như cát gánh đầy đồ đi!

Khắc sương ghi dạ siết chi,

Để đem gan ôc, đến nghì dời mây!»

Từ dang: « Quốc-sĩ sưa nay,

Chọn người chi-kì, một ngày được chẳng?

Anh-hùng tiếng đã gọi dang,

Dựa đường dấu thấy bát bằng mà tha! 2430

Huông chi việc cũng việc nhà,
Lọ là thâm-tạ, mới là chi ân!

Sót nàng còn chút song thân,
Bây nay kẻ *Việt* người *Tân* cách sa!

Sao cho muôn dặm một nhà,
Cho người thấy mặt, là ta cam lòng! »

Vội chuyên sửa tiệc quân chung,
Muôn binh nghìn tướng hội-đồng tầy oan.

Thừa cơ chúc chẻ khói tan,
Binh-uy từ ấy sâm dan chong ngoài; 2440

Chiếu-đỉnh diêng một góc đời,
Gồm hai văn-vũ, dạch đôi sơn-hà;

Đòi cơn dỏ tấp mưa sa,
Huyện-thành, đập đổ năm toà cõi nam;

Phong-chấn, mài một lưỡi hươm,
Nhưng loài đá áo túi cơm sá dì!

Nghênh-ngang một cõi biên-thuỳ,
Thieu di cô-quả, thieu di bá-vương!

Chước cờ, ai dám chanh cường!
Năm năm, hùng cứ một phương hải-tân. 2450

48. - Có quan Tòng-độc chọng-thần,
Là *Hồ-tôn-Hiến*, kinh-luân gồm tài;
Dầy se, vàng chì đặc-sai,
Tiện-nghi bát-tiểu việc ngoài đồng-nhung.
Biết *Từ* là đảng anh-hùng,
Biết nàng cũng dự quân-chung luận-bàn;

Đóng quân, làm chước chiêu-an,
Ngọc vàng găm vóc, sai quan thuyết-hàng ;
Lại diêng một lễ mây nàng,
Hai tên thê-nữ, ngọc vàng nghìn cân. 2460
Tin vào gửi chước chung-quân,
Tì-công diêng hãy mười phân hồ-đồ :
« Một tay gây-dựng cơ-đồ,
Bầy lâu bề Sớ sông Ngô, tung-hoành !
Bỏ thân về mây Chiêu-dinh,
Hàng-thân lơ-láo, phận mình đa dầu !
Áo siem đùm-bọc lây nhau,
Vào luôn đa cúi, công-hầu mà chi !
Sao bằng diêng một biên-thuỳ,
Sức này đã dễ làm đi được nhau? 2470
Dục đời quây nước, mặc dầu !
Dọc-ngang, nào biết chên đầu có ai ! »
Nàng thì thật dạ tin người,
Lễ nhiên, nói ngọt, nghe nhời dễ siên :
« Nghĩ mình mặt nước cánh bèo,
Đã nhiều lưu-lạc, lại nhiều dan-chuàn !
Bằng nay chịu tiếng vương-thần,
Thênh-thênh đường cái thanh-vân, hẹp đi ?
Còng tư vẹn cả hai bề,
Dần-dà dối sẽ liệu về cô-hương : 2480
Cùng ngòi mệnh-phụ đường-đường,
Nở-nang mây-mặt, đỡ-dàng mẹ cha !
Chên vì nước, dưới vì nhà,

Một là đặc hiêu, hai là đặc chung ;

Chẳng hơn chiếc bách đũa đồng,

E-dè sóng dó, hã-hùng cò hoa ! »

Nhân khi bàn-bạc gán sa,

Thừa cơ, nàng mới bàn đa nói vào ;

Dằng : « Chong thánh-đê dôi-dào,

Tưới da đã khắp, thâm vào đã sâu ! 2490

Bình-thành công-đức bấy lâu,

Ai-ai cũng đội chên đầu, siết bao ?

Ngắm từ đây việc binh-đao,

Đồng sương vô định đã cao bằng đầu !

Làm chi để tiếng về sau,

Nghìn năm, ai có khen đầu *Hoàng-Sào* ★ !

Sao bằng lộc chọng quyền cao,

Công-danh, ai dứt lời nào cho qua ? »

Nghe nhờ nàng nói măn-mà,

Thê công, *Từ* mới dờ da thê hàng ; 2500

Chinh nghi, tiếp sứ vội-vàng,

Hẹn kì thúc đáp, quyết đường dài binh.

49. - Tin nhờ thành-hạ yên-minh,

Ngọn cờ ngư-ngác, chông canh chẻ-chàng ;

Việc binh bỏ chẳng dữ-dàng,

Vương-sur nghe đã tỏ-tường thật hư.

Hô-công quyết kê thừa ki,

Lễ tiên, binh hậu, khác kì tập công ;

Kéo cờ chiêu-phủ tiên-phong.

Lễ-nghi dàn chước, vác-đồng phục sau. 2540

Từ-công hờ-hững biết đâu,

Đại quan lễ-phục đa đầu cửa viên;

Hồ-công ám hiệu chặn tiền,

Ba bề phát súng, bốn bên kéo cò.

Đang khi hát ý chẳng ngờ,

Hùm thiêng khi đã sa cơ cũng hèn!

Từ sinh liễu dĩa chặn tiền,

Dạn-dây cho biết gan liền tướng-quân!

Khí thiêng khi đã về thân,

Nhơn-nhơn còn đứng chôn chân dĩa vòng! 2520

Chơ như đá, vững như đồng,

Ai lay chẳng chuyển, ai dung chẳng dời!

Quan quân chuy sát đuổi dài,

Âm-âm sát-khí ngát đời, ai đang!

Chong hào ngoài lũy tan-hoang,

Loạn quân vừa dất tay nàng đèn nơi;

Chong vòng tên đạn bời-bời,

Thấy *Từ* còn đứng dĩa đời chơ-chơ.

Khóc dằng: « Chí dưng có thừa,

Bời nghe nhời thiếp, nên cơ-hội này! 2530

Mặt nào chông thấy nhau đây!

Thà liễu sông chết một ngày mây nhau! »

Dòng thu như chảy mạch sâu,

Dứt nhời, nàng cũng đeo đầu một bên;

Lạ thay oan-khí tương chiến!

Nàng vừa phục sông, *Từ* liền ngã dĩa!

Quan quân kẻ lại người qua,
Sốt nằng, sê lại vực da dân-dân;
Đem vào đến chước chung-quân,
Hô-công thấy mặt, ân-cân hỏi-han, 2540
Dằng: « Nàng chút phận hồng-nhan,
Gặp cơn binh-cách nhiều nản cũng thương!
Đã hay thành toán miêu-đường,
Dúp công cũng có nhời nàng mới nên!
Bây dờ sự đã vạn-tuyên,
Mặc lòng nghĩ lầy, muôn sin bề nào? »
Nàng càng dọt ngọc tuôn dào,
Ngập-ngừng mới gửi thập cao sự lòng.
Dằng: « Tìc là đảng anh-hùng,
Dọc-ngang đời động, vầy-vùng bề khơi! 2550
Tin tôi nên quá nghe nhời,
Đem thân bách-chiến làm tôi Chiêu-đình;
Ngờ là phu quý phụ vinh,
Ai ngờ một phút tan-tành thịt sừng!
Năm năm đời bề ngang-tàng,
Dẫn mình đi bỏ chiến-chàng như không!
Khéo khuyên kẻ lầy làm công,
Kẻ bao nhiêu, lại đau lòng bấy nhiêu!
Sét mình công ít, tội nhiều,
Sông thừa, tôi đã nên liêu mình tôi! 2560
Sin cho tiện-thỏ một đôi,
Gọi là đáp-điểm lầy người tử sinh! »
Hô-công nghe nói, thương tình.

Chuyến cho cáo táng di hình bên sông.

50. - Chong quân mở tiệc hạ công,

Sôn-sao tơ chúc, hội-đồng quân quan :

Bất nằng thị yên dưới màn,

Dờ say lại ép cung đàn nhật tâu.

Một cung dó thắm mưa sầu,

Bôn cung đỏ máu năm đầu ngón tay ! 2570

Ve kêu vượn hót nào tây,

Lọt tai *Hồ* cũng nhả mây dơi châu !

Hỏi dăng : « Này khúc ở đâu ?

Nghe da muôn thắm nghìn sâu lấm thay ! »

Thưa dăng : « Bạc-mệnh khúc này,

Phổ vào đàn ây, những ngày còn thơ ;

Cung đàn lựa những ngày xưa,

Mà hương bạc-mệnh bây dờ là đây ! »

Nghe càng đắm, ngắm càng say,

Lạ cho, mặt sắt cũng ngày vì tình ; 2580

Dây dăng : « Hương-hoả ba sinh,

Dây★ loan, sin nôi cầm lành cho ai ! »

Thưa dăng : « Chút phận lạc-loài,

Chong mình nghĩ đã có người thác oan !

Còn chi nữa cánh hoa tàn,

Tơ lòng đã đứt dây đàn *Tiểu-Lân*★ :

Dòng thương còn mảnh hồng-quân,

Hơi tàn được thấy gộc phân, là may ! »

Hạ công chén đã quá say.

Hồ-công đèn lúc dạng ngày nhớ da : 2590

« Nghĩ mình phương-diện quốc-da,
Quan chén ngắm sông, người ta chông vào :

Phải tuồng dăng-dó hay sao?

Sự này biết tính thế nào được đây? »

Công-nha vừa buổi dạng ngày,
Quyết tình, công mới đoán ngay một bài :

Lệnh quan, ai dám cãi nhời,
Èp tình mới gán cho người thờ-quan.

Ông tơ★ thật nhẽ đa-đoan!

Se tơ sao khéo vợ quàng vợ siên? 2600

Kiếp hoa áp thẳng sông thuyền,
Lá màn dù thấp, ngọn đèn khêu cao.

51. - Nàng càng ủ liễu phai đào,

Chăm phần nào có phần nào phần tươi!

« Đành thập cát dập sóng vui,

Cướp công cha mẹ, thiệt đời thông-minh!

Chân đời mặt bẻ lênh-đênh,

Nắm sương biết gửi từ sinh chôn nào?

Duyên đâu ai dứt tơ đào?

Nợ đâu ai đã dặt vào tận tay? 2610

Thân sao thân đến thế này?

Còn ngày nào cũng dơ ngày ấy thôi!

Đã không biết sông là vui,

Tâm thân nào biết thiệt-thời là thương!

• Một mình cay-đắng chăm đường,

Thôi thì nát ngọc tan vàng thì thôi!

Mảnh hương đã ngậm non đoài,
Một mình luông những đứng ngời chưa song.

Chiều đầu nổi tiếng dùng-dùng,
Hỏi da mới biết dằng sông *Tiến-đường*; 2620

« Nhớ nhời thân-mộng dõ-dàng,
Này thôi hết kiếp đoạn-chàng là đây!

Bạm-tiên, nàng hỏi có hay!
Hẹn ta thì đợi dưới này ước ta! »

Dưới đèn sân bức tiên-hoa,
Một thiên tuyết bút gọi là đề sau:

Cửa khoang, vội mở dèm châu,
Dời cao bề động, một mẫu bao-la;

Dàng: « *Từ-công* hậu đãi ta,
Chút vì việc nước mà đa phụ lòng! 2630

Diệt chồng mà lại lấy chồng,
Mặt nào mà lại đứng chong côi đời!

Thôi thì một thác cho dối,
Tâm lòng phó mặc chén đời dưới sông! »

Chòng vời con nước mệnh-mòng,
Đem mình đeo sông dữa dòng chàng-dang.

Thỏ-quan theo vớt vội-vàng,
Thì đà đắm ngọc chìm hương đã dối:

Thương thay cũng một thân người.
Hại thay mang lấy sắc tài làm chi! 2640

Những là oan-khổ lưu-li,
Chờ cho hết kiếp, còn đi là thân!

Mười lăm năm bấy nhiêu lần,
Làm hương cho khách hồng-quán thứ soi.

IV

52. - Đời người đèn thê thì thòi,
Chong cơ âm cực dương hồi khôn hay!
Mây người vì nghĩa xưa nay,
Đời làm chi đèn lâu ngày càng thương!
Dác-duyên từ tiết đã nàng,
Đeo bầu quày níp, động đường vắn-du; 2650
Gặp bà *Tam-hợp* đạo-cô,
Thông-dong hỏi hết nhỏ-to sự nàng:
« Người sao hiểu nghĩa đủ đường?
Kiếp sao chịu những đoạn-chàng thê thòi? »
Sư dăng: « Phúc họa đạo Đời,
Cỏi nguồn cũng ở lòng người mà đa;
Có Đời mà cũng tại ta,
Tu là cỏi phúc, tình là dây oan.
Thuý-Kiều sắc-sảo khôn-ngoa,
Vô duyên là phận hồng-nhan đã đành! 2660
Lại mang lấy một chữ *tình*,
Khư-khư mình buộc lấy mình vào chong:
Vây nên những tính thông-dong,
Ở không yên-ôn, ngôi không vững-vàng.
Ma đưa lối, qui đem đường,
Lại tìm những lối đoạn-chàng mà đi:

Hết nạn ây, đến nạn kia,
Thanh-lâu hai lượt, thanh-y hai lần;
Chong vòng dáo dựng hươm chân.
Kê lưng hùm-sói, gửi thân tôi-đòi; 2670
Dựa vòng nước chảy sóng dồi,
Chước hàm đồng cá, deo mối thủy-tình!
Oan kia theo mãi mây tình,
Một mình mình biết, một mình mình hay!
Làm cho sông đoạ thác đây,
Đoạn-chàng cho hết kiếp này mới thôi! »
Dắc-duyên nghe nói, dưng-dời,
« Một đời nàng hỡi, thương ôi, còn di! »
Sur dăng: « Song chẳng hể chi,
Nghiep duyên cần lại nhắc đi còn nhiều! 2680
Sét chong tội-nghiep *Thuý-Kiều*:
Mắc điều tình-ái, khỏi điều tà-dâm;
Lây tình thâm dả nghĩa thâm,
Bán mình đã động hiều-tâm đến đời!
Hại một người, cứu muôn người,
Biết đường khinh chọng, biết nhời phải chẳng!
Thừa công đức ây ai bằng?
Túc-khiên đã dữa làng-làng sạch dôi!
Khi nên, Dời cũng chiều người,
Nhẹ-nhàng nợ chước, đền-bồi duyên sau. 2690
Dắc-duyên, dù nhớ nghĩa nhau,
Tiến-dường, thả một bè lau dước người;
Chước sau cho vẹn một nhời,

Duyên ta mà cũng phúc Đời, chi không!

53. - *Dắc-duyên* nghe nói, mừng lòng,
Lân-la tìm thú bên sông *Tiến-đường*;
Đánh danh lợp túp thảo-đường,
Một đàn nước biếc mây vàng chia đôi:
Thuê năm, ngư-phủ hai người,
Đóng thuyền chực bên, kết chài dăng sông: 2700
Một lòng chẳng quản mây còng,
Khéo chong gặp-gỡ, cũng chong chuyen-vân.
Kiều từ đeo sông dòng *Ngân*,
Nước xuôi bỗng đã chôi dân tận nơi:
Ngư-ông văng lưới vớt người,
Gặp nhờ *Tam-hợp* dõ mười chẳng ngoa!
Chên mũi luột-thuột áo là,
Tuy dấm hơi nước, chứa loà bóng hương:
Dắc-duyên nhận thật mặt nàng,
Nàng còn thêm-thiếp dắc vàng chứa phai. 2710
Mơ-màng phách quê hồn mai,
Đạm-tiên, thoát đã thấy người ngày xưa:
Dề: « Tôi đã có lòng chờ,
Mất công đã mấy năm thừa ở đây!
Chị, sao phận mỏng đức đây?
Kiếp này cũng vậy, lòng này dễ ai!
Tâm thành đã thấu đến Đời,
Bán mình là hiếu, cứu người là nhân!
Một mình vì nước vì dân.

Dương-công nhắc một đồng cân đã đà! 2720

Đoạn-chàng sỏ, dứt tên da,

Đoạn-chàng thừa, phải đón mà đã nhau!

Còn nhiều hường-thụ về lâu,

Duyên sưa chòn-chặn, phúc sau đôi-dào! »

Nàng còn ngơ-ngẩn biết sao,

Chạc-tuyền, nghe tiếng gọi vào bên tai:

Dặt mình thoát tình đặc mai,

Bâng-khuâng, nào đã biết ai mà nhìn?

Chong thuyền, nào thầy *Đạm-tiên*?

Bên mình chỉ thấy *Dác-duyên* ngồi kê. 2730

Thầy nhau mừng-dở chằm bề,

Dọn thuyền mới được nàng về thảo-lư;

Một nhà chung-chạ sớm chưa,

Dó-dăng mát mặt, muối-dưa chạy lòng;

Bôn bề bát-ngát menh-mông,

Chiều dâng hôm sớm, mây lỏng chước sau.

54. - Nạn sưa chút sạch lâu-lâu,

Duyên sưa chưa để biết đầu chôn này;

Nỗi nàng tai-nạn đã đây,

Nỗi chàng *Kim-Chọng* bày chầy mới thương! 2740

Từ ngày muôn dậm phù tang,

Nửa năm ở đất *Liêu-dương* lại nhà:

Vội sang vườn thúy dò-la,

Nhìn phong-cảnh cũ, nay đã khác sưa.

Đây vườn cỏ mọc lau thừa.

Song dăng quanh-quê, nắng mưa đã-dời:

Chước sau nào thấy bóng người,
Hoa đào năm ngoái còn cười đỏ đông.

Lè-sè én lạnh dường không,
Cỏ lan mặt đất, đều phong đầu đây: 2750

Cuối tường gai-góc mọc đầy,
Đi về này những lời này năm xưa.

Chung-quanh lặng-ngất như tờ,
Nỗi niềm tâm sự bây dờ hỏi ai?

Láng-diềng có kẻ sang chơi.
Lân-la sẽ hỏi một hai sự-tình;
Hỏi ông, ông mắc tụng đình,
Hỏi nàng, nàng đã bán mình chuộc cha;
Hỏi nhà, nhà đã đời sa,
Hỏi chàng Vương mây cùng là *Thuý-Vân*, 2760
Đều là sa-sút khó-khăn,

May thuê viết mướn, kiêm ăn lân-hồi.

Điều đâu sét đánh lạng đời!
Thoắt nghe, chàng thoát dụng-dời siết bao!

Hỏi thăm di chú nơi nào,
Đánh đường, chàng mới tìm vào tận nơi.

Nhà danh vách đất tả-tơi,
Lau cheo dèm nát, chúc gài phen thừa;
Một sân đất cỏ dầm mưa,
Càng ngao-ngán nỗi, càng ngư-ngẩn nhường! 2770

Đánh liêu, lên tiếng ngoài tường,
Chàng Vương nghe tiếng, vội-vàng chạy da;

Dắt tay, vội dước vào nhà,
Mái sau, Viên-ngoại ông bà da ngay;
Khóc than kể hết niềm tây:
« Chàng ơi! Biết nổi nước này cho chưa!
    Kiểu-nhi phận mòng như tờ,
Một nhời đã lỗi tóc-tơ mây chàng!
    Gặp cơn da biên lạ nường,
Bán mình, nó phải tìm đường cứu cha!   2780
    Dùng-dằng khi bước chân da,
Cực chằm nghìn nỗi, dặn ba bốn lần:
    « Chót nhời nặng mây lang-quân,
» Mượn con em nó, *Thuý-Vân* thay nhời;
    » Gọi là dả chút nghĩa người,
» Sầu này dằng-dặc muôn đời chưa quên!
    » Kiếp này duyên đã phụ duyên,
» Dạ-đài còn biết sẽ đền lai sinh! »
    Mây nhời kí-chú đình-ninh,
Ghi lòng để dạ, cắt mình da đi.   2790
    Phận sao hạc mây *Kiểu-nhi*!
Chàng *Kim* về đó, con thì đi đâu! »
    Ông bà càng nói càng đau,
Chàng càng nghe nói, càng đau như dứa:
    Vật mình để đó tuôn mưa,
Đâm-đĩa dọt ngọc, thần-thờ hồn mai!
    Đau đòi đoạn, ngất đòi bồi,
Tình da lại khóc, khóc đòi lại mê!
    Thấy chàng đau nổi biệt-li.

Ngại-ngùng, ông mới vỗ-về dài khuyên : 2800

« Bầy dờ ván đã đóng thuyền,
Đã đành phận bạc, khôn đền tình chung !

Quá thương chút nghĩa đèo-bồng,
Nghìn vàng thân ấy thì hòng bỏ sao ! »

Dỗ-dành khuyên-dãi chăm chiều,
Lửa phiền khôn dập, càng kêu mối phiền !

Thê sưa, dờ đèn kim hoàn,
Của sưa, lại dờ đèn đàn mây hương ;

Sinh càng chông thầy càng thương,
Gan càng tức-tôi, duột càng sót-sa ! 2810

Dằng : « Tội chót quá chân da,
Để cho đèn nổi chôi hoa dạt bèo !

Cùng nhau thê-thột đã nhiều,
Những điều vàng đá, phải điều nói không ?

Chừa chẵn gôi cũng vợ chồng !
Lòng nào mà nỡ dứt lòng cho đang ?

Bao nhiêu của, mấy ngày đường,
Còn tôi, tôi một gặp nàng, mới thôi ! »

Nỗi thương nói chẳng hết nhời,
Tạ-từ, sinh mới sụt-sùi dờ da. 2820

55. - Vội về sửa chôn vườn hoa,

Dước mời Viên-ngoại ông bà cùng sang ;

Thân-hồn chăm-chút lễ thường,

Dưỡng thân thay tâm lòng nàng ngày sưa.

Định-ninh mai ván chép thơ,

Cắt người tìm-tôi, đưa tờ nhẩn-nhe;

Biết bao công mướn của thuê,

Lâm-chi, mây độ đi về dặm khơi!

Người một nơi, hỏi một nơi,

Mênh-mông nào biết bề đời nơi nao? 2830

Sinh càng thắm-thiết khát-khao,

Như nung gan sắt, như bào lòng son!

Duột tằm ngày một héo don,

Tuyết sương ngày một hao mòn mình ve!

Thẩn-thờ lúc tỉnh lúc mê,

Máu theo nước mắt, hồn lìa chiêm-bao!

56. - Suân huyên lo sợ siết bao,

Quá da khi đèn thê' nào mà hay!

Vội-vàng sắm-sửa, chọn ngày,

Duyên *Vân*, sớm đã se dây cho chàng. 2840

Người yếu-điện, kẻ văn-chương,

Dai tài gái sắc, suân đương vừa thì;

Tuy dằng vui chữ vu-qui,

Vui này, đã cắt sâu kia được nào?

Khi ăn ở, lúc da vào,

Càng âu duyên mới, càng dào tình xưa!

Nỗi nàng, nhớ đến bao dờ,

Tuôn châu đòi chặn, vò tơ chằm vòng.

Có khi vắng-vẻ thư-phòng,

Đốt lò hương, dờ phím đồng ngày xưa; 2850

Bè-bai dẫu-dĩ tiếng tơ,

Châm bay nhạt khói, dó đưa lay dèm;
Nường như chén nóc bên thêm,
Tiếng *Kiểu* đồng vọng, bóng siêm mớ-màng.
Bồi lòng tạc đá ghi vàng,
Tưởng nường, nên lại thấy nường về đây!

57. - Những là phiên-muộn đêm ngày,
Suân thu biết đã đổi thay mấy lần?
Chê-khoa, gặp hội chàng-văn,
Vương Kim cùng chiêm báng suân một ngày; 2860
Cửa Dời mở động đường mây,
Hoa chào ngô hạnh, hương bay đậm phần.
Chàng *Vương* nhớ đến sa gần,
Sang nhà *Chung-lão*, tạ ân chu-tuyên;
Tình sưa, ân dả nghĩa đền,
Da thân bền mới kết duyên *Châu-Chấn*★.
Chàng từ nhẹ bước thanh-vân,
Nỗi chàng càng nghĩ sa gần càng thương:
« Ấy ai dạn ngọc thể vàng,
Bây dờ kim-mã ngọc-đường mây ai? » 2870
Ngọn bèo chân sóng lạc-loài,
Nghĩ mình vinh-hiến, thương người lưu-li!
Vàng da ngoại nhậm *Lâm-chi*,
Quan-san nghìn dặm, thê-nhi một đoàn;
Cầm-đường★ ngày tháng thanh-nhàn,
Sớm khuya tiếng hạc tiếng đàn tiêu-dao.

58. - Phòng hương chướng đủ hoa đào, .

Nàng *Vân* nằm, bỗng chiêm-bao thấy nàng ;

Tỉnh da, mới đi cùng chàng,

Nghe nhờ, chàng cũng hai đường tin nghi: 2880

« *Nọ Lâm-thanh* mây *Lâm-chi*,

Khác nhau một chữ, hoặc khi có nhảm!

Chong cơ thanh-khí tương tâm,

Ở đây hoặc có dai-âm chẳng là!»

Thăng đường, chàng mới hỏi cha ;

Họ *Đô* có kẻ lại đà thừa lên :

« Sự này đã ngoại mười niên,

Tôi đà biết mặt biết tên đành-dành ;

Tú-bà cùng *Mã-dám-Sinh*,

Đi mua người ở *Bắc-kinh* đưa về; 2890

Thuý-Kiều tài-sắc, ai bì?

Có nghề đàn, lại đủ nghề văn-thơ!

Kiên-chính, chẳng phải gan vừa,

Liều mình thê ây, phải lừa thê kia!

Phong-chân chịu đã ẽ-chề,

Dây duyên, sau lại gả về *Thúc-lang* ;

Phải tay vợ cả phú-phàng ,

Bắt về *Vò-tích* toan đường bẻ hoa!

Dứt mình, nàng phải chôn da,

Chẳng may lại gặp một nhà *Bạc* kia! 2900

Thoát buồn về, thoát bán đi,

Mây chồi bèo nổi, thiếu đi là nơi!

Bỗng đâu lại gặp một người,

Hơn người chí-dũng, ngang Đời uy-linh!

Chong tay muôn vạn tinh-binh,

Kéo về đóng chặt một thành *Lâm-chi*;

Tóc-tơ các tích mọi kì,

Oán thì dả oán, ân thì dả ân.

Đã nên có nghĩa có nhân,

Chước sau chọn-vẹn, sa gần người-khen ! 2910

Chừa trường được họ được tên,

Sự này, hỏi *Thúc-sinh* viên, mới tường. »

Nghe nhời *Đò* nói dõ-dàng,

Tức thì viết thiệp mời chàng *Thúc-sinh*;

Nỗi nàng, hỏi hết phân-minh,

Chồng con đầu tá, tính danh là gì?

Thúc dăng: « Gặp lúc lưu-li,

Chong quân, tôi hỏi thiên di tóc-tơ;

Đại-vương tên *Hải* họ *Từ*,

Đánh quên chằm chận, sức dư muôn người! 2920

Gặp nàng thì ở *Châu-thai*,

Lạ di quốc-sắc thiên-tài phải duyên?

Vẩy-vùng chong bấy nhiên niên,

Làm nên động địa kinh thiên ùng-ùng!

Đại quân đồn đóng cõi đông,

« Về sau, chẳng biết vân-mòng làm sao!

Nghe tường cảnh ngọn tiêu-hao,

Lòng diêng chàng luông lao-đao thần-thờ:

« Sốt thay chiếc lá bơ-vơ!

Kiếp chân biết đủ bao dờ cho song! 2930

Hoa chòi nước chảy xuôi dòng,
Sốt thân chìm nổi, đau lòng hợp tan !

Nhời sưa đã lỗi muôn vàn,
Mảnh hương còn đó, phím đàn còn đầy !

Đàn cầm, khéo ngân-ngơ dầy,
Lò hương biết có kiếp này nữa thôi !

Bình-bồng còn chút sa-sôi,
Dinh-chung sao nỡ ăn ngồi cho an !

Dấp mong cheo ân từ quan,
Mây sông cũng lội, mây ngàn cũng pha ; 2940

Dân mình chong đám can-qua,
Vào sinh, ra tử, hoá là thầy nhau !

Nghĩ điều đời thăm vực sâu,
Bóng chim tăm cá, biết đâu mà nhìn ! »

Những là nân-ná đợi tin,
Nắng mưa đã biết mấy phen đòi đời ?

Năm mây bỗng thấy chiêu Dời,
Khâm ban sắc chỉ đến nơi dành-dành ;

Kim thì cải nhậm *Nam-bình*,
Chàng *Vương* cũng cải nhậm thành *Hoài-dương* ; 2950

Sấm-sanh se ngựa vội-vàng,
Hai nhà cũng thuận một đường phó quan.

Sảy nghe thê dặc đã tan,
Sóng êm *Phúc-kiến*, lửa tàn *Tích-dang* ;

Được tin, *Kim* mới nhủ *Vương* :
« Tiện đường cùng lại tìm nàng sau sưa ».
Khanh-châu đến đó bấy dờ,

Thật tin hỏi được tốc tở đành-dành,
Dường: « Ngày chước nọ dao binh,
Thật cơ, *Từ* đã thu linh chận tiền! 2960
Nàng *Kiểu* còng cả, chẳng đến,
Lệnh quan lại bắt ép duyên thỏ-tù!
Nàng đà đeo ngọc châm chu,
Sòng *Tiến-dường* đó, ây mô hồng-nhan! »
« Thương ôi! Không hợp mà tan!
Một nhà vinh-hiến, diêng oan một nàng! »

59. - Chiêu hôn, thiết vị lễ thường,
Dải oan lập một đàn-chường bên sông;
Ngọn chiếu non bạc chùng-chùng,
Vội chông còn tưởng cánh hồng lúc đeo; 2970
Tình thâm bề thăm lạ chiếu,
Nào hôn *Tinh-vệ** biết theo chôn nào!
Cơ duyên đâu bỗng lạ sao?
Dắc-duyên đâu bỗng tìm vào đến nơi;
Chông lên linh-vị chữ bài,
Thật kinh, mới hỏi: « Những người đâu ta?
Mây nàng thân-thích gần sa?
Người còn, sao bỗng làm ma, khóc người! »
Nghe tin, nhớ-nhắc dụng-dời,
Súm quanh kẻ họ, dọn nhời hỏi cha: 2980
« Này chồng, này mẹ, này cha,
Này là em duột, này là em dàu!
Thật tin nghe đã bấy lâu,

Pháp-sur dậy thê, sự đầu lạ nhường! »

Sur dâng: « Nhân quả mây nàng,
Lâm-chi buổi chước, *Tiền-đường* buổi sau;

Khi nàng đeo ngọc châm châu,
Đón theo, tôi đã gặp nhau dước về.

Cùng nhau nường cửa *Bô-đế*,
Thảo-am đó cũng gần kê, chẳng sa; 2990

Phật-tiên ngày bạc lân-la,
Đăm-đăm, nàng cũng nhớ nhà khôn khuây! »

Nghe tin, nở mặt mở mày:
« Mừng nào lại quá mừng này nữa chẳng?

Từ phen chiếc lá lìa dừng,
Thăm tìm, lòng những liệu chừng nước mây;

Dỏ-dàng hoa dụng hương bay,
Kiếp sau hoa thây, kiếp này hân thời!

Âm-dương đòi ngả chắc dôi,
Cỏi chân mà lại thấy người cứu-nguyên! » 3000

60. - Sắp nhau lầy tạ *Dác-duyên*,

Bộ-hành một lũ theo liền một khi;

Bẻ lau vạch cò tìm đi,
Tình thâm lòng hãy hồ-nghi nửa phần;

Quanh-co theo dải dang-tân,
Khỏi dừng lau đã tới sân Phật-đường.

Dác-duyên lên tiếng gọi nàng,
Buồng chong, vội dạo sen vàng bước da;

Chông sem đủ mặt một nhà,

Suân dà còn khoẻ, huyền dà còn tươi! 3010

Hai em phương-chương hoà hai!

Nọ chàng *Kim* đó là người ngày xưa!

Tường bây dờ là bao dờ!

Dỗ-dàng mở mắt, còn ngờ chiêm-bao!

Dọt châu thánh-thót quyền bào,

Mừng-mừng túi-túi biết bao là tình!

Huyền dà dưới cỗi deo mình,

Khóc than, mình kể sự mình đầu đuôi;

« Từ con lưu-lạc quê người,

Bèo chôi sóng vỗ chốc mười lăm năm! 3020

Tính dằng sông nước cát lăm,

Kiếp này ai lại còn cầm được đây! »

Ông bà nhìn mặt cầm tay,

Dung-quang chẳng khác chi ngày bước da!

Bây chầy dải nguyệt dầu hoa,

Mười phần suân, có gầy ba bốn phần!

Nỗi mừng, ông lấy chi cân?

Nhời tan hợp, chuyện sa gán thiếu đâu?

Hai em hỏi chước than sau,

Đứng chông, nàng đã dờ sâu làm tươi. 3030

Dù nhau lậy chước Phật-đài,

Tái sinh chân tạ lòng người từ-bi;

Kiếp hoa dục dước tức thì,

Vương-ông dậy dước cũng về một nơi.

Nàng dằng: « Chút phận hoa dơi,

Nửa đời nếm chải mọi mùi đắng cay!

Tính dằng mặt nước chân mây,
Lòng nào còn tưởng có dây nĩa không!

Được dây tái thê thương phùng,
Khát-khao đã thoả tâm lòng lâu nay! 3040

Đã đem mình bỏ am mây,
Tuổi này gửi mây cò-cây cũng vừa ;
Mùi thuyền, đã bén muối-dưa,
Mẫu thuyền, ăn-mặc đã ưa nàu-sống!

Sự đời đã tắt lửa lòng,
Còn chen vào chôn bụi hồng làm chi!

Dờ-dang, nào có hay gì?

Dã tu, tu chót qua thì, thì thôi!

Chùng sinh ăn nặng bẻ đời,
Lòng nào nỡ dứt nghĩa người, da đi! » 3050

Ông dằng: « Bĩ thử nhất thì,
Tu-hành thì cũng phải khi tòng quyền !

Phải điều câu Phật câu Tiên,
Tình kia hiếu nọ, ai đền cho đây?

Độ sinh nhờ đức cao đây,
Lập am, dỗi sẽ được thấy ở chung! »

Nghe nhời, nàng phải chiều lòng,
Dã sư dã cảnh, đều cùng bước da.

61. - Một đoàn về đền quan-nha,

Đoàn-viên vội mở tiệc hoa vui-vầy; 3060

Tàng-tàng, chén cúc dờ say,
Đứng lên, *Vân* mới dải bầy một hai,

Dằng: « Chong tác-hợp cơ Dời,
Hai bên gặp-gỡ một nhời kết-dao;
Gặp cơn bình địa ba đào,
Vây đem duyên chị, buộc vào cho em!

Cũng là phận-cải duyên-kim,
Cũng là máu chảy duột mềm, chớ sao!

Những là dây ước mai ao,
Mười lăm năm ấy, biết bao nhiêu tình! 3070

Bây dờ hương vỡ lại lành,
Khuôn-thiênng lừa-lạc, đã đành có nơi!

Còn duyên, may lại còn người,
Còn vàng dăng bạc, còn nhời nguyên sưa!

Quả mai ba bảy khi vừa,
Đào non, sớm liệu se tơ kịp thì! »

Dứt nhời, nàng vội gạt đi:
« Sự muôn năm cũ, kể chi bây dờ!

Một nhời tuy có ước sưa,
Sét mình dải dớ dầu mưa đã nhiều! 3080

Nói, càng hồ-thẹn chắm chiều,
Thì cho ngọn nước thủy-chiều chảy xuôi! »

Chàng dằng: « Nói cũng lạ đời!
Dầu lòng kia vậy, còn nhời ấy sao?

Một nhời đã chót thâm dao,
Dưới dây có Đất, chên cao có Dời!

Dầu dằng vật đời sao đời,
Tử sinh, cũng dữ lây nhời tử sinh!

Duyên kia có phụ chi mình,

Mà toan chia gánh chung tình làm hai? » 3090

Nàng dang: « Da-thất duyên-hải,
Chút lòng ân-ái, ai-ai cũng lòng!

Nghĩ dang chong đạo vợ chồng,
Hoa thơm phong nhị, dăng vòng chòn hương;

Chữ *chinh* đáng đá nghìn vàng,
Duộc hoa chẳng then mây chàng mai sưa!

Thiếp từ ngộ biên đến dờ,
Ong qua bướm lại, đã thừa sâu-sa!

Bây chầy đó tấp mưa sa,
Mây dăng cũng khuyết, mây hoa cũng tàn! 3100

Còn chi là cái hồng-nhan,
Đã song thân thê còn toan nổi nào!

Nghĩ mình chẳng hờ mình sao?
Dám đem chân-câu dự vào bô-kinh*!

Đã hay chàng nặng vì tình,
Chông hoa đèn, chẳng then mình lắm du!

Từ đây khép cửa phòng thu,
Chẳng tu thì cũng như tu, mới là!

Chàng dù nghĩ đến tình sa,
Dem tình cầm sắt, đôi da cầm cờ; 3110

Nói chi kết tóc se tơ?
Đã buồn cả duột, mà dơ cả đời! »

Chàng dang: « Khéo nói nên nhời!
Mà chong nhẽ, phải có người có tạ!

Sưa nay chong đạo đàn-bà,
Chữ *chinh* kia cũng có ba bảy nhường.

Có khi biên, có khi thường,
Có quyền, nào phải một đường chấp kinh?
Nưc nàg lầy hiều làm chinh,
Bụi nào cho đực đợc mình ây vay ! 3420
Đời còn để có hôm nay,
Tan sương biết tỏ áng mây dĩa đời!
Hoa tàn mà lại thêm tươi,
Dãg tàn mà lại hơn mười dầm sưa!
Có điều chi nữa mà ngờ?
Khách qua đường để hững-hờ chàng *Tiêu* ★ ! »
Nghe chàng nói đã hết điều,
Hai thân thì cũng quyết theo một bài;
Hết nhời, khôn nhẽ chôi nhời,
Gót dẫu, nàg nhữg ngắn dài thờ-than. 3430
Nhà vừa mở tiệc đoàn-viên,
Hoa soi ngọn đuốc, hồng chen bức là;
Cùng nhau dao bái một nhà,
Lễ đà đủ lễ, đôi đà đủ đôi!
Động phòng diu-dặt chén mỗi,
Bâng-khuâng duyên mới, ngậm-ngùi tình sưa !
Nhữg từ sen ngó đào tơ,
Mười lăm năm, mới bây dờ là đây!
Tình duyên ây, hợp tan đây,
Bi hoan mây nổi, đêm này dăng cao. 3440
Canh khuia, bức gấm đủ thao,

Dưới đèn tỏ nghĩa, má đào thêm suôn;
Tình-nhân lại gặp tình-nhân,
Hoa sưa ong cũ, mây phân chung tình!

Nàng dang: « Phận thiệp đã đành,
Có làm chi nữa cái mình bỏ đi!

Nghĩ chàng nghĩa cũ tình ghi,
Chiêu lòng gọi có sướng-tuỳ may-may;
Diêng lòng đã thẹn lắm thay!

Cũng đà mặt dạn mày dầy, khó coi! 3150

Những như âu-yêm vòng ngoài,
Còn toan mở mặt mây người cho qua!

Lại như những thói người ta,
Vớt hương dưới đất, bẻ hoa cuối mùa!

Cũng dơ dờ nhuộc bấy chò!
Còn tình đâu nữa mà thù đây thôi!

Người yêu, ta sâu mấy người!
Yêu nhau thì lại bằng mười phụ nhau!

Cửa nhà dù tính về sau,
Thì đà em đó, lọ câu chi đây? 3160

Chữ *chinh* còn một chút này,
Chằng cầm cho vững, lại dầy cho tan!

Còn nhiều ân-ái chan-chan,
Hay dì vẩy cánh hoa tàn mà chơi! »

Chàng dang: « Gấn-bó một nhời,
Bỗng không cá nước chim đời nhớ nhau!

Sốt người lưu-lạc bấy lâu,
Tưởng thể-thột nặng, cũng đau-đớn nhiều!

Thương nhau sinh tử đã liêu,
Mây nhau còn chút bấy nhiêu là tình! 3170

Chừng suân tở liêu còn sanh,
Nghĩ sao cho thoát khỏi vảnh ái-ân!

Hương chong, chẳng chút bụi chân,
Một nhời quyết hẳn muôn phần kính thêm!

Bấy lâu đáy bể mò kim,
Là nhiều vàng-đá, phải tìm dăng-hoa.

Ai ngờ lại hợp một nhà,
Lọ là chẵn gói mới da sắt cầm!»

Nghe nhời, sửa áo cài châm,
Khâu đầu lạy chước cao thâm nghìn chùng : 3180

« Thân tàn gạn đục khơi chong,
Là nhờ quân-tử khác lòng người ta!

Mây nhời tâm phúc duột dà,
Tương chi nghĩa ấy, mới là tương chi!

Chờ-che đùm-bọc thiêu di!
Chăm năm danh tiết cũng về đêm nay! »

Thoắt thôi tay lại cầm tay,
Càng yêu vì nết, càng say vì tình;

Thêm nên đá, đốt hương bình,
Cùng nhau lại chuốc chén quỳnh dao hoan. 3190

Tình sưa lai-láng khôn hàn,

Thong-dong lại hỏi ngón đàn ngày xưa.

Nàng dang: « Vì mây đường tơ,
Lâm người cho đến bây giờ mới thôi!

Ăn-năn thì sự đã đổi,
Nè lòng người cũ, vàng nhời một phen!»

Phím đàn diu-dặt tay tiên,
Khởi chầm cao thấp, tiếng huyền gân sa;
Khúc đầu đậm-âm dương hoà?

Ấy là Hồ-diệp★ hay là *Chang-sinh*★! 3200

Khúc đầu êm-ái suân tình?

Ấy hồn *Thục-đế*★ hay mình *Đỗ-quyên*★!

Chong, sao châu dò ghênh quyền!

Ấm, sao hột ngọc *Lam-diễn*★ mới đông!

Lọt tai nghe suốt năm cung,
Tiếng nào là chẳng náo-nùng sòn-sao!

Chàng dang: « Phở ấy tay nào?

Sưa sao sáu-thăm, nay sao vui-vầy?

Tẻ vui bởi tại lòng này,
Hay là khổ tận, đến ngày cam lai? » 3210

Nàng dang: « Vì chút hay chơi,
Đoạn-chường tiếng ấy hại ngtrời bấy lâu!

Một phen chi-kỉ cùng nhau,
Cuốn dây từ đây, về sau cũng chừa!»

Chuyện-chò chưa cạn tóc-tơ,
Gà đà gáy sáng, dờn vừa dạng đông;

Tình diêng, chàng lại nói sòng,
Một nhà ai cũng lạ-lùng khen-lao!
Cho hay, thực-nữ chí cao,
Phải người sớm mãn tôi đào như ai! 3220

Hai tình vẹn-về hoà hai,
Chàng chong chăn-gôi, cũng ngoài cầm-thơ,
Khi chén diệu, khi cuộc cờ,
Khi sem hoa nở, khi chờ dăng lên.

Ba sinh đã phỉ mười nguyên,
Duyên đôi-lúa cũng là duyên bạn-bầy;
Nhớ nhời lập một am mây,
Khiên người thân-thích ước thấy *Dác-duyên*.

Đền nơi, đóng cửa cài then,
Đêu chùm kê ngạch, cò lên mái nhà; 3230

Sư đà hái thuốc phương sa,
Mây bay hạc lánh, biết là tìm đâu!

Nặng vì chút nghĩa sưa sau,
Chên am cứ dử hương dẫu hôm mai.

Một nhà phúc lộc gồm hai,
Thiên niên đằng-dặc, quan dai lân-lân;

Thừa da chàng hết, nàng *Vân*,
Một cây cù-mộc, một sân quê-hoè★!

Phong-lưu phú-quí ai bì!
Vườn suân một cửa để bia muôn đời! 3240

62. - Gẫm hay muôn sự tại Dời,
Dời kia đã bắt làm người có thân!

Bắt phong-chân, phải phong-chân,
Cho thanh-cao, mới được phần thanh-cao!

Có đâu thiên vị người nào?
Chữ *tài* chữ *mệnh* đôi-dào cả hai!

Có *tài* mà cậy chi *tài*?
Chữ *tài* liền mấy chữ *tai* một vắn!

Đã mang lây nghiệp vào thân,
Cũng đừng chách lẫn Đời gần Đời sa! 3250

Thiện căn ở tại lòng ta,
Chữ *tâm* kia mới bằng ba chữ *tài*!

Nhời quê nhật-nhạnh đông-dài,
Mua vui cũng được một vài chồng canh. 3254

FIN

CHUNG TẤT

MỤC-LỤC

TABLE

MỤC-LỤC

I. - *Thuý-Kiểu* gặp *Kim-Chọng*, kết nghĩa mây nhau.

1. - Than những người có tài mà không có mệnh! 45
2. - Tài-sắc chị em *Thuý-Kiểu*. 45
3. - Ba chị em *Thuý-Kiểu* đi chơi hội *Thanh-minh*. 46
4. - *Thuý-Kiểu* viếng má *Dạm-tiên*. 47
5. - *Thuý-Kiểu* gặp *Kim-Chọng* có tình-ý mây nhau. 20
6. - *Thuý-Kiểu* về, thương *Dạm-tiên*, nhớ *Kim-Chọng*. 24
7. - *Dạm-tiên* thấy *Thuý-Kiểu* có bụng thương mình, báo mộng cho biết cũng phải sô đoạn-chàng. 22
8. - *Vương-bà* dãi mộng cho *Thuý-Kiểu*. 23
9. - *Kim-Chọng* về *Liêu-dương* tương-tư *Thuý-Kiểu*. 24
- 10.- *Kim-Chọng* lại đến *Lôi-châu* tìm *Thuý-Kiểu*. 25
- 11.- *Kim-Chọng* gặp được *Thuý-Kiểu*, dãi lòng mây nhau. 26
- 12.- *Thuý-Kiểu* buộc nhời mây *Kim-Chọng*. 28
- 13.- *Thuý-Kiểu* đón *Kim-Chọng* sang chơi. 29
- 14.- *Thuý-Kiểu* sang chơi nhà *Kim-Chọng*, làm tờ thể mây nhau. 31
- 15.- *Kim-Chọng* lại về *Liêu-dương* hộ tang chú. 35

II. - *Thuý-Kiểu* phải vận lưu-lạc khổ-sở.

- 16.- *Vương-ông* phải oan tiều-sưng chứa đồ cướp. 39
- 17.- *Thuý-Kiểu* định bán mình chuộc tội cho cha. 37

TABLE (1)

I. - *Thuý-Kiêu* et *Kim-Chong* se rencontrent et s'aiment.

1. - (Avant-propos). - Les esprits d'élite qui n'occupent pas d'éminentes situations sont (vraiment) à plaindre!	15
2. - Portraits de <i>Thuý-Kiêu</i> , de sa sœur et de son frère.	15
3. - <i>Thuý-Kiêu</i> (accompagné de) sa sœur et (de) son frère va prendre part à la fête des Cendres.	16
4. - Elle visite la tombe de <i>Đạm-tiên</i> .	17
5. - Elle y rencontre <i>Kim-Chong</i> , ils s'éprennent l'un de l'autre.	20
6. - <i>Thuý-Kiêu</i> revenant (du cimetière) déplore le sort de <i>Đạm-tiên</i> et se souvient de <i>Kim-Chong</i> .	21
7. - <i>Đạm-tiên</i> touchée des bons sentiments de <i>Thuý-Kiêu</i> à son égard la prévient en songe (qu'elle) aura également une vie tourmentée.	22
8. - <i>Vương-bà</i> explique (ce) songe à <i>Thuý-Kiêu</i> .	23
9. - <i>Kim-Chong</i> de retour à <i>Liêu-dương</i> pense sans cesse à <i>Thuý-Kiêu</i> .	24
10.- Il repart pour <i>Lôi-châu</i> afin de la revoir.	25
11.- Il réussit à la rencontrer, (les deux jeunes gens) se déclarent leur amour.	26
12.- <i>Thuý-Kiêu</i> jure (fidélité) à <i>Kim-Chong</i> .	28
13.- Elle l'invite à venir chez elle.	29
14.- Elle se rend (à son tour) chez <i>Kim-Chong</i> , ils échangent leurs serments par écrit.	31
15.- <i>Kim-Chong</i> retourne à <i>Liêu-dương</i> pour conduire le deuil d'un oncle paternel puîné.	35

II. - *Thuý-Kiêu* traverse une période (d'existence) errante et malheureuse.

16.- <i>Vương-ông</i> est accusé à tort de complicité par recel.	36
17.- <i>Thuý-Kiêu</i> prend la résolution de se vendre pour racheter la condamnation encourue par son père.	37

---

(1) Voir au commencement de ce livre les rôles des divers personnages du poème.

- 18.- *Mã-dám-sinh* dên mua *Thuý-Kiều*, nói đòi làm vợ lẽ. 38
- 19.- *Vương-ông* được tha, thương con phải bán mình. 40
- 20.- *Thuý-Kiều* sót tình *Kim-Chọng*, nói mảy *Vương-ông* *Vương-bà* để *Thuý-Vân* thay mình. 44
- 21.- *Dám-sinh* được *Thuý-Kiều* về nhà chọ, *Kiều* phản-chí, cầm dao toan tự-tử, nghĩ lại, lại thôi. 44
- 22.- *Dám-sinh* đem *Thuý-Kiều* về *Lâm-chí*. 47
- 23.- *Tú-bà* đưa *Thuý-Kiều* vào lễ tiên-sư lấu sanh. 50
- 24.- *Thuý-Kiều* liễu thân đâm dao vào cổ, tự-tử. 54
- 25.- *Thuý-Kiều* chét ngát thầy *Dạm-tiên* nói: không chôn được sô đoạn-chàng. 52
- 26.- *Thuý-Kiều* hồi lại, *Tú-bà* dỗ ngọt. 53
- 27.- *Thuý-Kiều* nhớ nhà. 54
- 28.- *Thuý-Kiều* phải lừa *Sớ-khanh* dỗ đi. 55
- 29.- *Tú-bà* theo bắt được *Thuý-Kiều*, đánh, ép phải chịu phép. 58
- 30.- *Thuý-Kiều* phải ở thanh-lâu ba năm. 60
- 31.- *Thuý-Kiều* gặp *Thúc-sinh*, lấy làm lẽ. 63
- 32.- *Thúc-ông* đi thừa, *Thuý-Kiều* phải dòn, sau lại sử cho đoàn-tụ. 67
- 33.- *Thuý-Kiều* ở mảy *Thúc-sinh* ba năm, dục *Thúc-sinh* về *Vô-tích* thú thật mảy *Hoạn-thư*; *Kiều* ở lại hầu-hạ *Thúc-ông* ba năm nữa. 70

- 18.- *Mã-dám-sinh* se présente et achète *Thuý-Kiêu*,
comme épouse auxiliaire, prétend-il. 38
- 19.- *Vương-ông* mis en liberté s'attendrit sur le sort
de son enfant contrainte de faire argent de son
corps. 40
- 20.- *Thuý-Kiêu* regrette amèrement de perdre *Kim-
Chong*, elle obtient de *Vương-ông* et de *Vương-
bà* que *Thuý-Vân* la remplacera (auprès de lui). 41
- 21.- *Dám-sinh* vient en grande cérémonie chercher
Thuý-Kiêu et la conduit dans son logement de
passage; *Kiêu* irritée (contre la fatalité) s'empare
d'un couteau mais la reflexion l'empêche (momen-
tanément) de se donner la mort. 44
- 22.- *Dám-sinh* emmène *Thuý-Kiêu* à *Lâm-chi*. 47
- 23.- *Tú-bà* fait offrir par *Thuý-Kiêu* le sacrifice
propitiatoire au dieu de la prostitution. 50
- 24.- *Thuý-Kiêu* désespérée s'enfonce (cette fois) le
couteau dans la gorge. 51
- 25.- *Đạm-tiên* apparaît à *Thuý-Kiêu* évanouie et l'avert
tit qu'elle ne peut échapper à son destin misérable. 52
- 26.- *Thuý-Kiêu* revient à la vie, *Tú-bà* la rassure par
de douces paroles. 53
- 27.- *Thuý-Kiêu* regrette sa famille. 54
- 28.- Elle est dupe de *Sở-khanh* qui simule son
enlèvement. 55
- 29.- *Tú-bà* poursuit et ramène *Thuý-Kiêu*, elle la
maltraite et la réduit à obéir. 58
- 30.- *Thuý-Kiêu* demeure trois ans dans la maison
de joie (tenue par cette matrone). 60
- 31.- Elle fait connaissance de *Thúc-sinh* qui l'épouse
à titre de femme auxiliaire. 63
- 32.- *Thúc-ông* porte plainte, *Thuý-Kiêu* reçoit la bas-
tonnade, mais son mariage est ensuite approuvé. 67
- 33.- Au bout de trois ans, *Thuý-Kiêu* engage *Thúc-
sinh* à retourner à *Vó-tích* confesser (leur liaison)
à *Hoạn-thư*; *Kiêu* reste encore trois années (à
Lâm-chi, continuant de) remplir ses devoirs (de
bru) auprès de *Thúc-ông*. 70

- 34.- *Hoạn-thư* dặn *Thúc-sinh* lấy vợ lẽ đầu. 72
35. *Thúc-sinh* về mầy *Hoạn-thư*, toan thú thật, sợ, lại thôi; ở mầy *Hoạn-thư* ba năm. 74
- 36.- *Hoạn-thư* thày *Thúc-sinh* vẫn nhớ *Thúy-Kiều*, dục *Thúc-sinh* lại sang *Lâm-chi*, kịp về thừa mẹ sai *Khuyển Ưng* đi tát, bắt được *Thúy-Kiều*, dả làm chết cháy. 75
- 37.- *Thúc-sinh* sang đèn *Lâm-chi*, tưởng *Thúy-Kiều* chết thật, mượn thấy thiệp đi tìm. 78
- 38.- *Khuyển Ưng* nộp *Thúy-Kiều*, *Hoạn-phu-nhân* sai đánh, bắt làm con hầu, đổi tên là *Hoa-nó*. 79
- 39.- *Hoạn-phu-nhân* dao *Thúy-Kiều* về mầy *Hoạn-thư*. 82
- 40.- *Thúc-sinh* về, *Hoạn-thư* gọi *Thúy-Kiều* da để diễu, hai người không dám nhận nhau. 82
- 41.- *Hoạn-thư* cho *Thúy-Kiều* ở chùa chong vườn nhà. 86
- 42.- *Hoạn-thư* dả cách về thăm mẹ, đình bát được *Thúc-sinh* lên da chùa nói chuyện mầy *Thúy-Kiều*. 88
- 43.- *Thúy-Kiều* chôn đi, đèn ở chùa vãi *Dắc-duyên*. 90
- 44.- *Thúy-Kiều* lại mác lừa *Bạc-bà Bạc-Hạnh*, đem về *Châu-thai* lại phải ở thanh-lâu mầy tháng. 93

- 34.- *Hoạn-thư* s'offense de ce que *Thúc-sinh*, à pris une épouse auxiliaire à son insu. 72
- 35.- *Thúc-sinh* revenu auprès de *Hoạn-thư*, sur le point d'avouer, effrayé, se tait; il passe trois ans près d'elle. 74
- 36.- *Hoạn-thư* voyant que *Thúc-sinh* pense toujours à *Thúy-Kiều*, lui suggère de repartir pour *Lâm-chi*, et va en toute hâte se plaindre à (*Hoạn-phu-nhân*,) sa mère; celle-ci envoie par un chemin court *Khuyển* et *Ung* qui enlèvent *Thúy-Kiều*, et font croire qu'elle a péri dans l'incendie (allumé au cours du tumulte). 75
- 37.- *Thúc-sinh* arrivé à *Lâm-chi* croit que *Thúy-Kiều* est morte réellement; il la fait évoquer par un nécromancien. 78
- 38.- *Khuyển* et *Ung* livrent *Thúy-Kiều* à *Hoạn-phu-nhân*, celle-ci la fait fustiger, l'oblige à servir comme domestique, et lui change son nom en *Hoa-nô* (Belle servante). 79
- 39.- *Hoạn-phu-nhân* remet *Thúy-Kiều* à *Hoạn-thư*. 82
- 40.- *Thúc-sinh* revient, *Hoạn-thư* fait venir, *Thúy-Kiều* et persifle *Thúc-sinh*; (les deux amants) n'osent se reconnaître. 82
- 41.- *Hoạn-thư* autorise *Thúy-Kiều* (à se faire religieuse; elle lui donne) à desservir un temple bouddhique (édifié) dans le parc attenant à l'habitation. 86
- 42.- *Hoạn-thư* feint de se rendre en visite chez sa mère; (elle) se met aux aguets et surprend *Thúc-sinh* allant furtivement dans la pagode s'entretenir avec *Thúy-Kiều*. 88
- 43.- *Thúy-Kiều* s'enfuit, elle se réfugie dans le couvent bouddhique où s'est retirée *Dắc-duyên*. 90
- 44.- *Thúy-Kiều* est encore victime de *Bạc-bà* et de *Bạc-Hạnh* qui l'entraînent à *Châu-thai*; elle se voit reléguée de nouveau dans une maison de joie, pour plusieurs mois. 93

III. - *Thuý-Kiểu* gặp *Từ-Hải*, đã được
ân-oán, sau lại phải khổ.

- 45.- *Từ-Hải* đèn chơi thanh-lâu, lấy *Thuý-Kiểu*
năm năm. 97
- 46.- Mới được nửa năm *Từ-Hải* để *Thuý-Kiểu* ở
Châu-thai đi làm tướng đặc; cách một năm nữa
sai quân về được sang *Dóng-hải*. 98
- 47.- *Thuý-Kiểu* báo ân báo oán: Cho *Thúc-sinh* mảy
Dác-duyên vàng-bạc găm-vóc, quở chách *Hoạn-*
thư, diết *Mã-dâm sinh*, *Tú-bà*, *Sở-Khanh*, *Khuyển*,
Ung, *Bạc-bà*, *Bạc-Hạnh*; được sung-sướng ba
năm dưới nữa. 101
- 48.- *Thuý-Kiểu* mắc *Hổ-tôn-Hiến* dụ mưu, khuyên
Từ-Hải đa hàng. 107
- 49.- *Từ-Hải* đa hàng, phải lừa *Hổ-tôn-Hiến*, dận mà
chèt đứng. 109
- 50.- *Hổ-tôn-Hiến* bắt *Thuý-Kiểu* hầu diêu, gầy đàn, toan
lây, sợ mang tội lây vợ đặc, ép gả cho thổ-quan. 112
- 51.- *Thuý-Kiểu* lại dận thân, nhảy sông sông
Tiến-dường tự-vẫn. 113

IV. - *Thuý-Kiểu* lại gặp *Kim-Chọng*,
vẹn được nghĩa chước.

- 52.- *Tam-hợp* thầy *Dác-duyên* hỏi, đoán sò *Thuý-*
Kiểu, bảo *Dác-duyên* đón vớt ở sông *Tiến-dường*. 115

III. - *Thuý-Kiểu* entre en relations avec *Từ-Hải* et rend le bien et le mal (qu'elle a éprouvés); elle subit de nouvelles tribulations.

45. - *Từ-Hải* visite la maison de joie et épouse *Thuý-Kiểu*. 97
46. - Six mois après leur union, *Từ-Hải* entre en campagne comme chef de rebelles; il expédie un an plus tard une escorte d'apparat qui amène *Thuý-Kiểu* à *Đông-hải*. 98
47. - *Thuý-Kiểu* rend le bien et le mal (qu'on lui a faits): (elle) comble de richesses *Thúc-sinh* et *Dác-duyên*, reproche à *Hoạn-thư* (sa dureté), (fait) mettre à mort *Mã-dám-sinh*, *Tú-bà*, *Sở-Khanh*, *Khuyên*, *Ưng*, *Bạc-bà* et *Bạc-Hạnh*; trois ans et demi s'écoulent (ensuite) pour elle (dans une existence) délicieuse. 101
48. - Leurrée par *Hồ-tôn Hiễn*, qui promet perfidement d'accepter la soumission de *Từ-Hải*, elle exhorte celui-ci à se rendre. 107
49. - *Từ-Hải* fait sa soumission; trahi par *Hồ-tôn-Hiễn*, il meurt debout, (pétrifié) de colère. 109
50. - *Hồ-tôn-Hiễn*, dans un festin de jouissance, oblige *Thuý-Kiểu* à lui offrir à boire et à lui jouer de la guitare; il forme un instant le dessein de l'épouser, mais dans la crainte d'encourir le châtiment réservé aux grands dignitaires qui s'unissent à des femmes de rebelles, il la marie de force à un mandarin de la localité. 112
51. - *Thuý-Kiểu* révoltée encore une fois (contre la cruauté du sort) se jette dans le fleuve *Tiền-dương*. 113

IV. - *Thuý-Kiểu* retrouve *Kim-Chọng*, ses vœux d'autrefois sont réalisés.

52. - Sur les instances de *Dác-duyên*, *Tam-hợp* prédit à celle-ci le sort de *Thuý-Kiểu*, et l'invite à porter secours (à la jeune femme) lorsqu'elle tentera de se noyer dans le fleuve *Tiền-dương*. 115

- 53.- *Dác-duyên* thuê hai người thuyền chài đón vớt được *Thuý-Kiều*, *Dạm-tiên* báo mộng cho *Kiều* biết: hết số đoạn-chàng. 417
- 54.- *Kim-Chọng* về hộ tang nửa năm, lại đến hỏi thăm, thầy *Thuý-Kiều* phải bán mình cứu cha, thương-nhớ buồn-bã. 418
- 55.- *Kim-Chọng* được *Vương-ông Vương-bà* về nuôi, mượn người đi tìm *Thuý-Kiều*. 421
- 56.- *Vương-ông* gả *Thuý-Vân* cho *Kim-Chọng* để thay *Thuý-Kiều*. 422
- 57.- *Kim-Chọng Vương-Quan* đi thi, cùng đỗ, cùng đi làm quan. 423
- 58.- *Kim-Chọng* đã làm quan huyện *Lâm-chi*, hỏi dò được chuyện *Thuý-Kiều*. 424
- 59.- *Kim-Chọng* may gặp *Dác-duyên* mách tin. 427
- 60.- *Dác-duyên* đưa cả nhà *Kim-Chọng Vương-Quan* về nhận *Thuý-Kiều*. 428
- 61.- *Thuý-Vân* nhường ngôi vợ cả cho chị; *Kim-Chọng* lại lấy *Thuý-Kiều*. 430
- 62.- Số người hay dở ở tại Đời, không kể chi tài! 437

- 53.- *Dác-duyên* fait poster deux pêcheurs qui recueillent *Thuý-Kiểu*, *Dạm-tiên* annonce en songe à cette dernière que ses malheurs sont terminés. 117
- 54.- *Kim-Chọng* ayant consacré une demi-année aux funérailles et au deuil (de son oncle) revient et s'informe de *Thuý-Kiểu*; il apprend avec chagrin qu'elle a dû se vendre pour sauver son père et qu'elle a été emmenée au loin. 118
- 55.- *Kim-Chọng* prend à sa charge *Vương-ông* et *Vương-bà*; il envoie des gens à la recherche de *Thuý-Kiểu*. 121
- 56.- *Vương-ông* accorde *Thuý-Vân* à *Kim-Chọng* en remplacement de *Thuý-Kiểu*. 122
- 57.- *Kim-Chọng* et *Vương-Quan* vont subir les examens (littéraires), ils sont reçus ensemble et deviennent tous deux fonctionnaires. 123
- 58.- *Kim-Chọng* nommé sous-préfet de *Lâm-chi*, s'enquiert et apprend les aventures de *Thuý-Kiểu*. 124
- 59.- Par heureux hasard il rencontre *Dác-duyên* qui lui apporte des nouvelles (de sa fiancée). 127
- 60.- *Dác-duyên* conduit *Kim-Chọng*, *Vương-Quan* et leur famille auprès de *Thuý-Kiểu* pour reconnaître (celle-ci). 128
- 61.- *Thuý-Vân* cède à sa sœur aînée le rang d'épouse principale; *Kim-Chọng* reprend *Thuý-Kiểu* (et garde *Thuý-Vân* comme seconde femme). 130
- 62.- (Morale).- La destinée des hommes bons ou mauvais est entre les mains de la Providence, le talent n'y compte en rien! 137

SỬA NHỮNG CHỖ SAI

ERRATA

Số DANG Pages	Số DÒNG Ligne	Thay vì: Au lieu de	Độc DA: Lire :
13	1	TỪ-HAI	TỪ-HẢI
24	4	chắc	chác
25	20	cặp	cặp
47	16	còn	còn
—	19	quên	quyên
54	21	nòng, lạnh	nông★, lạnh★
60	15	bình	bình★
76	17	vài	bảy
—	21	nộ	nọ
124	14	Bắc	Bắc

AVIS AU LECTEUR EUROPÉEN

Le but de la série d'ouvrages dont fait partie ce petit livre a été défini dans la préface à un cahier d'écriture chinois (1), que nous avons publié l'année dernière. Prière de s'y reporter.

(1) Ce cahier est intitulé « Appendice au Vocabulaire sino-annamite versifié contenant mille caractères, pour servir de modèle d'écriture ». (Voir en tête de ce livre la liste des ouvrages déjà parus).

TA CỎ LÀM NHỮNG SÁCH NÀY

In đối

\$

NGUYỄN-TRẠI GIA HUÂN CA	阮廌家訓歌	0, 40
THIÊN TỰ DẢI ÂM CA	千字解音歌	0, 50
THIÊN TỰ DẢI ÂM CA TẬP ĐỒ	千字解音歌習圖	0, 40
Y PHƯƠNG DIỄN ÂM CA	醫方演音歌	0, 40
NHỊ BÁCH THẬP TỨ BỘ HÁN TỰ ĐỒ BẢN	二百十四部漢字 圖版	0, 45
HÁN TỰ LIỆT BỘ TIỂU BIÊN	漢字列部小編	0, 25

(Gửi bán ở các cửa hàng sách tây).

Sắp in song

QUẢNG TẬP VIÊM VĂN 廣集炎文

Dương soạn

VIỆT-PHÁP TỰ-VỊ 越法字彙

PHÁP-VIỆT TỰ-VỊ 法越字彙

HOA-VIÊM TẬP VẬN (Lục thiên tự) 華炎輯韻

QUẢNG TẬP HOA VĂN 廣集華文

QUỐC-NGŨ ÂM VẬN YÊU PHÁP 國語音韻要法

Nhà in lấy.

DU MÊME AUTEUR

VOCABULAIRE SINO-ANNAHITE VERSIFIÉ contenant mille caractères, transcrit en quôc-ngũr et traduit en français, ou PETIT VOCABULAIRE CHINOIS-ANNAHITE-FRANÇAIS; accompagné de trois index alphabétiques et d'un index idéographique. 0, 50

APPENDICE au précédent, tiré sur papier indigène, pour servir de modèle d'écriture. 0, 40

TABLEAU DES 244 RADICAUX DE L'ÉCRITURE CHINOISE, avec, en regard de chaque caractère, la prononciation annamite du nom chinois, la signification annamite et la traduction française. (Primitivement 0 p. 30; réduit à partir du 1er Mai 1897.) 0, 45

Même ouvrage, mais sous la forme d'une brochure in-32, précédé d'une introduction. (Primitivement 0 p. 40; réduit à partir du 1er Mai 1897.) 0, 25

MANUEL VERSIFIÉ DE MÉDECINE ANNAHITE, transcrit en quôc-ngũr à l'usage des indigènes, suivi d'une liste de 245 substances pharmaceutiques traduite en français, orné d'une gravure. 0, 40

INSTRUCTIONS FAMILIALES DE NGUYỄN-TRAI, homme d'Etat annamite sous la dynastie des Lê; transcrites et publiées à l'usage des indigènes 0, 40

(En vente à Hanoi et Haiphong chez E. Schnel-der aîné, à Saigon chez Rey et Curjel, et à Paris chez Challamel).

(Pour paraître prochainement.)

CRESTOMATHIE ANNAHITE, contenant 480 textes en dialecte tonkinois, suivie d'un lexique annamite français illustré (in-8° d'env. 260 pages).

(En préparation.)

GRAMMAIRE ANNAHITE

DICTIONNAIRE ANNAHITE-FRANÇAIS

DICTIONNAIRE FRANÇAIS-ANNAHITE